

ОДБРАНА

Година XII ■ Број 252 ■ 15. март 2016. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

ТЕМА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИ
ПОТЕНЦИЈАЛ СИСТЕМА ОДБРАНЕ

**УЛАГАЊЕ
КОЈЕ СЕ
ИСПЛАТИ**

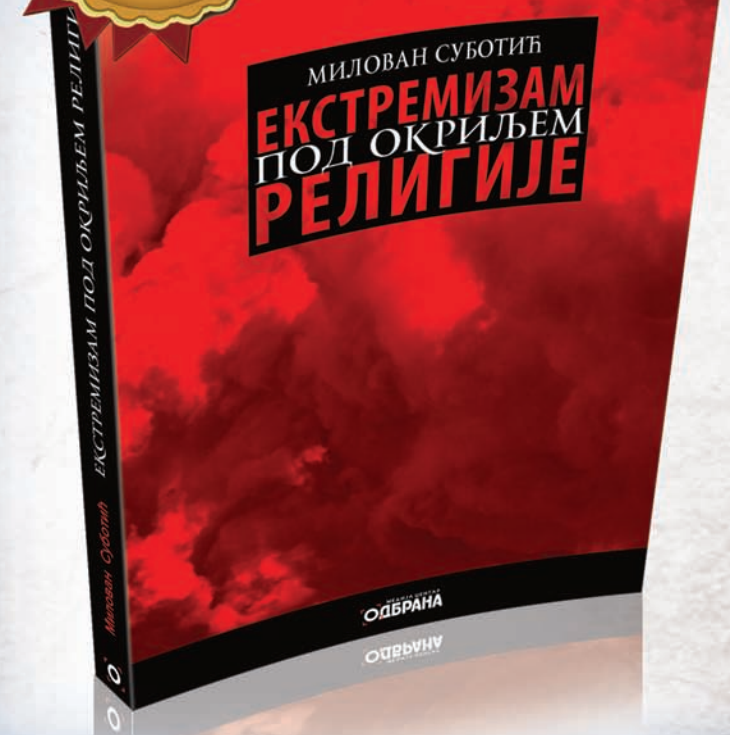
**ВОЈСКА
У ПОПЛАВЉЕНИМ
ПОДРУЧЈИМА**

ЕКСТРЕМИЗАМ ПОД ОКРИЉЕМ РЕЛИГИЈЕ

М. Суботић
Броширано, 17x24, 328 стр.
шифра: 111328; цена: 2.365,00 динара;
са попустом: 1.655,50 динара

Изузетно актуелно истраживање „Екстремизам под окриљем религије“ указује на место исламистички инспирисаног екстремизма у савременом исламском свету, као и његове реперкусије на мир и стабилност у региону, а посебно у нашем најближем окружењу. Реч је о једној од оних књига које су неопходне за стварно разумевање света у коме живимо.

ОДБРАНА

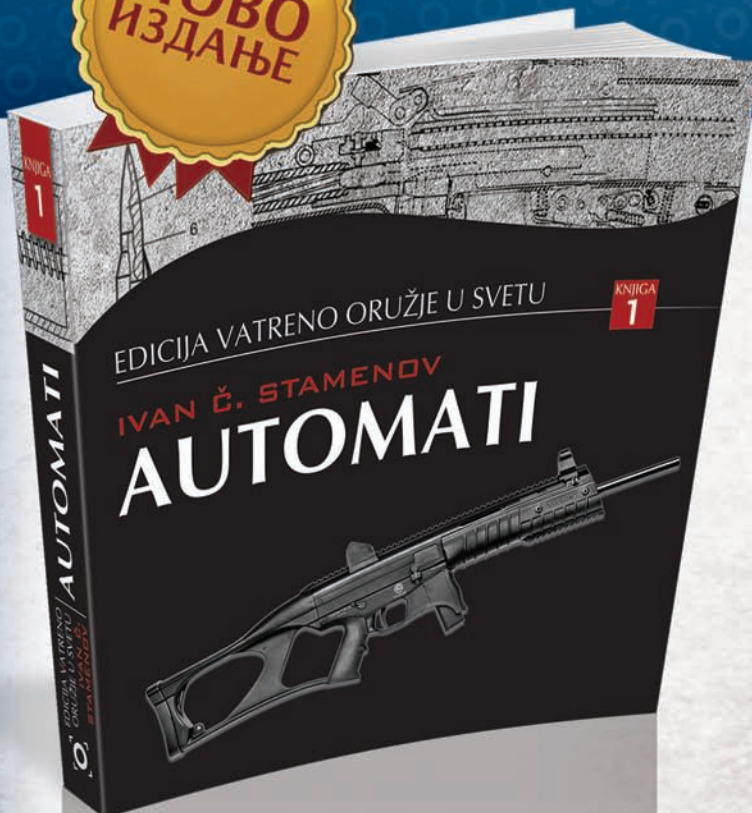

ВАТРЕНО ОРУЖЈЕ У СВЕТУ књига 1: АУТОМАТИ

Иван. Ч. Стаменов
Броширано, 23x21, 444 стр.
шифра: 111335; цена: 1.320,00 динара;
са попустом: 924,00 динара

Двоцевни италијански аутомат Villal-Perosa из 1915. године, први аутомат у свету, Bergman/Schmeisser MP.18.I легендарни Шмајсер, Heckler & Koch, аутомат Шпагина ППШ-41, Tommy Gun, само су неки од модела и произвођача описаних у књизи. Аутор, дугогодишњи професор на Катедри наоружања Војне академије, на једном месту окупио је све аутомате света и сваком посветио значајну пажњу. Књига обилује илустрацијама, као и техничким карактеристикама за свако средство. По први пут код нас публикована су и значења појединих специфичних термина и принципа рада система аутоматике.

ОДБРАНА

СТРАТЕГИЈСКО-БЕЗБЕДНОСНИ ТРЕНДОВИ У ЈУГОИСТОЧНОЈ ЕВРОПИ ДО 2020. ГОДИНЕ

Група аутора
Броширано, 17x24, 216 стр.
шифра: 111329; цена: 594,00 динара;
са попустом: 415,80 динара

Студија широко осликава безбедносне трендове у нашем региону који утичу на међународни положај и безбедност Републике Србије. Аутори су утврдили низ питања која обликују односе међу земљама региона и изнели подробну анализу њиховог деловања на земље тог дела света у наредним годинама. У студији су детаљно разрађена питања кретања Европске уније у мултиполарном свету, енергетска безбедност, интереси Турске и Немачке на Западном Балкану, као и односи и деловања Грчке и Кипра, с једне, и Израела, с друге стране, према Турској.

АДАПТАЦИЈА НА ЕКСТРЕМНЕ УСЛОВЕ

Соња Радаковић
Броширано, 17x24, 144 стр.
шифра: 111320; цена: 594,00 динара;
са попустом: 415,80 динара

Писана као уџбеник за предмет „Адаптација на екстремне услове“, који се изучава на Медицинском факултету ВМА, ова књига кадетима треће године даје прилику да надограде претходно стечена знања из физиологије. У писању овог уџбеника ауторка се ослонила на светску литературу из те области, као и на резултате добијене током тридесет година истраживања у климатској комори ВМА.

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране и Војске Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапанџин, пуковник

Главни и одговорни уредник

Владимир Почуч, потпуковник

Заменик главног уредника

Александар Петровић, капетан

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Мирјана Крстовић, поручник

Биљана Миљић

Стални сарадници

др Себастиан Балаш, др Славиша Влачић,

Милосав Џ. Ђорђевић, др Милан Мијаљковс

др Зоран Миладиновић, др Милан Милкић,

Будимир М. Попадић, Никола Остојић,

Александар Радић, Влада Ристић,

Драгана Барјактаревић, Милош Стругар

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),

Станислава Струњаш (техничка уредница)

Фотографија

Даримир Банда, Душка Стефановић,

Јово Мамула (фото-репортери)

Језички редактори

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Документација

Горан Станковић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

Продаја 3201-810; 23-810; 3241-254

ТЕЛЕФАКС 3241-258

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РС

месечно 160 динара. За претплатнике преко

Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 252

Припадници
Војске Србије
у одбрани
од поплава

Снимио
Јово МАМУЛА

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ 140

МИТ О ЈУНАКУ

Војска у поплављеним подручјима НА ТЕРЕНУ ОД ПРВОГ ДАНА

Јужноафричка самоходна хаубица G6 ДАЛЕКОМЕТНИ НОСОРОГ

Најбоља јединица
Копнене војске

ПЛОТУНОМ ДО ЦИЉА

ФЕСТ 2016.

ПРЕСЛИКАВАЊЕ СТВАРНОСТИ

- 8 Научноистраживачки потенцијал система одбране
УЛАГАЊЕ КОЈЕ СЕ ИСПЛАТИ
- 16 Пуковник проф. др Слободан Илић, директор ТОЦ-а
БЕЗБЕДНИЈЕ И КВАЛИТЕТНИЈЕ
- 24 Војна гимназија
БИСЕР ВОЈНОГ ШКОЛСТВА
- 28 Отварање атлетске дворане
КУЋА КРАЉИЦЕ СПОРТОВА
- 30 Награда *Аиђелка Милић* проф. др Јованки Шарановић
ПРИЗНАЊЕ КОЈЕ ОБАВЕЗУЈЕ
- 33 Генерал Петр Павел, председавајући Војном комитету НАТО-а
ПОШТУЈЕМО НЕУТРАЛНОСТ СРБИЈЕ
- 36 Самоубилачки терористички напади
ВИТАЛНОСТ ЦИХАЛСКОГ ТЕРОРИЗМА
- 44 Авион и хидроавион
РОБУСНИ БИВЕР
- 48 Мајор др Милован Суботић, научни сарадник Института за стратегијска истраживања
МИРИС ЕКСТРЕМИЗМА НА БАЛКАНУ
- 60 Каратисткиња са Медицинског факултета ВМА
БЕЛИ МАНТИЛ – ЦРНИ ПОЈАС

Реч уредника

Лекције

Изненадила нас је поново киша? Зашто?! Свакако нису изненађење вишедеценијске рупе у нашем систему одбране од поплава. Ни војска, првенствено припадници Друге бригаде, који су још пре проглашења ванредне ситуације на територији целе земље ангажовани за санацију одвода, одрона, клизишта, пуњење цакова песком, подизање насипа и заштиту бедема, те помоћ угроженом становништву западне и југозападне Србије. Узред, то и јесте њена трећа мисија, али... У непредвидиве факторе, додуше, не може се уврстити ни чињеница да држава, поучена сличним искуством од пре две године, није учинила превише на превенцији или далекосежном решавању тог проблема. Оправдања је на претек.

Многе је, међутим, изненадила одлука појединих политичких странака да привремено обуставе предизборне активности, јер је то, како тврде њихови јавноговорници, у новонасталим околностима непримерено, чиме су, бар за кратко, поштедели широке народне масе очекиваног пљуска толико пута изговорених обећања. „Зли језици“ су стога у медијима оштро прокоментарисали – једина корист од мартовске кише јесте то што је потопила и предизборну кампању. А народ к’о народ, оптерећен немаштином и још једном бедом, одмахује главом: „Неће ни ова киша падати до века“.

Шта нас још није изненадило? Да на одговарајући начин нису стимулирани ни они који су се и 2014. године „жртвовали“. И после земљотреса у Краљеву, и после изградње водовода у Ужицу, ни после снежних мећава у Војводини... Ни после једног после! Иако војничка професија захтева безусловну посвећеност, односно безрезервно прихватање дужности, ваља имати мере и слуха за образац по којем се остварује. Поготово ако се зна да војничка дневница данас износи чак 150 динара!

Прихватање дужности, што зна и поштује сваки војник, битно се разликује од логике морања. То се, нажалост, не може приписати свим мештанима угрожених подручја, док с рукама на леђима бодре своје заштитнике. Стога кад прођу мартовске кише, а политички живот у Србији поприми уобичајене токове, било би добро да се војника сете законодавци и носиоци највиших државних функција како би он постао истински професионалац – врхунски оспособљен, модерно опремљен и добро плаћен. Упркос свему... ■

Владимир ПОЧУЧ

ЗОРАН ЋОРЂЕВИЋ НОВИ МИНИСТАР ОДБРАНЕ

На предлог председника Владе Александра Вучића, на Првој посебној седници Народне скупштине у 2016. години, за министра одбране изабран је Зоран Ћорђевић, који је потом, као члан Владе, пред Народном скупштином положио заклетву.

Новоизабрани министар одбране, у складу са Протоколом о примопредаји дужности у органима државне управе, примио је 3. марта дужност од министра Душана Вујовића, а потом су министри Ћорђевић и Вујовић потписали Записник о примопредаји дужности.

Зоран Ћорђевић је мастер економских наука и у фази је пријаве докторске дисертације из те области, са усмерењем на финансијску контролу, управљање, извештавање и ревизију. Професионално искуство стицао је на руководећим позицијама у области финансијског и извршног менаџмента у реномираним домаћим и међународним компанијама (Comtrade, Kabel-X...), а на функцији државног секретара у Министарству одбране био је од августа 2012. године. ■

РЕГИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЈА О ИНТЕГРИТЕТУ У НАБАВКАМА

Почетком марта у Дому Гарде на Топчидеру, одржана је дводневна Регионална конференција о изградњи интегритета у набавкама за потребе система одбране на којој су, осим припадника Министарства одбране и Војске Србије, учествовали представници Мисије ОЕБС, невладиних организација и институција цивилног друштва у Србији и шест земаља региона – Словеније, Хрватске, Македоније, Црне Горе, Бугарске и Грчке.

Отварању тог скупа присуствовао је и амбасадор Уједињеног Краљевства Денис Киф, а конференција је организована у сарадњи с изасланством одбране Велике Британије у Београду и уз подршку британске организације Међународна транспарентност. Конференцију је отворио в. д. помоћника министра одбране за материјалне ресурсе др Ненад Милорадовић, који је нагласио да менаџмент Министарства одбране пружа снажну подршку иницијативи НАТО-а за изградњу интегритета у свим сличним пројектима партнерских организација и држава. ■

СПОРАЗУМ СА КИНЕСКОМ КОМПАНИЈОМ

У Великој ратној сали Старог генералштаба, 11. марта, потписан је Меморандум о разумевању и партнерској сарадњи између Министарства одбране Републике Србије и кинеске компаније „Huawei Technologies Co. Ltd“.

Меморандум су, у присуству министра одбране Зорана Ћорђевића и амбасадора Народне Републике Кине Ли Манчанга, потписали Дирекција за европске интеграције и управљање пројектима пуковник др Катарина Штрбац и потпредседник компаније „Huawei“ за Централноисточну Европу и Нордијску регију Гуан Цун.

Тим документом регулисана је техничко-технолошка сарадња и развој информационо-комуникационих технологија, на основу чега ће две стране успоставити виши ниво сарадње у тој области. Потписивање Меморандума један је у низу корака које две стране предузимају како би у заједничком интересу и на обострано задовољство биле интензивирани војноекономска и научнотехничка сарадња, уз развој сарадње у осталим областима од значаја. ■

УПРАВЉАЊЕ ПРОЈЕКТИМА

Дирекција за европске интеграције и управљање пројектима представила је страним војним представницима акредитованим у Републици Србији, у Анекс сали Дома Гарде, 10 марта, организациону структуру, надлежности и планиране активности.

Обраћајући се присутнима, начелник Управе за организацију Сектора за политику одбране генерал-мајор Слађан Ћорђевић нагласио је да је процес приступања Европској унији последњих 15 година један од приоритета државне политике, а да Министарство одбране и Војска Србије дају знатан допринос резултатима наше државе и друштва у процесу европских интеграција.

У оквиру представљања Групе за европске интеграције, указано је на чињеницу да Министарство одбране учествује у раду 20 од 35 преговарачких група у оквиру преговора о приступању Републике Србије Европској унији. Према значају за систем одбране, посебно су анализирани резултати рада преговарачких група за поглавља број 23, 24, 31 и 32.

Група за управљање пројектима представила је свој делокруг и критеријуме за одабир пројеката који су предвиђени за финансирање из ванбуџетских средстава. ■

ПРЕСЕДАВАЈУЋИ ВОЈНОМ КОМИТЕТУ НАТО-А У СРБИЈИ

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић састао се 2. марта у Београду са председавајућим Војном комитету НАТО-а чешким генералом Петром Павелом. Том приликом, генерал Диковић истакао је да је Република Србија војно неутрална земља, а да Министарство одбране и Војска Србије, као основни носилац безбедности државе, професионално и дисциплиновано следе ту политику.

Генерал Павел истакао је да се последњих десет година односи Србије и НАТО-а развијају набоље, те се уз сарадњу и дијалог гради поуздано партнерство. Он је нагласио да је стабилан и просперитетан Западни Балкан у заједничком интересу и да управо зато НАТО чврсто подржава процес интеграције Србије у Европску унију.

С председавајућим Војном комитету НАТО-а састао се и министар одбране Зоран Ђорђевић, који је с чешким генералом разговарао о безбедносној ситуацији у региону и свету, укључујући и све аспекте које са собом носи актуелна миграторна криза. Поред тога, разговарано је и о сарадњи између Војске Србије и КФОР-а и о наставку сарадње са НАТО-ом. ■

АНАЛИЗА ОПЕРАТИВНИХ СПОСОБНОСТИ КОПНЕНЕ ВОЈСКЕ

У Дому Војске Србије у Нишу, 4. марта, одржана је анализа оперативних способности Копнене војске за 2015. годину. Анализи, којом је руководио командант Копнене војске генерал-потпуковник Милосав Симовић, присуствовали су начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић са члановима проширеног Колегијума и представници Министарства одбране и Војске Србије.

Најодговорније старешине Војске Србије и Копнене војске указали су на чиниоце који су битно утицали на оперативне способности КоВ, позитивна достигнућа, истакли проблеме који ограничавају унапређење стања и предложили мере за одржавање и унапређење оперативних способности у овој години. На крају анализе, за најбољу јединицу Копнене војске проглашен је Први топовско-хаубички артиљеријски дивизион Мешовите артиљеријске бригаде из Ниша. Генерал Симовић уручио је команданту дивизиона мајору Зорану Николићу прелазну заставицу најбоље јединице. ■

НОВА ГЕНЕРАЦИЈА ВОЈНИКА

7

Од пријављених 1.195 кандидата за добровољно служење војног рока с оружјем у мартовском упутном року, што је скоро два пута више од потребног броја кандидата, у центре за обуку Војске Србије упућен је 601 кандидат на добровољно служење војног рока, док је на курс слушалаца за резервне официре упућено 46 кандидата. Од укупног броја примљених кандидата у мартовској генерацији, налази се и 81 жена.

Војници мартовске генерације свих специјалности у наредних месец и по дана проћи ће основну индивидуалну обуку, а после евалуације и стицања сертификата, биће упућени на индивидуалну специјалистичку обуку у центре за специјалистичку обуку. ■

СРПСКИ МИРОВЊАЦИ БРИНУЛИ О ЗДРАВЉУ БАН КИ МУНА

Тим Војске Србије за санитарску евакуацију ваздушним путем у мисији Уједињених нација у Демократској Републици Конгу почетком марта био је задужен за санитарско обезбеђење генералног секретара УН Бан Ки Муна током његове посете тој земљи. Част и поверење указани тиму Војске Србије најбољи су показатељ угледа који лекари и медицински техничари наше војске уживају у мировним мисијама и потврда професионалног обављања задатака, а генерални секретар УН и овога пута био је у потпуности задовољан ангажовањем наших медицинара.

Наши мировњаци су у мају 2013. године у ДР Конгу током посете генералног секретара УН и председника Светске банке имали задатак сталног медицинског ескорта високих званичника. ■

НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИ ПОТЕНЦИЈАЛ СИСТЕМА ОДБРАНЕ

УЛАГАЊЕ КОЈЕ СЕ ИСПЛАТИ

Важност науке и научноистраживачке делатности у систему одбране не би требало да се доводи у питање, имајући у виду значајне изуме настале управо за потребе војске. Наиме, 1938. године сасвим случајно откривен је полимер с чудним својствима – био је веома клизав и неактиван у односу на све хемикалије. Назван је „тефлон“ и у почетку је коришћен само за производњу артиљеријске муниције. Такође, једна од теорија је да почеци интернета датирају од настанка ARPANET-а (Advanced Research Project Agency Network), 1969. године,

мреже рачунара коју је контролисало Министарство одбране Сједињених Америчких Држава. Седамдесетих година ARPANET је издвојен из војног експеримента и постаје истраживачки јавни пројект.

И Министарство одбране Републике Србије организује сопствену научноистраживачку делатност, наравно у складу с потребама система одбране, која је део система научноистраживачке делатности државе. Начелник Управе за стратегијско планирање Сектора за политику одбране бригадни генерал Слободан Јоксимовић наводи да су њене специфич-

Наука је једна од делатности у којој важи девиза „колико пара толико музике”, али једнако важи и да се „један уложен динар враћа десетоструко”, само што на то треба чекати неколико година. Анализа стања научноистраживачке делатности у систему одбране указује да је и уз континуирано предузимање мера за његово унапређење, постојећи систем оптерећен и бројним вишегодишњим проблемима, а да се кључни махом односе на оне у области подзаконске нормативно-правне регулативе и често недовољно издвајање финансијских средстава.

ности препознате и нормативно исказане у „Закону о научноистраживачкој делатности Србије”, а да стратешки циљеви организованих и значајних система треба да буду развој и напредак, којих без науке нема.

– Научноистраживачка делатност у систему одбране доприноси укупном унапређењу његовог развоја и нивоу знања друштва, заснованом на примени научних истраживања и иновација, а основни садржаји те делатности у Министарству одбране и Војсци Србије јесу научноистраживачки рад и инвентивна делатност – каже генерал Јоксимовић.

НАУЧНИ КАПАЦИТЕТ

Уз сталну примену новог знања и технологије, коришћењем постојећих научноистраживачких потенцијала у систему одбране и друштву, научноистраживачки рад остварује се помоћу основних, примењених и развојних истраживања и усавршавања кадра. Такође, спроводи се и поступак правне заштите поверљивих проналазака и техничких унапређења значајних за одбрану.

Базу научноистраживачких и развојно-истраживачких капацитета чине високошколске јединице Универзитета

„SYMOPIS” И „ОТЕХ”

Управа за стратегијско планирање, носилац је активности планирања, организовања и реализације 43. интернационалног симпозијума о операционим истраживањима „SYMOPIS-2016”, који ће бити одржан крајем септембра на Тари, а ВТИ ће, уз покровитељство Министарства одбране, традиционално организовати 7. међународни научностручни скуп из области одбрамбених технологија „ОТЕХ 2016”, почетком октобра у Београду.

одбране, Војна академија и Медицински факултет Војномедицинске академије, и војне научноистраживачке организације – Институт за стратегијска истраживања, Војнотехнички институт, Технички опитни центар, Војногеографски институт и Центар за примењену математику и електронику. Те организације, изузев Центра, акредитоване су и формално-правно интегрисане у систем научноистраживачке делатности Србије.

Према речима генерала Јоксимовића анализа стања научноистраживачке делатности у систему одбране указује да је и уз континуирано предузимање мера за његово унапређење, постојећи систем оптерећен и бројним вишегодишњим проблемима, а да се кључни махом односе на проблеме у области подзаконске нормативно-правне регулативе и често недовољно издвајање финансијских средстава.

ИНОВАЦИЈЕ У ПРАКСИ

Планирањем, уређењем, праћењем и унапређењем сложеног система научноистраживачке делатности, у оквиру Управе за стратегијско планирање, бави се Одељење за научноистраживачку и инвентивну делатност. Њен начелник пуковник доц. др Александар Илић објашњава да су знање и информације базични ресурси на којима се заснива развој савременог света и истиче да процеси глобализације деле свет на две зоне – стагнације и развоја, пресудно одређујући социјални, економски и политички субјективитет појединца и друштва.

– Научноистраживачки рад и инвентивна делатност у систему одбране реализују се у области техничко-технолошких, друштвено-хуманистичких и медицинских наука. Наука и иновације јесу кључни фактор одрживог развоја и конкурентности нових производа, процеса и услуга. Снага науке у једној земљи посматра се кроз њену спрегу с образовањем, привредом и политиком. Период од распада СФРЈ до снажне економске кризе неповољно је утицао на развој научноистраживачке и инвентивне делатности, и у Министарству одбране и Војсци Србије и у држави – појашњава пуковник Илић.

Посебну пажњу захтевају проблеми који се односе на статус научноистраживачког кадра, а у директној су вези с проблемима финансијске природе. Како наводи пуковник Илић, иако су стратегијске смернице развоја научноистраживачке и инвентивне делатности у Министарству одбране и Војсци Србије, за период од 2014. до 2018, предвиделе повећање годишњих издвајања за истраживања у систему одбране, тако да до 2018. године достигну до један одсто од укупно утврђених средстава за финансирање система одбране, од 2013. приметна је стагнација процента издвајања за научноистраживачку делатност у односу на укупан буџет за одбрану – 0,56 одсто. Он је упозорио и на забрињавајући податак да се последњих година проценат утрошка одређених средстава смањује.

ИЗ УГЛА УНИВЕРЗИТЕТА

Да се свака војска која озбиљно рачуна на свој развој ослања на сопствену научноистраживачку делатност и

ИНВЕНТИВНА ДЕЛАТНОСТ

Инвентивна делатност, као саставни део научноистраживачке делатности у систему одбране, представља скуп активности повезаних са стварањем, пријављивањем и заштитом поверљивих иновација, проналазака и техничких унапређења. Постала је један од битних фактора развоја производних снага и прогреса савременог друштва. Пуковник Илић напомиње да се у Србији не придаје значај инвентивној делатности који заслужује, те у тој области наша земља знатно заостаје чак и за суседима.

– Као и у друштву, инвентивна делатност има велики значај у Војсци Србије. Брзи развој средстава и система

наоружања и војне опреме изазива њихово релативно брзо застаривање, што диктира потребу да се све чешће, и по високим ценама, купују нова, или пак да се усавршавањем постојећих средстава и система продужи век њихове ефикасне употребе. С обзиром на то да економска ситуација у нашој земљи ограничава могућност набавке нових средстава и система, али и могућност битног проширења истраживачко-развојних капацитета, то се модернизацији и усавршавању постојећих средстава, система и поступака нужно мора посветити већа пажња – каже начелник Одељења за научноистраживачку и инвентивну делатност.

кадар, сматра проф. др Мирјана Животић Вановић, проректор за научноистраживачку делатност Универзитета одбране у Београду. Она објашњава да научна истраживања у нашој систему одбране треба посматрати као две целине.

– Једна се односи на развој опреме и наоружања, где се не може говорити о слободи избора тема. Логично је да та истраживања имају приоритет у финансирању и за њих се издваја највећи део од укупних средстава одобрених за науку у Војсци. Другу групу чине основна и примењена истраживања, где постоји одређена слобода избора тема, мада пракса показује да су области истраживања по правилу усмерене ка потребама система одбране. У неким од тих области постоји вишегодишњи континуитет, али нови услови и изазови намећу потребу отварања нових – истиче професорка Животић Вановић.

Према њеним речима, иако садашње време није баш економски најпогодније, годишње се за научноистраживачки рад издвајају финансијска средства за која би се могло рећи да су довољна за његово одржавање. Резултати који се постижу, према слободној процени профе-

сорке, углавном су на задовољавајућем нивоу, с одређеним осцилацијама из године у годину.

– Због тога би научноистраживачку делатност требало очувати на том нивоу и унапредити је где је то могуће. Наука је једна од делатности у којој важи она „колико пара толико музике“, али једнако важи и „један уложен динар враћа се десетоструко“, само што до повраћаја треба чекати неколико година – наводи проректорка.

„Законом о научноистраживачкој делатности Републике Србије“, прецизније „Законом о изменама и допунама Закона о НИД 2010. године“, војне научноистраживачке установе добиле су равноправан статус с цивилним, уз претходно испуњен услов да се акреди-

тују. Професорка Животић Вановић каже да се у то време интензивно радило на формирању Универзитета одбране, чије су високошколске јединице с лакоћом испуниле све стандарде и акредитоване као научноистраживачке установе.

ДОКТОРАТ И ГШУ – РАЗЛИЧИТЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Чињеница да је за постављење на формацијско место пуковника услов завршено Генералштабно усавршавање, али да се на исто формацијско место може поставити и неко ко има докторат наука, одговорна је за податак да је Војска Србије институција с великим бројем доктора и магистара наука, сматра професорка Животић Вановић.

– Постоји уверење да је доктор наука из неке области одбраном доктората стекао статус експерта за неку област, што је погрешно. Тема доктората је област у којој је доктор наука, изразом и одбраном доктората, доказао да је овладао вештином решавања проблема применом научног метода и да је за проблеме у оквиру појединих образовно-научних поља стекао почетне услове да самостално осмишљава, планира и реализује научноистраживачке пројекте. Само докторат наука није довољан услов да неко буде истраживач – објашњава професорка.

Било је потребно време, наводи Животић Вановић, да се на многим местима изнесу аргументи како завршен одређени степен каријерног усавршавања не може бити изједначен с докторатом ни на који начин, ни под каквим условима, „не због тога што је докторат мање или више вредан од каријерног уса-

вршавања или обрнуто, већ због тога што је реч о потпуно различитим правцима у образовању”.

Завршетком каријерног усавршавања стичу се компетенције за обављање командних дужности одређеног нивоа, каже професорка, а изразом и одбраном докторске тезе стичу се компетенције за самосталан научноистраживачки рад.

– Схватање према којем је докторат наука последња степенница у образовању, а не посебна степенница која нас квалификује за научноистраживачки рад, за последицу има чињеницу да се после стицања научног звања доктора наука, појединим официрима мења лична евиденцијска специјалност. Тако је, на пример, човеку које је школован за „артиљерца” после одбране доктората из информатике промењена евиденцијска специјалност у „информатичар”, иако стицањем доктората није стекао и компетенције да обавља послове информатичара. Молекуларни биолог, примера ради, може да упише докторске студије на неком од медицинских факултета, али када добије диплому доктора медицинских наука, он тиме неће стећи и квалификације да ради као лекар – објашњава Животић Вановић.

РАЗУМНИ РАЗЛОЗИ

На питање колико доктора наука је потребно систему одбране, професорка каже „не онолико колико их тренутно има, јер су доктори наука потребни институтима и Универзитету као истраживачи и наставници”. Она објашњава да систему одбране свакако нису потребна формацијска места доктора наука, већ формацијска места за научна, наставна и сарадничка звања, и да треба имати у виду да наставна (доцент, ванредни и редовни професор), научна (научни сарадник, виши научни сарадник и научни саветник) и сарадничка звања (истраживач-приправник, истраживач-сарадник, асистент и сарадник у настави) не би требало „везивати” за чин.

– Не постоји нити један разуман разлог због којег, на пример, мајор не може да буде ванредни професор или потпуковник да буде доцент. Нажалост, формацијска места на која се постављају доктори наука без изборних звања, према елементима који одређују лична примања, атрактивнија су од формацијских места универзитетских наставника и истраживача, чији се образовни и научноистраживачки рад ни на који начин не вреднује. Зато и не треба да нас чуди што многи имају жељу да постану „само” доктори наука – каже Животић Вановић.

Она наводи да научноистраживачке установе у систему одбране и носилац функције научноистраживачке делатности имају веома добру сарадњу, те да се предузимају кораци који би нормативно боље уредили поменућу област, јер су још на снази општа акта од пре 15 година. Каже да би нови прописи и измењена организација могли да дају замаха научноистраживачком раду и да у већој мери истраживања усмере ка научном решавању кључних проблема.

Важно је напоменути да истраживач, када дође до резултата својим истраживањем, има моралну и друштвену обавезу да тај резултат учини доступним широј научној јавности. Стручни и научни скупови и округли столови су места на којима истраживачи могу да се упознају, размењу искуство, остваре контакте и договоре сарадњу коју ће касније реализовати.

– Резултати истраживања која се износе на скуповима, могу се наћи у зборницима сажетака и зборницима радова, али њихова доступност ширем кругу истраживача не само да је мања од доступности радова објављених у часописима, већ је често реч о радовима који садрже мање релевантних информација – наводи професорка.

НАУКА У СЛУЖБИ БЕЗБЕДНОСТИ

Војнотехнички институт је за 68 година постојања и рада реализовао више од 1.300 пројеката. Својом делатношћу повећава функционалне способности наше војске, покреће развој индустрије, подиже технолошки ниво земље, развија извозне способности привреде, интегрише стручне и производне капацитете земље, чини је мање зависном од увоза наоружања и обезбеђује присуство наше одбрамбене индустрије на светском тржишту.

– У Институту је пројектовано 75 одсто наоружања и војне опреме које је у оперативној употреби Војске Србије. Авиони „орао” и „супергалеб”, тенк М-84, ракетни системи „пламен”, „огањ” и „оркан”, хаубице и минобацачи различитог калибра, борбена и неборбена возила, широка лепеза електронских средстава, пешадијско наоружање, затим, заштитна опрема, различити типови униформи и калибри ракета, артиљеријских пројектила и муниције, настали су у

Институту као плод инвентивности и стручног знања генерација инжењера и техничара који су деценијама градили ВТИ – каже директор ВТИ-а пуковник доц. др Зоран Рајић.

Институт, уз то, модернизује постојећа средства наоружања, даје оцену могућности продужења рока употребе авионима, ракетама и осталим средствима којима је век истекао и решава сложене техничке проблеме с којима се систем одбране суочава. Према речима директора, реч је о више од 50 пројеката, а од већих који су на крају развоја и налазе се на завршним испитивањима најактуелнији су нулта серија авиона за почетну обуку пилота „ласта“, којим се наша војска опрема и која ће систему уштедети знатна финансијска средства у обуци, затим модуларни ракетни систем „морава“, широкопојасни радиогониометар „хера“, комутациони чворови ранга бригаде и батаљона, теренска возила ФАП 6x6 и ФАП 8x8 и још много таквих.

– Сложеношћу и знатним финансијским средствима потребним за реализацију, треба додати и развој прототипа система беспилотне летелице средњег долета „пегаз“, као и прототипа самоходне хаубице 122 mm „СОРА“, чији је завршени функционални модел потврдио способност Србије да производи потпуно аутоматизовани артиљеријски систем – набраја директор Института.

ИСКУСТВО ШТИТИ СТРУКУ

У току је рад на више од 50 задатака у оквиру којих је ВТИ започео пројекат дигитализоване бригаде, конверзије борбених оклопних возила у командна и извиђачка возила, модернизације ракетног система „огањ“, противавионског система „бофорс“ и низа осталих. С обзиром на то да је реч о веома сложеним борбеним системима, пуковник Рајић наводи да Институт не користи само сопствене, него и ресурсе осталих институција из система одбране, привредних друштава, факултета и цивилних института. Рад Института на базичним истраживањима у области експлозива, пиротехнике, барута и ракетних горива, металургије, металних и органско-техничких материјала, наноматеријала и

нанотехнологија, као и у области хемијских и нуклеарних материјала и маскирне заштите, који су основа за развој и производњу сложених борбених система, такође завређује пажњу, каже директор и додаје да због сложености и броја развојних и истраживачких пројеката постоји потреба за врло стручним и способним истраживачким кадром.

– Статистички гледано, структура научноистраживачког кадра у Институту је задовољавајућа. Имамо 25 доктора наука, 38 магистара/мастера, пет специјалиста и 183 инжењера. Научноистраживачка звања има 26, а наставна 11 лица. На докторским студијама тренутно школујемо 40 инжењера. Међутим, чињеница је да постоји потреба за подмлађивањем кадра. Институт се суочава са сменом генерација која захтева пренос знања од старијих на млађе инжењере, односно пријем научноистраживачког подмлатка, који за пет година треба да буде у потпуности спреман за самостални рад и преузимање одговорности за развој нових система. Пренос знања захтева континуирани пријем младих, уз истовремено ангажовање пензионисаних припадника Института према уговору о привременим и повременим пословима – каже пуковник Рајић.

БУДУЋНОСТ ПОДМЛАТКА

„Закон о научноистраживачкој делатности“ одређује да развој научноистраживачког подмлатка с научноистраживачким радом чини научноистраживачку делатност. Подмладак се никада неће развијати сам од себе, напомиње професорка Животић Вановић, већ би тај развој организационо требало да буде добро подржана активност. Систем одбране има за то механизме, јер школује кадар за своје потребе, али се ти механизми још не примењују у пуном обиму.

– Научноистраживачки подмладак подједнако је потребан нашим институтима као и високошколским јединицама Универзитета одбране, зато што се у војним институтима обавља само научноистраживачки рад, а на Универзитету одбране делатност високог образовања, која у себе обавезно и неодвојиво укључује и научноистраживачки рад – објашњава проректорка за научноистраживачку делатност.

Према речима пуковника Илића, у плану је да у наредним годинама буде подигнута ефикасност управљања научним и иновационим системом у Министарству одбране и Војсци Србије и да се успостави координација између релевантних институција у друштву.

– Недовољно издвајање средстава за научноистраживачку и инвентивну делатност може да нас кошта у будућности далеко више него што су нам укупни трошкови данашњице. Уверени смо да постоји велики простор за стварање институционалног оквира који би повезивао науку, иновације и одбрамбену индустрију. Ипак је наша обавеза да инсистирамо на системским решењима за стимулацију научноистраживачког кадра и повећању улагања у истраживања и развој унапређењем јавног финансирања – наглашава пуковник Илић. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ

ВОЈСКА
У ПОПЛАВЉЕНИМ ПОДРУЧЈИМА

Због кише која је претходних дана пала у Србији, многа домаћинства су поплављена, а путни правци прекинати. Влада Републике Србије прогласила је ванредну ситуацију, а надлежни су до сада евакуисали неколико стотина људи. Метеоролози се надају да је најгоре прошло, а Војска Србије је, као и увек, уз свој народ.

НА ТЕРЕЊУ
ОД ПРВОГ
ДАНА

Више од три стотине припадника Војске Србије ангажовано је од 9. марта у свим општинама угроженом од поплава. На местима где је најтеже, у Лучанима, Чачку, Краљеву, Горњем Милановцу, Пожеги, Ариљу, Бајиној Башти, Новом Пазару, Рашки, Косјерићу, Тополи, Трстенику, Крушевцу, Крагујевцу, раде на отклањању последица поплавног таласа. Додатне снаге упућене су и у Ниш, Пирот, Бор и Зајечар.

Војска је, на препоруку Владе за ангажовање расположивих капацитета и на основу одлуке министра одбране Зорана Ђорђевића, од почетка укључена у пружање помоћи органима локалне самоуправе у поплављеним подручјима. Ангажовани су при-

падници Копнене војске, Команде за обуку и Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране.

У дану када је проглашена ванредна ситуација на територији читаве земље, председник Владе Александар Вучић, министар одбране Зоран Ђорђевић, министар привреде Жељко Сertiћ и начелник Сектора за ванредне ситуације Предраг Марић обишли су Лучане. Тада је у насељу Дљин премијер истакао да ће угроженим дома-

ћинствима држава новчано помоћи, а да је обезбеђена и помоћ Европске уније од 1,2 милиона евра, од чега ће 700.000 бити одвојено за белу технику, намештај и пољопривреду. Захватио је Војсци што је на терену и помаже народу у тешким моментима.

Најугроженија подручја у Чачку и Лучанима и јединице ангажоване на санирању последица насталих изливањем Западне Мораве и локалних река, обишли су 12. марта заме-

НАЈТЕЖЕ У ЛУЧАНИМА

Највише припадника Војске Србије ангажовано је у општини Лучани, која је претрпела велику штету изливањем бујичних река у том крају. Начелник Штаба Друге бригаде пуковник Мухарем Фазлић каже да су припадници војске од првог дана распоређени на две локације – у фабрици наменске индустрије „Милан Благојевић“ и у насељу Дљин.

ИНЖИЊЕРЦИ У БАЈИНОЈ БАШТИ

Припадници 210. инжињерског батаљона Друге бригаде из Краљева, јединице којом командује мајор Дамир Новоселац, ангажовани су на територији општине Бајина Башта на испомоћи становништву, на изради и санацији пропуста, као и одрона на водоводу „Водоизвориште“.

15

ник начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Јовица Драганић и заступник команданта Друге бригаде Копнене војске пуковник Жељко Кузмановић.

– Ово је важан задатак за све нас, пре свега због тешке ситуације у којој се нашло становништво Западне Србије, али и осталих крајева наше земље. Војска ће учинити све што је потребно да се отклоне настале штете од поплава, осигурају бедеми и предупредe евентуалне теже последице – рекао је генерал Драганић.

Према речима заступника команданта Друге бригаде пуковника Кузмановића, река Чемерница нанела је велику штету у селу Коњевићи и околини, те је управо на том подручју ангажован део јединице који ради на отклањању последица.

Припадници Друге бригаде напунили су више од 50.000 џакова с песком и распоредили их на бедеме у дужини од око два километра, чиме је њихова висина подигнута за око 40 центиметара.

Грађани су још једном одали признање Војсци.

– Помоћ је стигла одмах. Нису нас ни овога пута заборавили и хвала им.

Не знамо шта носи нови дан, али знамо да војска остаје са нама – каже Зоран Живанић из Чачка.

На терену са војницима је и Александар Ратковић, који ради на ојачању речних водотокова у околини Чачка, који тврди да присуство војске мотивише мештане да се окупе у што већем броју тамо где је најпотребније.

Припадници Војске Србије ангажовани су и у свим кризним штабовима који координирају активностима. Планирано је да војска остане на терену све док то ситуација захтева, јер ће после поплава бити посла да се оштећени објекти и саобраћајнице врате у функцију. ■

Приредио Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимили Фото-репортери „Одbrane“

ПУКОВНИК ПРОФ. ДР СЛОБОДАН ИЛИЋ,
ДИРЕКТОР ТЕХНИЧКОГ ОПИТНОГ ЦЕНТРА

Снимио Горан СТАНКОВИЋ

БЕЗБЕДНИЈЕ И КВАЛИТЕТНИЈЕ

Дан Техничког опитног центра биће обележен и овог 22. марта, али је цела прослава у знаку јубилеја Центра за испитивање наоружања и војне опреме у Никинцима, који ће 3. маја прославити 65 година постојања. О тој организационој јединици ТОЦ-а, која слви за јединствену опитну лабораторију у земљи, али и раду установе и проблемима са којима се суочавају, разговарали смо с директором ТОЦ-а пуковником проф. др Слободаном Илићем. Најпре смо га

Моја највећа жеља је да се ове године заврши испитивање авиона „ласта” и да се нулта серија прими у наоружање Војске. Не да би Технички опитни центар имао задатак мање, већ да би пилоти Војске Србије добили нове авионе на којима могу да лете. Надам се да ће се тај задатак реализовати ангажовањем свих нас, а пре свега „Утве” – каже наш саговорник.

упитали који је, према његовом мишљењу, најзначајнији задатак који су решили протекле године.

– Једна од најзначајнијих промена која се догодила прошле године била је спровођење у дело одлуке Владе Србије да се земљиште у непосредној близини полигона у Никинцима прогласи значајним за систем одбране. Био је то правни основ да се са ЈП „Војводинашумама” у марту 2015. склопи уговор о коришћењу тог земљишта, по коме су они и даље власници земље, односно шуме, и газду-

ју шумама, а са нама су споразумом уредили такве односе да не могу да уђу у тај простор, а да нам се не јаве. То значи да ми сада имамо потпуну контролу над додатних 800 хектара земље, која се налази на западној граници полигона, а за коју је полигон био ускраћен.

Q То није проблем новијег датума. С њим се ТОЦ сусрешао годинама, а многи не знају колико је његово решење важно. Објасните украјинско?

– Тај проблем постоји од оснивања полигона. Још тада је тај простор требало да буде додељен војсци због основне директрисе, основног правца гађања, како би полигон био осно симетричан – тачније имао једнаку зону безбедности и са источне и са западне стране. До сада смо у односну на ту директрису имали само источну страну, у максималној ширини од 1,7 километара. И сва гађања изводили смо на ту ширину полигона. Примера ради, за гађање пројектилама 152 и 155 mm са Б пласмана, домета 12 km, зона безбедности је 1.500 m с једне и с друге стране. Дакле, три километра, а ми смо имали укупно 1,7 километара. То је такозвана зона сигурности првог реда, где не сме да се нађе ниједно лице ван заклона, а о широј зони безбедности, која је знатно већа, да и не говоримо.

Q Како сте онда успевали да обезбедите сигурносн исцривања гађања?

– Повећаним мерама безбедности, обавештавањем локалног становништва. У време ЈНА, ту је постојала ограда од бетонских стубова и бодљикаве жице. Од те ограде данас постоје само бетонски стубови у дужини од 11 километара, а на четири километра недостају и стубови. Био је проблем што ту никада није постојао пут, како би војска могла да контролише и чува ту страну полигона, а ретки су периоди у току године кад је земљиште проходно, чак и за теренска возила. Тако да је споразум са ЈП „Војводинашумама“ био правни основ да можемо да изградимо и пут. Носилац тог задатка била је 1. бригада КоВ, а ЈП „Војводинашуме“ су помогле да се повећа носивост пута, наношењем дебљег слоја уваланог шљунка. Сада тим путем могу да се крећу и возила од 42 тоне.

После тога поставили смо 22 рампе и четири капије, тако да је, и поред

званичне забране, онемогућен улаз лицима који су до сада улазили на полигон ради прикупљања шумских производа и секундарних сировина, најчешће на тракторима и пешке. Дакле, корист је обострана. Ми имамо испоштовану зону сигурности број један, а „Војводинашуме“ могу да користе тај пут за своје потребе, придржавајући се дефинисаних безбедносних процедура.

Осим тога, на ватреним положајима поставили смо камере које снимају испитивања и слика се добија у заклону на месту испитивања, у контролној соби командира вода за испитивање, команданта, а и заштићеном мрежом у мојој канцеларији.

Q Који су још догађаји обележили рад ТОЦ-а у прошлој години?

– То је свакако завршетак школовања четири опитна пилота у ТОЦ-у. Они су уз присуство опитних пилота ТОЦ-а и команданта РВ и ПВО, генерал-мајора Ранка Живака, који је такође опитни пилот, положили стручни испит и добили звање опитног пилота. На тај начин појачали смо тај кадар, што је значајно за свеобухватно испитивање авиона „ласта“.

Важно је и то да смо прошле године утрошили сва додељена средства на опремање, првенствено захваљујући томе што смо добили надлежност да можемо сами да спроведимо поступак отворене јавне набавке, за шта имамо два сертификована лица у ТОЦ-у. Ми смо, знајући шта хоћемо, на време покретали поступке набавке и успели да набавимо потребну опрему. На тај начин добили смо најсавременију комору за слану маглу, која се може испрограмирати тако да омогућава промену климатских услова унутар ње, ради симулације процеса старења испитиваних средстава и испитивања њихове антикорозивне заштите. Захваљујући томе стара комора за слану маглу премештена је у Никинце, а то ће омогућити да тамо испитујемо убојна средства чија испитивања су ризична у лабораторији у Кумодражу.

Набавили смо и систем за комплексно сондирање атмосфере GRAW 11.000, који је најсавременији у Војсци. Сада можемо да меримо све параметре атмосфере на висинама до 30 km и на даљини 150 km од мерне тачке. И не само то, знатно је скраћен процес сондирања и мерења атмосфере и аутоматски се добија метео билтен са подацима.

Набављена је и нова микрометарска звезда, која омогућава тачност пола хиљадиго дела милиметра, а намењена је за премеравање унутрашње трасе цеви. То нам је знатно подигло функционалне способности у погледу припреме наоружања за испитивање, посебно код категоризације цеви, као што нам је метео сонда подигла функционалне способности у делу метео извештаја, односно елемената за спољну балистику.

Истичем и набавку јединственог еталона у Републици Србији за мерење величине фазног шума код осцилатора. Ове године планирана је набавка још једног примарног еталона.

Поправили смо неке уређаје који су нам значајни за испитивање амбалаже муниције и испитивање упаљача. То су урадили стручњаци из Сектора за електронику, па је сада и тај уређај у функцији.

Q Да ли успевате да утрошите средства од прихода која осцривају?

– Приходи ТОЦ-а су значајни и много нам олакшавају рад. Успевамо да их утрошимо у опремање и на обавезе које проистекну током завршних и верификационих испитивања. Врло је позитивно да је систем одбране одобрио да трошимо средства из прихода за задатке испитивања и опремања. Правни основ за коришћење прихода јесте акредитација ТОЦ-а као истраживачко-развојног института. И обрнуто, не би нас тадашње Министарства просвете, науке и технолошког развоја могло акредитовати да нисмо имали подрачун у РЦ МО, односно могућност коришћења прихода. Изгубимо ли акредитацију као истраживачко-развојни институт у следећој реакредитацији, изгубили смо и правни основ за коришћење прихода. Између осталог, један од услова је да имамо неопходан број доктора наука, са одговарајућим изборним научним или наставним звањима.

Q Са којим проблемима ћете се суочити око оцривања ТОЦ-а као истраживачко-развојног института?

– Ми ћемо ускоро имати проблем са неопходним бројем лица са одговарајућим научним и наставним звањима при реакредитацији и могу да поручим да су добродошли сви који имају завршене докторске студије и желе да раде у

ТОЦ-у. А да ли је проблем решив? Јесте, иако формацијска места према платним групама и чиновима тренутно нису мотивација, чак ни саставу ТОЦ-а. Наши доктори наука желе да нађу себи место у систему одбране са већом платном групом и чином. Изменом тих формацијских елемената променио би се однос и сигуран сам да би и део лица из ВТИ-а или других организационих целина тада желео доћи у ТОЦ.

За цивилна лица и велики број младих официра чина поручника, капетана, па и мајора, решење је у дозволи да ТОЦ из прихода, уз склопљене уговоре, финансира школовање својих запослених на мастер и докторским студијама у акредитованим универзитетима у Србији. То тренутно није могуће. Важећа регулатива захтева конкурс преко Управе за кадрове, просек већи од 8,00, службене оцене, лекарски преглед итд. Видим тренутно више лица запослених у ТОЦ-у који су сјајни инжењери и желе даље да се усавршавају, али не могу да сами исфинансирају мастер или докторске студије. Лично сам спреман да потпишем уговор са запосленима у ТОЦ-у за њихово даље школовање и вра-

ћање средстава у случају неуспеха. Законски тренутно немам право да то урадим и жао ми је због тога.

Још један проблем који нас оптерећује јесте и нерешен статут ТОЦ-а као истраживачко-развојног института. Наиме, он већ две и по године шета између ТОЦ-а и Секретаријата Министарства одбране, Правне управе, Војне академије, Владе Републике Србије и неких њених министарстава. Ми смо све припремили око документације, што је у нашој надлежности. А онда, чудним токовима докумената, он застане између цивилног закона по коме смо акредитовани, то јест Закона о научноистраживачкој делатности из 2005, и Закона о војним школама и војним научноистраживачким усљановима из 1994. године. Та два закона нису усклађена, па нас једни виде као војне, а други као цивилне. Требало би нагласити да је ТОЦ акредитован 18. априла 2013. одлуком Министарства просвете, науке и технолошког развоја као истраживачко-развојни институт у области техничко-технолошких наука за обављање научноистраживачке делатности јер испуњава услове прописане Законом о научноистраживачкој делатности и услове прописане у члану 5 и 9, подтачка Б, Правилника о вредновању научноистраживачког рада и посљуйка акредитације научноистраживачких организација. За статут ТОЦ-а, као истраживачко-развојног института, требало би да важи следеће – по ком закону су нас акредитовали,

по томе треба да буде донет и наш статут. Само је битно да се садржајем Статута нисмо оглушили о Закона о војним школама и војним научноистраживачким усљановима Министарства одбране. Када је реч о научноистраживачкој делатности, у оквиру Министарства одбране за свој рад рачуне полажемо претпостављеној управи и Управи за стратегијско планирање. И ту није ништа спорно.

○ Можеће ли бар решити проблем војне стљручног кадра, јер не постоји школа за инжењероистраживаче. Та знања стљичу се у љракси?

– Прошле године није примљен ниједан војни службеник, а добили смо два потпоручника. Недостаје нам 11 инжењера војних службеника и 11 инжењера официра. Када је прављена формација, на инжењерска места официра постављени су официри у ТОЦ-у који су тада били мајори и потпуковници, а од кад су отишли у пензије и напредовали даље, остала су упражњена формацијска места на која не могу да буду постављени потпоручници, поручници и капетани, које имамо или препознајемо у Војсци Србије и Министарству одбране. А посао који би обављали као потпоручници или као мајори јесте посао инжењера на испитивању средстава НВО. Њихове дужности нису дужности начелника, командира или команданата.

○ Да ли се љо може љревазићи?

– Могло би се превазићи кад бисмо ми који радимо у установама уопште, имали формацију са чиновима и платним групама у распону. То је некада и било. Тада бисмо могли да поставимо и поручника на радно место мајор – потпуковник, јер ће они радити посао инжењера-истраживача.

○ Технички оићини центљар је својевремено имао љроблем и

БРОЈКЕ

– У току прошле године завршили смо 32 задатка завршних и верификационих испитивања. Ради испитивања, гађали смо и лансирали 7.803 артиљеријска пројектила и ракете калибра већег од 57 милиметра. Уништили смо 177 неексплодираних убојних средстава. Извели смо 929 летова и у ваздуху провели 392 сата. Имали смо 45 падобранских скокова и на точковима прешли 261.361 километар.

са недоспашком специфичног кадра као што су пиротехничари и осматрачи.

– Тај проблем постоји у континуитету, јер управо те две специјалности не можемо да нађемо ни у систему одбране ни ван њега, а да одговара нашим потребама. Пиротехничари код нас нису задужени само за уништавање неексплодираних убојних средстава на површини и њихово ископавање из земље. Они се баве и лабораторијом муниције за потребе испитивања муницијских елемената уопште. Да би то знали да раде морају да прођу основну пиротехничку обуку, па обуку у центру у Никинцима, затим да оду у фабрике одбрамбене индустрије и упознају њихов производни програм. Тек кад се одатле врате, ми имамо пиротехничаре који су стекли основна знања за тај посао. А њихов посао стално се надограђује, јер се и муниција усавршава.

Још специфичнија је прича о осматрачима. За њих нема никакве школе, чак ни курса у Војсци. Постоје осматрачи у артиљеријским јединицама, а наши морају не само да осматрају поготке и мере падне тачке пројектила, већ и да виде где је пројектил пао и кад није експлодирао. Само место пада је лако открити на травнатој површини, али је права вештина на површинама на којима су усеви – пшеница, кукуруз, уљана репица, и то у различитим фазама раста.

И ове године планирамо да у Центру за испитивање НВО Никинци неке припаднике обучимо за два веса – основни и допунски, на коме се оспособљавају. На тај начин моћи ће да замене своје колеге кад оду у пензију.

○ Технички оштар је у бази података европских оштарних центара Европске одбрамбене агенције – ЕОА, тако да чланице ЕОА могу званичним путем, без застоја, да испитују наоружање код вас? Да ли су прошле године странци користили полигон за нека своја испитивања?

– Све што сте рекли у Вашем питању је тачно. Једино, нагласио бих да смо тек почетком ове године постали видљиви у бази података о опитним центрима ЕОА, тако да очекујемо да ће се појавити и захтеви за испитивања. Званичне војне делегације које су посетиле ТОЦ већ су показале интересовање. Услуге те врсте у прошлој години нисмо радили. На полигон су долазили странци, али по пословима која су тражила правна лица из Републике Србије. Били су присутни и радили су на полигону и могли су да виде наше капацитете, а појединци су показали занимање да код нас испитују нека своја средства. Ми смо отворени за сарадњу, што нам омогућава Правилник о материјалном пословању у Министарству и Војсци.

○ Када Вас трају испитивања у ТОЦ-у, шта Ви одговараће?

– Ако се то коментарише, волео бих да се каже и колико траје период развоја и производње. Дошли смо у ситуацију да нам развој неких средстава траје 3–5 година, а да се од ТОЦ-а очекује да испитивања заврши за 3–5 недеља. Немогуће. За сложенија средства је врло дискутабилно време испитивања и до шест месеци. Осим тога, долазе нам средства код којих нису урађена хомологациона и интерна испитивања, а то је обавеза носиоца развоја и дефинисано је у Правилнику о опремању и Правилнику о пријављивању средстава на испитивање. По одлукама тактичких носилаца, све што није завршено у интерним или хомологационим испитивањима, ТОЦ мора да уради у својим завршним испитивањима. Кад је тако, онда би било фер да нам се то рачуна као оправдан продужетак опитовања.

○ Очекује вас обележавање 65 година полигона у Никинцима. Који су још планови за ову годину?

– Природно је да ове године Никинци имају приоритет и много тога започели смо са радом тамо, што би требало и завршити. На полигону је дотрајало постројење за производњу воде, које датира из педесетих година. Тамо су и велике клима-коморе, које су задњи пут ремонтване 1987. године. Оне и данас раде, али много новца трошимо на њихово одржавање. Треба рећи и то да због старих трафостаница из 1961. једини у Војводини имамо тзв. десеткиловатно напајање струјом, а да је цела Војводина у тзв. прстенастом снабдевању електричном енергијом са двадесеткиловатном мрежом.

Прошле година Управа за инфраструктуру одредила је финансијска средства за те пројекте, али су у свом тендеру ставили све то под једну капу – на тендер су се могле јавити фирме које би биле у стању да све то заједно самостално испројектују. Нико се није јавио. Требало би да ове године Управа за инфраструктуру то раздвоји на најмање три тендера, да израда буде фазна, и био бих задовољан да бар решимо снабдевање водом у Никинцима.

Волео бих да ове године опет успешно потрошимо средства која су нам дата за опремање. Већ смо дефинисали шта ћемо да купимо. Планирамо да примимо инжењере у стални радни однос – по конкурс или да нам дођу из прекоманде. Желео бих да нагласим да за успешан рад ове установе нису неопходни само инжењери. Осећа се изостанак подофицира и техничара, који могу да допринесу успешном раду ТОЦ-а. Мислим да је крајње време да пилоти Центра за летна испитивања и инжењери посете ваздухопловне опитне центре у иностранству, како би свој рад могли да пореде са другима.

Од свих жеља, највећа ми је да се ове године заврши испитивање авиона „ласта“ и да се нулта серија прими у наоружање Војске. Не да би Технички опитни центар имао задатак мање, већ да би пилоти Војске Србије добили нове авионе на којима могу да лете. Надам се да ће се тај задатак реализовати ангажовањем свих нас, а пре свега „Утве“. ■

Мира ШВЕДИЋ

НАЈБОЉА ЈЕДИНИЦА КОПНЕНЕ ВОЈСКЕ

ПЛОТУНОМ ДО ЦИЉА

За припаднике Првог топовско-хаубичког артиљеријског дивизиона 152 mm нема тајни у планирању, припреми и извршењу артиљеријске ватрене подршке током обезбеђења борбених дејстава. То потврђују многобројна логоровања, вежбе и одлично изведена бојева гађања. Речју, они су у потпуности оспособљени за реализацију додељених мисија у свим временским, земљишним и борбеним условима. Зато су и проглашени за најбољу јединицу у КоВ у прошлој години.

У Копненој војсци сваке године бира се најбоља јединица ранга батаљон – дивизион – одред, а недавно је прелазна заставица за 2015. годину додељена Првом топовско-хаубичком артиљеријском дивизиону 152 mm М-84. У образложењу престижног признања пише да је избор дивизиона награда за уложени труд, залагање и професионално извршавање задатака на изградњи и одржавању оперативних способности у прошлој години, али потпуно је јасно да иза њега стоји вишегодишњи континуирани и пожртвовани рад нишких артиљераца.

– Нијансе су одлучивале. Мислим да је пресудио висок ниво обучености припадника дивизиона, остварен реализацијом разних облика обучавања. Издвајам зимско стационарно логоровање, покретно логоровање средином године, реализацију великог броја тактичких увежбавања и тактичких вежби на логоровањима и артиљеријска бојева гађања на Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“, вреднована одличним и мањим делом врло dobrим оценама. Друга вредност јесте стопостотна исправност артиљеријских оруђа и висок ниво исправности моторних возила и друге технике. Податак који потврђује квалитет рада у дивизиону јесте, свакако, и просек службених

оцена официра, подофицира и војника, који превазилази врло добре оцене, док су професионални односи и висок морал нешто што се запажа одмах по доласку у нашу јединицу – истиче командант Мешовите артиљеријске бригаде пуковник Звонко Стојковић.

Ватрени скок

Припадници Мешовите артиљеријске бригаде имају кључну улогу у извршавању задатака ватрене артиљеријске подршке јединицама Копнене војске на територији целе земље, док је Први топовско-хаубички артиљеријски дивизион 152 mm М-84 носилац свих најважнијих задатака у бригади. Поменута чињеница јасно указује на место, улогу и значај дивизиона у тој јединици, поготово у делу обучавања командира артиљеријских састава,

послужиоца, извиђача, рачунача и других специјалности у роду артиљерије.

– Суштина обучености припадника дивизиона и резултата које смо постигли јесте у непрекидном раду. Прва смо артиљеријска јединица која

је реализовала вежбе подржане рачунарским симулацијама, изводимо покретна логоровања сваке године и имамо континуитет тренажног процеса, који нам омогућава тренутна ангажовања – каже мајор Зоран Николић, командант дивизиона.

НОЋНА ГАЂАЊА

Припадници првог топовско-хаубичког дивизиона могу да гађају у свим временским околностима уз помоћ осматрачког радара СНАР-10, који је намењен за извиђање покретних и непокретних циљева на земљи и води и за потребе артиљеријског гађања. СНАР-10 омогућава специјална артиљеријска гађања која обухватају рикошетна, вертикална, темпирна, гађања пројектилама специјалне намене и гађања у условима слабије видљивости. За традицију оспособљавања и усавршавања артиљеријског кадра веома су важна и ноћна артиљеријска гађања, која дивизион редовно реализује. Пракса је да на сваком артиљеријском гађању, једна батерија гађа ноћу уз помоћ минобацачког одељења 120 мм, које минама осветљава циљ. Артиљерци ноћу могу да гађају и осветљавајући циљ сопственим пројектилама и то тако што пет оруђа гађа циљ, а шесто испалује осветљавајуће пројектиле.

Старешине и војници Првог топовско-хаубичког артиљеријског дивизиона 152 мм М-84 своју обученост прошле године углавном су показивали и доказивали на терену и бојевим гађањима. Отпочели су крајем прошле зиме са батеријским стационарним логоровањима на полигону „Рујничка коса“, када су старешине и војници увежбавали како да изведу артиљеријска дејства у неповољним временским и земљишним околностима. Једна батерија је средином лета била ангажована на бази „Југ“, док је друга, новембра прошле године, опслуживала основни командно-штабни курс Војне академије на полигону „Пасуљанске ливаде“.

Централна активност дивизиона, ипак, забележена је у периоду од 26. маја до 4. јуна, када су припадници јединице извели покретно логоровање

и тактичку вежбу са бојевим гађањем „Ватрени скок“. Десетодневно покретно логоровање одвијало се на потезу матична касарна „Мија Станировић“ – Ртањ – полигон „Пасуљанске ливаде“, где су артиљерци увежбавали заузимање елемената борбеног распореда, поседување ватрених положаја, рад по командама за гађање, премештање с једног на други положај и друге тактичке радње.

На полигону „Пасуљанске ливаде“ изведено је и осам артиљеријских вежбовних и контролних батеријских гађања из топ-хаубица са одличним и врло добрим оценама. Посебно атрактивно било је ноћно гађање, када је одељење минобацача 120 mm осветљавало рејон циља на Великом Антрвељу. Показало се још једном да су вежбе на терену најсложенији и најтежи облик обучавања јединица ранга дивизиона, али и једини поуздан начин да се утврди у којој су мери команданти јединица, командири одељења, водова и батерија, послужоци, рачуначи, везисти, топографи и припадници других специјалности спремни да изврше задатке ефикасне ватрене подршке борбених јединица.

Вежба „Ватрени скок“ и дивизиона бојева гађања потврдили су да за старешине и војнике Првог топовског хаубичког дивизиона 152 mm нема тајни у планирању, припреми и извршењу артиљеријске ватрене подршке то-

ком обезбеђења борбених дејстава и да су у потпуности оспособљени за реализацију додељених мисија у свим временским, земљишним и борбеним условима.

Потпуна исправност технике у том дивизиону остварена је захваљујући значајној помоћи претпостављене команде Копнене војске и Генералштаба Војске Србије. Водило се рачуна и о најситнијим детаљима у делу одржавања и унапређивања исправности не само артиљеријских оруђа, већ и моторних возила и друге технике. У дивизиону велика пажња се придаје периодичним прегледима.

Мајор Зоран Николић нада се да ће јединица једног дана бити опремљена и новом самоходном хаубицом 155 mm НОРА Б-52, која је концепцијски и конструкцијски слична њиховим хаубицама. То би знатно увећало оперативну способност јединице и артиљерије у целини.

Стандарди обуке

У организацијској структури Првог топовско-хаубичког артиљеријског дивизиона 152 mm М-84 запажају се команда, командно-извиђачка батерија и три ватрене батерије. Док чланови команде дивизиона командују, наређују, одлучују, контролишу, планирају, организују и координирају, припадници командно-извиђачке батерије пред-

НОРА

Топ-хаубица 152 mm НОРА М-84 оруђе је класичне артиљерије и највећи је и најмоћнији артиљеријски калибар који има Војска Србије. Домет хаубице прелази 24 km док је брзина испаливања пројектила 4-6 метакa у минути. О каквој је ватреној сили реч говори податак да дивизион избаци пет тона челика у минути, а да плотун ствара подрхтавање тла 4-6 степени Рихтхорве скале.

стављају очи и уши артиљерије. Јединица којом командује мајор Зоран Орешчанин има у свом саставу вод везе и командно-извиђачки вод, који осматра, извиђа и даје потребне елементе за дивизиона гађања. Ватрене батерије предводе мајор Дејан Павловић и капетани Горан Рангелов и Предраг Радуновић.

Од командира 3. топовско-хаубичке артиљеријске батерије мајора Дејана Павловића сазнајемо да су добри резултати на вежбама и гађањима плод јаког војног колектива, добре обучености, увежбаности и способности да се одреагује правовремено, прецизно, тачно, брзо и ефикасно.

– Добра послуга зна шта треба да ради у сваком тренутку. Постоје стандарди за индивидуалну и колективну

обученост, који морају да се испуне и зато увежбавамо сваку радњу до аутоматизма, а при том велику пажњу поклањамо мерама безбедности, одабиру јединице за терен и реализацији гађања – истиче мајор Павловић.

Он каже да припадници његове јединице имају пуно поверење у топа-хаубицу НОРА и да тим артиљеријским оруђем батерија може прецизно да покрије простор ширине до 300 метара.

Послуга топа-хаубице је десето-члана, па је и посао командира одељења свеобухватан, јер треба објединити рад свих њих. Старији водник Немања

Мировановић наводи да сваки члан послуге има специфичан задатак и да од правилног и правовременог извршавања радњи, зависи и укупан резултат на вежбама и гађањима. Нишанција, на пример, припрема елементе за гађање и нишани, помоћник нишанције поставља инструменте за рад, отвара затварач и брине о његовој исправности, док пунилац води рачуна о томе да у унутрашњости цеви нема прљавштине или заосталих делова чауре и убацује пројектил. Темпирач и три додавача су у муницијском делу послуге и припремају муницију.

Војници у оквиру одељења напредују од дужности додавача до нишанције, који је уједно и заменик командира одељења. Само најбољи успевају да тај пут пређу за две године, док се уобичајеним темпом напредовања нишанција постаје тек после 5–6 година. Тај податак добија на значају када се зна да се само из редова нишанција бирају војници који ће завршити потребне курсеве и постати артиљеријски подофицири. Дивизион је на тај начин произвео из свог састава 17 младих водника, који су већ примили дужност.

– Произвођење подофицира из редова професионалних војника је по мом мишљењу одлично решење, јер се унапређују и производе у подофицире људи који су проверени и доказани у јединици, где ће и обављати нову дужност. Они су изузетно мотивисани и раде у војним колективима и са људи-

ма које познају – наглашава мајор Зоран Николић.

Водник Никола Стојиљковић један је од професионалних војника који је прешао пут од трећег додавача до подофицира. Он каже да је од првог дана максимално био заинтересован за посао и да су то препознале његове старешине. С поносом истиче да је артиљерија род који не би мењао ни за шта на свету и да бојева гађања треба видети и доживети.

Николин колега водник Видоје Ђокић је у артиљеријској бригади шест година, ушао је у све тајне артиљеријског заната, а крајем прошле године произведен је у чин водника и постављен за командира одељења. Нишанција десетар Милан Стојановић, такође, жели да крене путем својих бивших колега и постане артиљеријски подофицир. Та могућност да професионални војници постану подофицири побудила је такмичарски дух у јединици и сви се труде да што боље обављају задатке.

Командант топовско-хаубичког дивизиона мајор Зоран Николић подвлачи да извршавање задатака артиљеријске јединице зависи од великог броја старешина и војника, различитих специјалности. У артиљерији су, како каже, тимски рад, другарство и узајамно поверење основа на којој се гради не само кохезија војних колектива, већ и реализација најсложенијих тактичких и ватрених задатака. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

ВОЈНА ГИМНАЗИЈА

Интересовање за упис у Војну гимназију, једину средњу школу у којој и данас, поред образовне, развијају и васпитну функцију, никада није јењавало. А да ће бити примљени само најбољи, у то нема сумње. Родитељи ученика који желе да седну у клупе Војне гимназије добро знају да су њен највећи квалитет управо њени професори који већ деценијама држе исте, веома високе критеријуме у настави. Поред предметних наставника, о деци брину психолози и педагози, начелници класа и, на крају, административно особље, с начелником школе.

Друго полугодиште увелико се захуктало, па ученици Војне гимназије немају пуно времена за одмор. Треба потврдити успех постигнут на крају првог дела ове школске године, један од најбољих у последњих неколико генерација. Просек оцена свих година, односно класа, остварен на полугодишту износи око 4,25 што одавно није забележено. Таквом успеху, посебно најмањих ученика Војне гимназије, у великој мери допринеле су њихове другарице, девојчице које су јесенас примљене у другу генерацију ученица школе, до скоро резервисане само за дечаке, будуће официре Војске Србије.

– Показало се да су девојчице знатно марљивије и вредније од дечака,

БИСЕР ВОЈНОГ

што је, свакако подигло успех генерације. Јер оне су „повукле“ и дечаке, тако да сада сви уче још вредније и пажљивије него претходних година. Мало смо се, додуше, прибојавали како ће се девојчице снаћи у изразито мушкој средини, али већ са првом генерацијом девојчица, примљених 2014. године, уверили смо се да разлога за страх није било. И прошле године владало је велико интересовање за упис у нашу школу, на једно место имали смо више од десет кандидата, што је омогућило заиста квалитетну селекцију и остваривање завидног успеха на крају првог полугодишта. Искуство нам говори да, после савлађивања почетних проблема у сналажењу у новој средини и навикавања на другачије услове рада и живота у, ипак, војном

окружењу, успех најмање генерације ученика буде још бољи. С друге стране, за упис у четворогодишњу Средњу стручну војну школу јавило се знатно мање заинтересованих, тако да смо од њих шездесет, после одговарајуће селекције, изабрали двадесет троје најбољих, што се показало добрим потезом, јер инсистирање на већем броју уписаних не би довело до квалитетних резултата – каже начелник Војне гимназије пуковник Мирослав Гвозденовић.

И даље велико интересовање

У Војној гимназији истичу да је управо у току конкурс за упис у Војну гимназију и Средњу стручну војну школу, који траје до 31. марта и да је одзив

ШКОЛСТВА

за упис у ту елитну војну школу поново веома велик. Ове године биће примљено 120 ученика, међу којима ће, свакако, бити и одређени број девојчица. Лимита, кажу у Војној гимназији, нема. Дечаци и девојчице су потпуно равноправни и само од квалитета пријављених кандидата зависи колико ће бити примљених дечака, а колико девојчица.

– Прошле године на конкурс се јавило 55 одсто дечака, а 45 одсто девојчица. На крају, после три круга селекције, односно после тестирања из математике, српског и физичке способности, а затим и психолошке и здравствене провере, примљено је 78 одсто дечака. Како ће бити ове године, зависи само од квалитета кандидата и кандидаткиња – каже пуковник Гвозденовић.

Пуковник Мирослав Гвозденовић

А да ће бити примљени само најбољи, у то нема сумње. Интересовање за упис у Војну гимназију, једину средњу школу у којој и данас, поред образовне, развијају и васпитну функцију, никада није јењавало. Родитељи ученика који желе да седну у клупе Војне гимназије добро знају да су њен највећи квалитет управо њени професори који већ деценијама држе исте, веома високе критеријуме у настави. Поред предметних наставника, о деци брину психолози и педагози, начелници класа и, на крају, административно особље, с начелником школе на челу. Сасвим случајно, чекајући да фоторепортер заврши свој посао, уверили смо се да пуковник Гвозденовић готово сваког ученика четвртог разреда зна по имену и презимену. И не само њих, додаје пуковник Гвозденовић, истичући да су

матуранти ипак најчешће у додиру са особљем управе школе.

– Они се припремају да конкуришу у Војну академију, обављају прегледе. Управо су неки од њих прошли здравствене тестове за пилоте, тако да су ових дана усмерени на управу. Потребни су им разни папири, документа, дозволе... А и иначе, старији су, озбиљнији, слободнији, мање је трење у опхођењу с професорима и административним особљем – каже начелник Војне гимназије пуковник Мирослав Гвозденовић.

Током четворогодишњег школовања ученици су, поред редовних школских обавеза, дужни да заврше један од понуђених курсава и учлане се у секцију која им, по карактеру или интересовању одговара. А могућности је, заиста, много. Начелник Одељења за наставу капетан корвете Мирослав Ћитић каже да има деце која сваке године мењају секцију, тако да у току школовања стекну неколико хобија. Али, оно што ову школу чини специфичном није само велики број секција и додатних облика наставе. За ученике првог разреда, којима је по доласку у школу најтеже, јер се први пут сусрећу с војном средином и новим, колективним начином живота, у Војној гимназији организује се, петнаест дана пре почетка школске године, посебна „настава“.

– Свесни смо да је нашим најмлађим ученицима у периоду прилагођавања посебно тешко, тек су одвојени од породице, очекују их нове нимало лаке обавезе, навикавају се на рано устајање, обавезно учење, до детаља испланиран и организован дневни распоред и радни дан, па традиционално чинимо све што можемо да им те прве дане учинимо лакшим. Тада разговарамо с њима, представљамо им школу и интернат, причамо им о њиховим дневним обавезама и нашим очекивањима... Дан за даном, нелагодност нестаје, упознају се међусобно, формирају се колективи, стварају се радне навике па им устајање у 6.30 више не пада тешко и 1. септембра

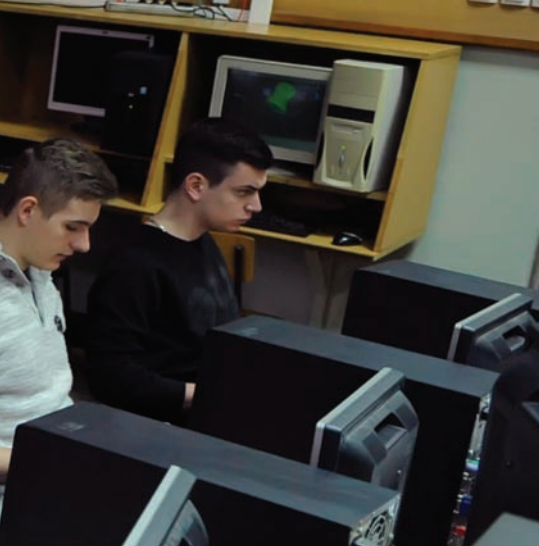

спремни су за наставне обавезе. Током школовања имају обуку у скијању, војну обуку као факултативни (углавном обавезан) предмет и обуку у управљању моторним возилима у Краљеву. Све то ову школу чини специфичном, другачијом, иако је њен наставни план и програм у свему другом идентичан

оном у гимназијама општег смера – каже капетан корвете Мићић.

Ваннаставне активности су део богате традиције Војне гимназије. Мајор Десимир Милићевић истиче да је број секција, факултативних предмета и других ваннаставних садржаја сваке године све већи, али да традицио-

налне секције и клубови, ипак имају малу предност.

– Највеће интересовање готово сваке генерације ученика влада за њихове извиђаче који не престају да освајају награде на разним такмичењима. Ту су још сви колективни спортови, борилачке вештине, бројне секције с друштвеним и културно-уметничким садржајима... Најважније је то што се деци поклања велика пажња и што се форсирају таленти, од којих се неки открију тек овде, у овој школи, попут сликарских, музичких, глумачких...

Захуктала се и Средња стручна војна школа

Од ове школске године под кровом Војне гимназије је и обновљена четворогодишња Средња стручна војна школа коју, према речима пуковника Мирослава Гвозденовића, очекује лепа будућност. Већ сада се може рећи да за будућим водницима, који ће знање стећи у тој школи, у јединицама Војске Србије влада велико интересовање. Прошле године примљени су кандидати за будуће подофицире РВ и ПВО, а ове, поред њих, своје школовање отпочеће и будући водници ЕИ и ПЕД, тако да ће их у клупама Средње војне школе бити знатно више. У Војној гимназији истичу да

разлог за прошлгодишњи слаб одзив кандидата за упис у прву генерацију Средње војне школе лежи у чињеници да је конкурс трајао неубичајено кратко, свега две недеље, што није било довољно за стицање реалне слике о том, после вишегодишње паузе, обновљеном облику војног школовања. Пуковник Мирослав Гвозденовић напомиње да ће подофицирски кадар у Војсци Србије за неколико година бити знатно јачи и квалитетнији.

– Управо смо расписали конкурс за упис друге генерације ученика у Средњу војну школу – планирано је да примимо 60 ученика. Једно одељење биће, као и сада, за потребе РВ и ПВО, а у другом ћемо школовати ученике за род ЕИ и ПЕД. Наставни план и програм прилагођен је машинском и електро усмерењу, са посебним специјалностима, попут ваздухоплова и ваздухопловних мотора и ваздухопловног наоружања, с једне, и радарски смер и опрему ваздухоплова, с друге стране. Знамо да у јединицама РВ и ПВО једва чекају наше ученике. Предвиђено је да се током прве две године, такозваног општег и општестручног школовања, више пажње у настави поклони теорији, у трећој је акценат на ускоспецијалистичкој настави, док би четврту годину ученици Средње стручне војне школе провели у Центру РВ и ПВО на Батајници или неком другом. Током првог дела школовања квалитетну наставу омогућују наставници Војне гимназије и неколико њих из стручних школа из грађанства.

У сваком случају, Средњој стручној војној школи сада је на располагању комплетна логистичка платформа Војне гимназије, што је довело до максималног оптерећења не само наставника, већ и

капацитета којима располажемо у школи и Интернату. Зато је покренут поступак за враћање гимназијских просторија које су својевремено дате на располагање Спортској гимназији, а чине се и напори на повећању смештајних капацитета.

– Све то није лако – истиче начелник Војне гимназије пуковник Гвозденовић који се, као и сви у школи, надају још бољим данима и попуштању притиска.

– С обзиром на повећање броја ученика у Средњој војној школи, у годинама које долазе морамо повећати број наставника, опремити кабинете електронике, машинства, физике, информатике... Ми смо доста флексибилни у планирању наставног плана и програма и организовању наставе, али капацитети нам постају проблем. Велико је оптерећење наставника, скучени су простори. Квалитет обновљене Средње стручне војне школе, заснован на ранијој дугогодишњој традицији четворогодишњег школовања подофицира, несумњиво ће омогућити подизање квалитета подофицирског кадра у Војсци Србије. До сада су они долазили из редова професионалних војника с лидерским и специјалистичким курсом, што се, ипак, није показало као најсрећније решење, посебно у високософистицираним електронским, информатичким, телекомуникационим и машинским специјалностима. Зато је интересовање за будуће воднике већ веома приметно, сада у јединицама РВ и ПВО, а очекује се и у другим специјалностима, родовима и службама, за које ће се, како године долазе, подофицири школовати. Али да бисмо остварили амбициозне циљеве потребно је улагање и у материјалну и у кадровску базу – сматра пуковник Гвозденовић.

Добро је познато. Ученици који заврше Војну гимназију усмерени су на даље школовање у Војној академији и официрску каријеру. Али, како истичу у тој елитној војној школи, ако из неког разлога, најпре здравственог, свршени гимназијалац не успе да упише Војну академију, без много тешкоћа примљен је на било који факултет у грађанству. То је омогућено не само знањем које се стиче у Војној гимназији, већ и одговорним приступом обавезама и јачањем свести да за младића или девојку са дипломом Војне гимназије ништа није неоствариво и немогуће. ■

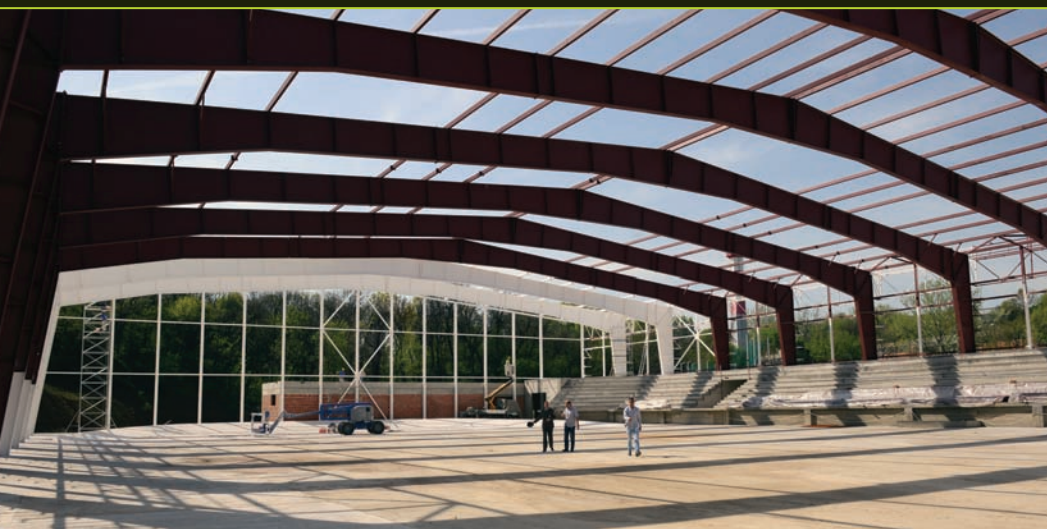
Душан ГЛИШИЋ

Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

КУБА КРАЉИЦЕ СПОРТОВА

ОТВАРАЊЕ АТЛЕТСКЕ ДВОРАНЕ У ВОЈНОЈ АКАДЕМИЈИ

Изградњом савременог објекта за атлетiku, уз терене које већ поседује, Академија се сврстала међу најсавременије атлетске центре у Србији. Прва затворена атлетска дворана у региону, која се простире на 9.270 квадратних метара, с капацитетом гледалишта од 1.500 места и четири кружне стазе дужине 200 метара, прилагођена је потребама будућих корисника – Војне академије и Атлетског савеза Србије.

Председник Републике Србије Томислав Николић свечано је отворио новоизграђену атлетску дворану на Бањици у оквиру комплекса Војне академије, а церемонији отварања присуствовали су министар одбране Зоран Ђорђевић, министар омладине и спорта Вања Удовичић, градоначелник Београда Сiniша Мали, представници Војске Србије, атлетских организација, прослављени домаћи спортисти и љубитељи спорта.

ЗАЈЕДНИЧКИМ НАПОРИМА ДО УСПЕХА

Председник Николић истакао је да је отварање дворане „историјски тренутак за наше атлетичаре и нашу земљу”. Он је подсетио да је изградња дворане трајала шест година и да је направљена према стандардима Светске атлетске федерације.

– Ово је пример како добра идеја лако повезује два министарства која брину о младима, Министарство одбране и Министарство омладине и спорта, и како се заједничким напори-

ма долази до успеха. Дворана је важна за наше прослављене спортисте и децу која тек откривају лепоту краљице спортова и за развој и афирмацију атлетике у Србији и читавом региону – поручио је председник Николић.

Председник Атлетског савеза Србије Веселин Јевросимовић захвалио је свима који су помогли у изградњи атлетске дворане, истичући да је „испуњен атлетски сан, сан који су сањале претходне генерације”.

– Као председник Атлетског савеза, у име свих атлетичара желим да захвалим онима који су помогли да краљица спортова добије свој кров над главом – председнику Николићу, премијеру Александру Вучићу, министру омладине и спорта Вањи Удовичићу, као и Братиславу Гашићу и Министарству одбране, који су на правом примеру показали како два министарства треба да сарађују – нагласио је Јевросимовић и додао да ће тај објекат променити слику не само атлетског, већ и српског спорта.

Отварање прве затворене атлетске дворане у региону обележило је и прво међународно атлетско такми-

чење „Serbian Open Indoor Meeting”, на коме су учествовали такмичари из 15 земаља, а прву трку, пре свечаног отварања, истрчали су најмлађи атлетичари.

АРЕНА ЗА БУДУЋЕ ШАМПИОНЕ

Дворана, капацитета 1.500 места, тренажног је типа, а српским атлетичарима биће на располагању током целе године. Простире се на 9.270 квадратних метара, има четири кружне стазе дужине 200 метара и осам стаза по 60 метара, а унутрашњост терена предвиђена је за скок удаљ, скок с мотком, скок увис и бацање кугле.

Обилазећи са представницима Министарства одбране и Војске Србије тек завршену атлетску дворану непосредно пред отварање, министар омладине и спорта Вања Удовичић оценио је да је важно да су створени услови да се наши спортисти припремају у Србији.

– Због тога је наш главни циљ развој спортске инфраструктуре – иста-

као је министар Удовичић, захваливши том приликом и Министарству одбране и свим претходним министрима који су вредно радили и залагали се за тај пројекат.

Говорећи о значају новоизграђене дворане, државни секретар у Министарству одбране Ненад Нерић указао је да је за изградњу атлетске дворане Министарство одбране дало земљиште на коришћење, а изградњу је финансирало Министарство омладине и спорта.

– У оваквој дворани сви кадети и сви они који се школују у систему одбране биће у прилици да користе један савремени објекат за атлетiku, једини таквих капацитета у овом делу Балкана – нагласио је државни секретар у Министарству одбране Ненад Нерић, истичући да је носилац целокупне активности у систему одбране Војна академија.

Дворана је мултифункционална, па ће је, осим спортиста, користити и рекреативци, а прилагођена је и особама са инвалидитетом. ■

Биљана МИЉИЋ
Сања АНЂЕЛКОВИЋ

НАГРАДА
„АНБЕЛКА МИЛИЋ”
ПРОФ. ДР ЈОВАНКИ ШАРАНОВИЋ

ПРИЗНАЊЕ КОЈЕ ОБАВЕЗУЈЕ

Директорка Института за стратегијска истраживања, која се годинама у традиционално мушком окружењу бори да докаже да жене заслужују место у старешинском и војничком строју, у последње време примећује да се њен сан остварује — жене су све присутније у нашем систему одбране

ИНИЦИЈАТИВА

Директорка Института за стратегијска истраживања сматра да, слично награди „Анђелка Милић“, систем одбране треба да установи награду за допринос жена изградњи борбене готовости и угледа Војске Србије.

– Примерено тренутку и традицији, та награда могла би да носи име Милунке Савић, хероине балканских ратова и Првог светског рата, која је јунаштвом пронела славу Србије широм света – каже проф. др Јованка Шарановић, додајући да би добра прилика да она почне да се додељује био следећи Дан Војске, када се обележава и јубилеј 100 година Топличког устанка.

Институција особа од поверења

Недавно су јединице и установе Министарства одбране и Војске Србије, у складу с одредбама „Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији“, увеле особе од поверења, чија је сврха пружање примарне колегијалне помоћи запосленима у случају дискриминације. Иако се тај потез показао као добар, јер данас у систему постоји 230 особа од поверења, у Институту за стратегијска истраживања свесни су да их у тој области чека још много посла.

– Проблем представља чињеница што посао њиховог оснаживања укључује и додатни рад, обуку и трансформацију досадашњих пракси, а потенцијално и односа међу колегама. С друге стране, теме из области родне равноправности не представљају приоритет, те се дешава да запослени не пружају пуну подршку активностима и да се с неверицом односе према њима ако не виде њихову сврху. Да би рад на искорењивању дискриминаторног понашања био успешан и одржив, неопходно је да га подрже и одобре припадници виших руководећих структура – каже проф. др Јованка Шарановић, напомињући да приступ активностима на увођењу и даљем развоју особе од поверења „одозго на доле“ може довести до тога да се одговорност прошири с врха на комплетну институцију.

На темељима традиције

– Наша држава има дугу и светлу традицију учешћа жена у војсци. То не сме да се заборави. Ако говоримо о блиској прошлости, тај процес пратили су реформски кораци који ће ући у историју. У оквиру реформе високог образовања формирана је подгрупа за школовање девојака на Војној академији. Руководила сам радом тог тима. Сматрали смо да у складу с принципом једнаких могућности сви нивои образовања у Војсци морају бити доступни и женама и мушкарцима. То је био окидач за све наредне кораке. А било их је много – каже директорка Института за стратегијска истраживања, додајући да су током година рада наилазили и на отпор, додуше, малобројних. Истиче да отпор, био он отворен или прикривен, увек прати незнање, а да би се учинили помаци, човек мора много да учи.

Када је реч о већем интегрисању жена у систем одбране, професорка Шарановић сматра да Министарство одбране и Војска Србије успешно држе корак са светом, а да у неким сегментима позитивна пракса западног Балкана може другима послужити за пример.

– У почетку био је изазов увођење институционалних механизма за имплементацију НАП-а и њихова одрживост, како привући најквалитетније кандидаткиње у војне школе и шта учинити да би се лакше прилагодиле на услове школовања и обуке. Касније, како су заузеле место у трупи, проблеми прихваћености у традиционално мушкој средини, прилагођавање на новонастале околности, шири приступ сагледавања радних места уз уважавање ергономских фактора, здравствена заштита, изналагање ваљаног механизма за попуну радног места жена на породичном одсуству, проблеми писања породице, све присутнија потреба усклађивања професионалних и породичних улога, постала су суштинска питања на која ускоро морамо наћи одговор – каже професорка, истичући да није нимало лако ускладити амбиције и ниво аспирација жена и очекивања породице. Према њеним речима, или се амбиције редукују, што је чест случај, или очекивања морају да се мењају или систем пуца.

Награда „Анђелка Милић“, својеврсно признање за увођење или подстицање пракси које знатно доприносе успостављању родне равноправности у организацијама, институцијама или у локалним заједницама, недавно је додељена проф. др Јованки Шарановић, директорки Института за стратегијска истраживања Министарства одбране.

Жири, у коме су били др Марина Хухсон, др Дубравка Ђурић и др Ивана Кроња, једногласно је одлучио да управо професорка Шарановић заслужује ту пажњу – дуже година се, посвећено и озбиљно, бави родном перспективом у сектору безбедности, има избалансирани приступ у научноистраживачком раду у тој области, креирала је и успешно реализовала многобројне пројекте, што је видљиво и ван система одбране.

– Велика је част што сам један од лауреата награде која носи име Анђелке Милић, жене која је померала границе у времену у коме је живела и радила, и која је активизам једнако вредновала као и научни рад – каже директорка Института, напомињући да је то награда која обавезује. Она истиче да је то признање и систему одбране, који је креирао амбијент у коме је задовољство радити на афирмацији и објективизацији родне равноправности, у складу с највишим европским и светским стандардима. Без тог амбијента и воље претпостављених, наводи она, сав уложен труд био би узалудан и резултати би засигурно изостали.

БИОГРАФИЈА

Јованка Шарановић докторира-ла је на Факултету безбедности са темом „Ангажовање жена у функцији рационалнијег располагања људским ресурсима у одбрани“. Учествовала је у реализацији више истраживачких пројеката. Објавила је шест књига које су резултат рада у области НИП-а и организовала три међународне научне конференције посвећене женама у Војсци. Осим тога, она је и саветница министра одбране за родна питања. Члан је Мултисекторског координационог тела Владе Србије и члан радног тима Владе за израду новог НАП-а за период 2016–2020. године.

Такође, наводи да запослени могу сматрати да се увођењем тог механизма дуплирају капацитети и да се постојећи механизми заштите запослених не искоришћавају довољно и подсећа да је важно да активности на развоју особа од поверења „ућу“ у редовне планове институција, што укључује и опредељивање потребних финансијских средстава.

– С обзиром на то да је реч о новом механизму постоји бојазан да запослени игноришу или одбију разговор о осетљивим темама попут дискриминације, односно да брину због евентуалног „цурења“ комуникације. Ради њиховог оснаживања урађен је, заједно с Агенцијом UN Women и Повереником за заштиту равноправности, приручник „Особе од поверења“ – наводи директорка Института, истичући да у наредном периоду треба дубинским обукама ићи на оснаживање механизма особе од поверења.

Иако систем годинама ради на стварању одговарајућег амбијента у коме ће жене имати једнаке могућности, бројке још нису задовољавајуће. Наиме, иако је према најновијим подацима укупна заступљеност жена у нашем систему одбране 19,71 одсто, свега 4,18 чине жене у униформи.

– Охрабрује чињеница да од септембра 2010. године, када смо урадили прву родну анализу, уочавамо повећање жена у категоријама официра, подофицира и професионалних војника. Свакако да

АНЂЕЛКА МИЛИЋ

Награду „Анђелка Милић“, као знак сећања на њено научно дело, научни допринос и феминистички активизам, установила је Секција за феминистичка истраживања и критичке студије маскулинитета (СЕФЕМ) Српског социолошког друштва, чија је она и била прва председница, у жељи да препозна и означи вредности које су у друштвеном и интелектуалном животу Србије не само скрајнуте, већ и обесмишљене, изврнуте руглу и опасно угрожене. Истовремено, СЕФЕМ том наградом жели да подржи континуитет и историјско памћење, који су неопходан елемент јачања родне равноправности, као и трансформације хијерархија заснованих на патријархалним привилегијама и превазиђеним родним конструкцијама.

је повећање процентуалне заступљености жена у највећој мери омогућено њиховим школовањем у Војној академији и Војној гимназији. Обезбеђивање једнаких могућности, права и одговорности жена и мушкараца правна је обавеза за оружане снаге, које, не само код нас, већ и широм света, препознају да комплементарност улога жена и мушкараца повећава оперативну ефикасност и способност ширег деловања и одговарања на различите безбедносне потребе – каже директорка Института, подсећајући да од земаља у региону Мађарска има 20,3 одсто жена у униформи, Бугарска 14,6, док Словенија има 13,6 а Хрватска 9,4 одсто.

Пуцање стаклене таванице

Иако су у Војсци Србије наизглед створени неопходни услови да се жене нађу на руководећим положајима, тај сан за мали број жена с високим чиновима и даље није остварив. Феномен стаклене таванице, односно привидне могућности напредовања за поједине категорије, у овом случају жене, с којим се боре многе армије, присутан је и у Србији.

– У већини оружаных снага постоји релативно мали број жена на вишим позицијама. Оне су и даље највише заступљене на позицијама у оквиру логистике, администрације и медицинских тимова. Последњих година подаци из страних армија све више указују на то да жене „пролазе“ и физички најзахтевније селекционе процесе и компетентно заузимају она места која су до недавно била искључиво резервисана за мушкарце – објашњава проф. др Шарановић, поносно истичући да су жене у нашем систему доказале да могу да се носе с изазовима посла.

Начин на који жене обављају посао, наводи она, доказ је да се не разликују од својих мушких колега с аспекта мотивисаности, способности и учинка у обављању истог руководећег посла.

– Жене руководиоци нису другачије, већ ређе и за то није одговорна њихова психофизичка посебност него друштвени чиниоци. Управо то је разлог што је заступљеност жена на руководећим позицијама, у односу на укупан број запослених, на средњем руководећем

нивоу 0,7 одсто, а на највишем руководећем нивоу свега 0,003 – износи чињеница директорка Института и додаје да је највише жена без руководећих или командних дужности (17,79 одсто).

Ипак, уверена је да ће се с временом заступљеност жена у одлучивању повећавати, нарочито у категорији професионалних војних лица, истичући да је релативно мала заступљеност жена на руководећим и командним дужностима директна последица структуре Војске Србије, у којој се готово сва руководећа и командна места попуњавају официрима или подофицирима, као и недовољног броја жена виших чинова с потребним квалификацијама, односно годинама стажа за постављење на више и високе позиције.

– Кадровску пирамиду не треба утврђивати одвојено за мушкарце и жене. Тиме би се компромитовала суштина родне равноправности. Место жена официра у кадровској пирамиди треба да проистекне из доследне примене суштинских принципа и стандарда родне равноправности – каже проф. др Јованка Шарановић, подсећајући да се повећава број жена које обезбеђују неопходне предуслове да се нађу на највишим позицијама у систему.

Иако систем бележи запажене резултате у области родне равноправности, директорка Института за стратегијска истраживања сматра да има још много посла. Треба наставити с благовременим информисањем младих заинтересованих за војни позив, спроводити каријерно праћење, учинити систем осетљивим на све врсте проблема који се јављају и спремним за проналажење одговарајућих решења. Такође, потребно је операционализовати надлежности појединих делова система и делегирати одговорности тамо где то није учињено, обезбедити средства за родно буџетирање, унапређивати координисано деловање институција, наставити међународну, посебно регионалну сарадњу у тој области, те неговати активан приступ медијима у подизању свести војног мњења. Институт ће се у будућности бавити и научним утемељењем поменути области, организовати научне конференције, јер је, како сматра, научна дебата неопходна, корисна и помера границе, отварајући нове перспективе и организациону културу. ■

Мирјана КРСТОВИЋ

ГЕНЕРАЛ ПЕТР ПАВЕЛ, ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ ВОЈНОМ КОМИТЕТУ НАТО-А

ПОШТУЈЕМО НЕУТРАЛНОСТ СРБИЈЕ

33

Сарадња између НАТО-а и Србије обострано је корисна. Она је, уз пуно поштовање војне неутралности Србије, могућа и потребна, јер доприноси безбедности и стабилности на Балкану и целом региону – каже генерал Павел.

Почетком марта председавајући Војном комитету НАТО-а чешки генерал Петр Павел боравио је у дводневној посети Србији, где се састао са министром одбране Зораном Ђорђевићем и начелником Генералштаба Војске Србије генералом Љубишом Диковићем. Током боравка, генерал Павел говорио је за магазин „Одбрана“ о односима Србије и НАТО-а, будућој сарадњи и могућностима које нам Програм *Партнерство за мир* пружа.

– Војске Србије знатно доприноси очувању глобалног мира и безбедности учешћем у мултинационалним операцијама

Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

под покровитељством Европске уније и Уједињених нација, посебно у области медицине – каже генерал Петр Павел, додајући да НАТО цени то што је Србија седма земља у Европи по броју учесника у мировним мисијама.

Шта карактерише сарадњу Србије и НАТО-а у оквиру Програма „Партнерство за мир“?

– Односи између НАТО-а и Србије знатно су се развили током последње деценије, посебно од када је Србија приступила Програму *Партнерство за мир* и Савету евроатлантског партнерства 2006. године.

Србија се, такође, 2007. године придружила и Процесу планирања и ревизије Партнерства за мир (ПАРП), што обезбеђује структурну основу за утврђивање снага и способности партнера које би могле бити на располагању Алијанси за мултинационалну обуку, вежбе и операције. Служи и као сред-

ство за планирање ради усмеравања и мерења напретка у области одбране и трансформације војске.

Још једна важна прекретница у нашој сарадњи јесте закључивање Индивидуалног акционог плана партнерства (ИПАП) у јануару 2015. године. Тим планом договорен је заједнички оквир у коме партнерска земља износи своје циљеве реформи и подручја где НАТО може да пружи помоћ како би се ти циљеви постигли. То ће помоћи да се организује билатерална сарадња и обезбеди да Алијанса и поједини савезници могу да пруже подршку Србији у постизању њених реформских циљева.

Савезници су подржали и низ пројеката Поверљачког фонда НАТО-а у Србији. Последњи је покренут у јануару 2016. године и помоћи ће да Србија изгради своје погоне у ТРЗ Крагујевац, како би могли да безбедно одложе до 2.000 тона вишка муниције. Пројекат ће помоћи да грађани Србије буду без-

беднији и прошириће могућности да Крагујевац и убудуће настави рад.

Наша сарадња у области интероперабилности помаже да Војска Србије буде ефикаснија у мировним операцијама које предводе Европска унија и Уједињене нације.

Том приликом користимо алате као што су платформа интероперабилности, програм изградње интегритета и програми за унапређење образовања у области одбране како бисмо продубили наш дијалог и сарадњу. У оквиру те иницијативе, НАТО нуди Србији трајни форум за разговоре и сарадњу у погледу интероперабилности. Споразумом о статусу снага у оквиру Партнерства за мир, нашим снагама олакшано је заједничко извођење вежбе и обука. Тај споразум представља стандардни аранжман између савезничких и партнерских земаља НАТО-а, којим се у потпуности поштује принцип територијалног суверенитета. Њиме се од државе примаоца захтева сагласност за улазак страних снага.

Зато, генерално гледано, сарадња између Алијансе и Србије обострано је корисна. Она је, уз пуно поштовање војне неутралности Србије, могућа и потребна, јер доприноси безбедности и стабилности на Балкану и у целом региону.

О Поједине јединице Војске Србије учествовале су у бројним вежбама НАТО-а. У чему је вредност таквих заједничких активности? Постоји ли вежба коју треба посебно истаћи?

– Војска Србија све више учествује у вежбама НАТО-а, негде као посматрач, а негде као активан учесник са земљама чланицама Алијансе. Сврха таквих вежби јесте да се обезбеди да савезничке и партнерске снаге буду интероперабилне и на тај начин припремљене и способне да заједно реагују на потенцијалне кризе или претње. Ово је важније сад него икада раније, јер се суочавамо с многим заједничким безбедносним изазовима.

Међу вежбама у 2015. години, припадници Војске Србије учествовали су у „Регионалној вежби 15” (REGEX), која партнерским земљама нуди прилику да планирају вежбу од почетка до краја, у складу с њиховим захтевима за обуку.

Србија је била домаћин и учесник „LOGEX 15”, командно-штабне вежбе која, користећи доктрину НАТО-а, укључује мултинационални приступ у пружању подршке размештеним снагама Алијансе, у хипотетичкој мировној операцији под мандатом Уједињених нација.

Србија је посматрала вежбу „NAPLES JOURNEY 15”, у оквиру које је обучавано особље здружених савезничких снага НАТО-а у Напуљу, које тренутно служи као команда у приправности и контролни елемент снага Алијансе за реаговање.

Војска Србије ће посматрати командно-штабну вежбу „TRIDENT JAGUAR”, а српска влада тренутно разматра учешће у вежби „TRIDENT JUNCTURE 18”. Осим тога, планира се учешће српских старшина и војника на регионалним вежбама НАТО-а „REGEX 16” и „REGEX 17”, а Србија је понудила да буде домаћин вежбе „REGEX 18”.

О Који су приоритети Алијансе у будућој сарадњи с Војском Србије?

– Уопштено, наш заједнички приоритет и интерес јесте стабилан и просперитетан балкански регион. Наши заједнички напори и даље ће бити усмерени на активности које подржавају тај циљ. Подржавамо Србију у спровођењу реформе сектора одбране и безбедности ради развијања ефикасног и економски одрживог система с модерном, професионалном и добро опремљеном војском.

Такође, охрабрујемо је да настави спровођење ИПАП-а, ПАРП-а и осталих важећих споразума и да предложи своје потребе за интероперабилношћу како би максимално искористила расположиве могућности. Наставићемо да помажемо у обуци српских снага, како би могле да буду ефикасније у мисијама, јер од тога имају користи и НАТО и Војска Србије.

О Поменули сте стабилан и просперитетан Балкан. С којим безбедносним изазовима се данас суочавају припадници КФОР-а?

– Мисија КФОР-а остаје непромењена – да се одржи безбедно и сигурно окружење и обезбеди слобода кретања за све људе на Косову. Управо зато ће НАТО наставити да се стара да КФОР има снаге и способности које су му потребне како би што боље обављао додељену мисију.

Укупна безбедносна ситуација на Косову се побољшала у више праваца, те последњих годину дана није било већих инцидената. То значи да КФОР није позиван да се понаша као трећи актер који реагује ради безбедности. Стабилизује присуство КФОР-а одржаће се у региону и положај његових снага руководиће се ситуацијом, а не календаром.

Управо то побољшање, у координацији с настојањима Србије када је реч о нормализацији балканског ваздушног простора, омогућило је НАТО-у да одлучи да крајем прошле године у потпуности релаксира Ваздушну зону безбедности, која се простира дуж административне граничне линије између Србије и Косова.

Конкретно, релаксација значи да су сва ограничења за активности у том ваздушном простору укинута, што је значајан корак ка пуној интеграцији балканског ваздушног простора. Такође, указује на позитивне резултате сарадње између КФОР-а и Војске Србије. Треба још много тога побољшати у домену безбедности, али локалне снаге, укључујући и Косовску полицију, добро напредују.

О Какав је став НАТО-а када је реч о мигрантској кризи. Можемо ли тим поводом очекивати активности ангажовање Алијансе?

– Европа се, услед сукоба и нестабилности на нашим јужним границама, као и криминалних мрежа које тргују људском патњом, суочава с највећом избегличком и мигрантском кризом од краја Другог светског рата. Криза погађа све нас, па сви морамо да помогнемо у проналажењу решења. Алијанса се већ придружила међународним напорима у решавању кризе и спречавању трговине људима и илегалних миграција у Егејском мору, те је пет бродова НАТО-а већ размештено ради извиђања, праћења и надзора. Они ће пружати основне информације турској и грчкој обалској стражи и Агенцији за управљање границама Европске уније Фронтекс како би им помогли да обављају своје дужности.

Циљ размештања НАТО-а у Егејском мору није заустављање или враћање мигрантских бродова, већ пружање кључних информација како би се помогло савезницима и Европској унији у ситуацији када су суочени с озбиљном хуманитарном кризом.

Стратешки концепт НАТО-а јасно указује на то да нестабилност или сукоб ван њених граница може директно да угрози безбедност Алијансе, а то укључује неговање екстремизма, тероризма и транснационалних илегалних активности, попут трговине оружјем, наркотицима и људима. Савез је спреман да одигра своју улогу. На крају, многи актери у међународној заједници треба да уложе опсежан напор ради решавања основних узрока ових претњи и изазова. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

САМОУБИЛАЧКИ ТЕРОРИСТИЧКИ НАПАДИ

ВИТАЛНОСТ ЦИХАДСКОГ

ПИШЕ проф. др Милан МИЈАЛКОВСКИ

Вишегодишња систематски наглашена примена самоубилачког облика тероризма многих исламистичких (салафистичких) терористичких колективитета широм света довела је до тога да једна од првих асоцијација на помен савременог тероризма јесу самоубилачки терористички напади. Најпре је (1. фебруара) саопштено да је број погинулих у нападима бомбаша-самоубица у близини шиитског светилишта Сајид Зеинаб, јужно од Дамаска, порастао на 60 особа. Потом је (2. фебруара) саопштено да је 20 људи погинуло, а 29 рањено у самоубилачком нападу на полицијски комплекс у Кабулу у Авганистана, а 11. фебруара је најмање 56 особа погинуло и више десетина рањено у самоубилачком нападу који су извеле две жене на избеглички камп на североистоку Нигерије. Надаље, 21. фебруара у самоубилачким терористичким нападима тзв. Исламске државе у сиријским градовима Дамаск и Хомс погинуло је више од 100 људи итд.

Поменути и низ сличних случајева указују на то да су терористи бомбаша-самоубице постали једно од најефикаснијих терористичких оружја и кључна стратегија и тактика појединих терористичких колективитета. Неки аутори сматрају да је терориста-самоубица најкомплетнија бомба икада измишљена и једина „бомба“ која се еластично прилагођава промени ситуације. Огромне су тактичке предности самоубилачких дејстава у односу на друге врсте терористичких акција. Реч је о могућности терористе бомбаша-самоубице да, попут навођеног пројектила, тачно одреди време и место активирања експлозива ради убиства и рањавања што већег броја људи. Осим прецизног извођења напада, терориста-самоубица, с једне стране, лишава свој колективитет опасности од издаје, јер у случају да буде откривен на путу ка месту напада истог тренутка активира бомбу и, са друге стране, изостаје фаза повлачења после изведеног напада.

Одговор на противтерористичке мере

Зашто и како се догодило да самоубилачки терористички напади представљају најмаркантније обележје многих исламистичких терористичких организација? Неки експерти сматрају да самоубилачки облик тероризма представља одговор терориста на опсежне противтерористичке акције

примарних жртава (првенствено држава) које сужавају простор за класична терористичка дејства, што јесте тачно. Међутим, суштина нарастања самоубилачких терористичких напада је у подизању прага толеранције према ризику којем се излаже извршилац терористичког напада, односно према сопственим губицима. То потврђују речи Ајмана ал Завахирија, идеолога терористичке Ал Каиде: „Метод мученичке операције је најуспешнији начин у покушају наношења губитака непријатељу, и најјевтинији за муџахедине када су у питању укупни губици“.

Суштина нарастања самоубилачких терористичких напада јесте у подизању прага толеранције према ризику којем се излаже извршилац терористичког напада, односно према сопственим губицима

Реч је о две категорије извршилаца терористичких напада – тзв. трезвеној (промишљеној, реалистичној, прорачунатој) и самоубилачкој и две тактике извођења напада. Обе категорије извршилаца терористичког акта карактерише одлучност и намера да убију непосредну жртву. Међутим, у првом случају терористи нападају жртву са прорачуном да је убију и безбедно се повуку, односно избегну могућност да буду убијени или ухапшени. Ризик по личну безбедност извршилаца таквих (класичних) напада је велика, а последице по нападнуту жртву увек мање од последица које настају самоубилачким нападима. У

случају самоубилачког напада смрт нападача се подразумева, а последице по жртву су велике (један бомбаш-самоубица активирањем експлозивног појаса или возило натоварено експлозивом убија и рањава вишеструко више особа него терориста који било којим ватреним оружјем напада жртву).

Осим поменутих предности самоубилачког облика тероризма, важно је истаћи то да његови актери шаљу јасну поруку примарним жртвама о њиховој немоћи да се ефикасно бране, односно о виталности тероризма, његовој одрживости, обновљивости и надмоћности у односу на противмере. Заправо, надмено и провокативно разоткривају недовољну способност примарних жртава да победе њихову идеологију и стратегију, којом континуирано „производе“ терористе-самоубице. Напротив, примарне жртве тероризма из необјашњивих разлога (неопрезност, неодлучност, несналажљивост, геополитичка похлепа...) губе из вида чињеницу да је веома дуг и компликован процес стварања терористичких „људских темпирних бомби“. Обухвата реализацију комплекса тзв. несмртоносних дејстава, наглашено прожетих индоктринарно-пропагандним дејствима. Изостајање адекватних противмера примарних жртава ради ефикасног спречавања и сузбијања провођења процеса који „производи“ терористе-самоубице,

ТЕРОРИЗМА

има за последицу ситуацију да се касно суочавају са најефикаснијим терористичким оружјем – терористима бомбаша-самоубица. Карактеристичну потврду наведене опоре реалности представља психолошка подршка извршиоцима самоубилачких терористичких напада у социјалној средини (породица, друштвене заједнице, верске заједнице), која се исказује у распону од изостајања осуде, преко јавног одобравања, до израза дивљења оним што чине. Са друге стране, у текстовима на веб-сајтовима терористичких колективитета у највећој могућој мери се величају самоубилачки терористички напади, а примарне жртве тероризма имају минималне могућности да онемогуће тај метод њиховог популарисања.

Неуспех антитерористичког концепта

Из богатог мозаичног комплекса чињеница које потврђују неуспешну одбрану примарних жртава од самоубилачког облика тероризма, односно да нису способне да онемогуће виталност и дуговечност тероризма као појаве, поменимо један. Усвајању *Националне стратегије САД за борбу против тероризма од 2003. године* претходили су самоубилачки терористички напади Ал Каиде на циљеве у САД 2001. године. У том документу, коначан циљ рата против тероризма је „идентификовати, лоцирати и уништити терористе и њихове организације” и у ту сврху САД су ангажовале респектабилне снаге. После 15 година ратовања тај циљ није остварен, јер исламистички терористи и њихове организације нису уништени, тероризам у свету ескалирао је до неслућених граница и прети новим, још смртоноснијим самоубилачким нападима. Терористи нису побеђени нити убеђени да одустану од насиља, пре свега, зато што оштра сукобљеност геополитичких интереса спречава примарне жртве (државе) да успоставе заједнички фронт против ове опасности, тежишно фокусиран на онемогућавању терориста да реализацијом тзв. „несмртоносних” делатности „производе” терористе бомбаше-самоубице. То има за последицу да терористички колективитети у многим земљама неометано регрутују нове чланове и процесом обучавања селектују и оне за извођење самоубилачких напада. С тим у вези, треба споменути и то да самоубилачки терористички напади представљају изражен облик дејства тзв. Исламске државе, у њеним оружаним саставима налази се неколико хиљада држављана из европских земаља и многи од њих извели су такве нападе. Недавна информација Еуропола о томе да се Европом слободно шета око 5.000 салафијских цихадиста јесте чињеница која поуздано потврђује виталност тероризма. ■

Култура страха

ПИШЕ
Владимир
Вјештић

Медији нас данас узнемиравају и плаше. „Киша ће стати у четвртак, али оно што следи уопште вам се неће допасти”, само је један од наслова који осликавају матрицу, по којој се читаност купује на начин који је до само пре коју годину био потпуно стран новинама које држе до репутације.

Рубрике „Јесте ли већ чули да” и „Веровали или не”, на другој страни „Политикиног забавника” просечном Југословену нудиле су могућност да се зачуди, уздахне, ређе и уплаши, читајући о бизарним стварима.

Дневне новине су осамдесетих, тих, кажу, златних година, гајиле углавном миран стил, наслове примерене жељи типичног „југовића” да своју јутарњу кафу, након што тркне по своју „Политику”, „Експрес” или „Новости”, попије, често неразбуђен, без опасности да на првих неколико страна новина налети на „мину” у виду наслова или узнемирујућег садржаја од ког би могао да му „приседне” дан у најави.

– Данас је узнемиравање и плашење пристојног света посао новина – рече зету новинару пре неки дан моја ташта, која је крајем године отплатила шпорет и апарат за притисак и купила таблет. На дванаест рата.

У рекордном року савладала је отварање страница („само пипкаш по екрану”), повећање и смањење фотографија („размичеш палац и кажипрст”) ... Уме да на „оном Јутјубеу” нађе и преслуша Паваротија, Оливеру Катарину, Оливера Њега и омиљене епизоде „Салаша у малом ритму”. Свет на длану. А не мораш на трафику.

После недељног ручка, седамо уз кафу. Наглас ми чита наслове. И коментарише.

„Србија страхује! Чека ли нас оно што каже руска метео прогноза!?” (Охо хо, маљчки кажу, биће горе, о, не! – глумата иронично). „Киша ће стати у четвртак, али оно што следи уопште вам се неће допасти” (Ти ћеш да ми кажеш шта ми се допада!). „После падавина и слабе зиме, чека нас паклено лето” (Ко преживи, причаће...).

Након (театрално) „Нећете веровати какав хорор је доживео када је отворио таванска врата” и „Овај видео ће вам следити крв у жилама”, пауза... Реско ме погледа.

– Па добро, докле ћете овако?! Докле то сејање страха?!

Ја, к’о да сам нешто крив, спас тражим загладан у штрудлу с маком на стакленом стоцићу испред. Узем парче, па јој, као лежер-

но, између два залогоја („стручно”) објашњавам како је циљ таквих наслова да нас привуку, да на њих „кликнемо”, отворимо вест, да им повећамо читаност, направимо посао...

Не чује ме. Наставља, сада без појединачног коментарисања.

„Планета срља у ново ледено доба: Озонске рупе ће нам доћи главе”. „Цихадисти играли фудбал одсеченом главом сиријског хуманитарца”. „Ужас у Новом Пазару – испалио два хица у мајку троје деце, па пуцао себи у главу”.

Мало се „извинух” у правцу екрана у њеним рукама.

– Аха, ево, има и лепих ствари, погледајте. Видео „Да се истопиш – овако беба реагује кад види мацу”.

– Ма пусти мацу, него шта ћемо са „скандалозно”, „брутално”, „заклао па обесио”, „невероватно”... Или са оним „шокираћете се кад чујете”. Или имбецилним „никада нећете погодити шта се догодило када је...”

Уплаших се да не пређе на „Булевар” и „Десет начина како да жена заведе мушкараца”, или (не дај боже) „Пет слатких игрица којима ваша драга неће одолети”. Срећом, остадосмо код страха и узнемирења.

– Драги мој, све што вреди, досадно вам је јер не зарађује новац, а свака свињарија и пакао у најави заслужује развлачење преко медија до сваког кутка брачне и дечије собе. И страх, само страх...

Прекипе ми:

– Госпођо, нисам ја крив што се у овој земљи вековима брижљиво гаји та својеврсна „култура страха”, иманентна источњачким деспотијама и традицији која на њима почива. Стигло нас ваљда то... пусто турско. Ја сам поборник, ако ме питате, античког идеала у коме је централна категорија – срећа, а не страх, који на овим просторима све политичке елите одувек користе као алат. И, да Вам кажем, бацаћемо телевизор, погасићемо паметне телефоне и завићемо у новине печени кукуруз шећерац, али то се неће променити!

Није ме чула, занета новим бисером:

– Аха. Ево... Нисмо најгори. „Кинез продао бебу да купи ајфон”. Па добро, је л’ он нормалан!? ■

Бизнис бајка

ПИШЕ
Душан Глишић

Резултат напора светске привредне елите да изнађе решења за глобалну светску кризу из године у годину је исти – богати су све богатији и све их је мање, а сиромашни су све сиромашнији и све их је више. Бајковито звучи податак да шездесетак најбогатијих породица у свету поседује богатство једнако имовини половине светске популације, односно три и по милијарде људи.

Има романа, приповетки, чак и бајки, у ствари нарочито бајки, чије нам по(р)уке, како године пролазе, све више значе. Невоља је у томе што за друго и треће читање тих поучних прича из детињства више немамо времена. Пошто је српска популација све старија, (не)даће које нам живот све чешће доноси односе и оно мало оптимизма, потребног за квалитетно ишчитавање дечијих књига. Одрасли у неко друго, срећније, богатије време, оптерећени смо борбом за преживљавање „од првог до првог“, па уместо прича о *Ивици и Марици*, или *Малом принцу*, читамо уџбенике из економије и права. Све да би се снашли у новом времену, пуном изненађења и нелогичности. Једноставно, многи од нас нису припремљени за живот у транзицији.

Верујући да је економија егзактна наука и да су, бар у њој, два и два четири, остајемо разоружани пред све бројнијим аргументима да то баш и није (увек) тако. У то смо се уверили и недавно, читајући вести из Давоса, са Светског економског форума, на коме су највиђенији економски експерти, осму годину заредом, покушали да нађу одговоре на питања која им цео свет поставља – докле ће расти несразмера између богатих и сиромашних, односно када ће најбогатији део свог огромног богатства поделити с најсиромашнијима. Нагомилавање богатства, које стотинак најимућнијих људи у свету, баш као и сви њихови наследници, никада неће моћи да потроше, све више наликује на сулуду бесконачну трку у наоружању, којим, већ одавно, Земља може да се уништи на десетине пута. При томе је имовина најбогатијих само за последњих пет година увећана за 44 одсто, док је посед оне друге, сиромашније половине света, у међувремену опао за 41 одсто. И то је ОК, све док свако извршава своје обавезе, односно док се богати богате, а сиромашни сиромаше. Важна је усклађеност, односно пропорција. Не ваљају изненађења.

А пошто ми у војсци робујемо скраћеницама у толикој мери да смо навикли чак и на (готово редовно) скраћивање буџета, рецимо да је скраћеница традиционалног Светског економског форума, сасвим природно, СЕФ. Како се показало, тај сеф је за сиромашне и ове године остао закључан иза седам златних, сребрних и челичних брава, чији су

кључеви скривени негде иза седам гора и исто толико мора. Тражи се само јунак, довољно снажан и племенит, да се жртвује и крене на далеки пут који ће трајати седам година. Нажалост, Давос га ни ове године није понудио.

Нема сумње да вам се, после ове бајковите приче о напорима светске привредне елите да почну с решавањем глобалне економске кризе, „али ове године заиста“, на лицу појавило нешто налик на осмех. Надам се не толико кисео, па ћемо наставити у том стилу. Јер имамо и ми свој СЕФ. Он је, додуше, празан већ одавно, па му (златне) браве и нису потребне. И оне би, до сада, зарђале. Пошто српски економски форум на Копаонику, који, иначе, траје већ више од двадесет година, нема претензија да решава светску економску кризу, нашој привредној елити је много лакше да годинама ради једно исто, односно да вешто скија између „капија“ које им закон, по свему судећи веома невешто, поставља. И ове године међу најважнијим темама нашег бизнис форума су мере фискалне и монетарне политике државе, активности владе на смањењу администрације и повећању страних инвестиција, спољни дуг који је достигао 80 одсто, глобална криза, и економска, и мигрантска, све тежи услови привређивања у Србији, напори за смањење дажбина држави...

Али, у условима огромног технолошког и образовног заостајања Србије за водећим европским земљама тешко је постићи иоле озбиљнији напредак у привлачењу страних инвестиција, које се на нашем бизнис форуму упоређују са свемогућим чаробним штапићем, а када се томе додају и непрекидни веома успешни напори српске привредне елите да у проналажењу рупа у закону буде бржа од законодаваца, и опстанак сиве економије, којој баш ти привредни мађионичари дају ветар у крила, јасно је да се ни наш СЕФ, по резултатима, неће много разликовати од светског. Што је добро, зар не? Или није? Е, зато је потребно вратити се бајкама и бар понекад рећи цару да је го. А за то је потребно само мало дечје мудрости. И храбрости. Невоља је у томе што је Србија све старија, а деца све мање. Чак 73 општине у Србији су демографски угрожене. ■

ДАЛЕКОМЕТНИ *НОСОРОГ*

Када је реч о самоходним хаубицама, пре свега точкашима, посебно место припада јужноафричкој G6 Rhino. Упркос релативној анонимности јужноафричке наменске индустрије у периоду пре увођења санкција због расистичког режима — апартејда, домаћа научна база и компаније су уз помоћ светски познатих стручњака, попут Цералда Була, оствариле изванредан продор на многим пољима, посебно у развоју артиљеријских средстава. Истакнуто место припада самопокретним хаубицама G5 и самоходним хаубицама G6.

Ако су јужноафричка наменска индустрија и копнена војска по нечему познате, то је интензивна употреба точкашких возила где год је то могуће. Наиме, ако се погледа опрема њихове копнене војске, може се констатовати да су само тенкови Olifant гусеничари, а сва остала возила точкаши. Основни разлози за то везани су географију и, наравно, финансије. Географски аспект односи се на изразито сушну климу у том делу света, са релативно тврдим тлом, где није потребно водити превише

рачуна о специфичном притиску на тло, као врло важном параметру проходности возила. С тим у вези је и финансијски аспект, јер је набавна цена и цена употребе (потрошња горива и цена резервних делова) знатно нижа, а радни век дужи. Примера ради, радни век гусеница за возило типа тенк износи свега око 2.000 km, а век пневматика вишеструко је дужи. Повезано с тим је и стандардна употреба специјалних транспортера (вучних возова), који допремају тенк или друго релативно тешко возило у рејон дејства, што такође доноси превагу и извесне уштеде точкашима.

Интересантна је још једна локална преференција, која је постигла глобалну популарност и поставила светски тренд, поставши апсолутно најуспешнији извозни артикал јужноафричке наменске индустрије – возила типа MRAP (Mine Resistant Ambush Protected). Њих, пре свега, одликује висока отпорност на мине, а конструктивна карактеристика која то обезбеђује јесте под у облику латиничног слова „V”, чиме се експлозија усмерава према споља, од посаде.

Наведене специфичности домаће наменске индустрије нагнале су јужноафричке конструкторе да и за релативно тешка возила масе веће од 40 тона користе точкашке платформе, чак и за оне са укупно 16 точкова (конфигурације 8x8), што је уобичајене за точкаше масе веће 15–20 тона. Управо у ту групу спада самоходна хаубица G6 Rhino (носорог), јужноафричке компаније LIW („Lyttleton Ingenieurswerke”), односно „Denel Land Systems”, део групе „Denel”.

Створена у вихору рата

Самоходна хаубица G6 Rhino настала је током рата у Анголи, у коме су се оружане снаге Јужноафричке Републике сусреле с озбиљном претњом пословично врло ефисне артиљерије совјетског порекла, а посебно вишецевних ракетних лансера БМ-21 „град”. Врло ефикасан одговор пронађен је у локалној модификацији канадске хаубице GС-45, пројектоване према начелима чувеног балистичара Џералда Була (Gerald Bull), калибра 155 mm и дужине цеви 45 калибра,

под ознаком G5. Домет тог средства био је готово 40 km, практично двоструко већи од БМ-21. Међутим, упркос чињеници да је то средство самопокретно, одлучено је да се приступи развоју самоходне хаубице, која је коначно добила ознаку G6.

Иако су та возила само кратко време коришћена у рату (уведена су 1987, а рат је завршен годину дана касније), знатан утицај на ратне опе-

те године прошлог века – 45 калибра. Упркос габаритном телу, купола се може окретати у предњем сектору од 180°, али је само у 45° од предње осе са сваке стране могуће искористити пуни елевациони угао хаубице од –5° до +75°. Иако делује помало разочаравајуће, то је последица употребе точкашке конфигурације са масивним точковима, који неминовно смањују унутрашњи расположиви простор.

*Сврета се јасно види
необична конфигурација,
посебно положај возача*

рације имала су самопокретне и самоходне варијанте, а остварени су и запажени извозни резултати: G5 је продата у Ирак, Чиле, Катар и Малезију, а G6 у Уједињене Арапске Емирате и Оман. Која је добитна комбинација обезбедила толико специфичном средству такав успех?

Самоходна хаубица G6 релативно је велико и тешко возило за коришћену формулу погона 6x6. Дужина тела је чак 9,2 m, а дужина са хаубицом напред 10,4 m, ширина 3,5 m, висина 3,4 m, а маса чак 47 тона. Возило је подељено у три одељења: управно је напред, између предњих точкова налази се кабина возача, између предњих и средњих точкова је погонско одељење, а борбено је позади. Хаубица се налази у масивној куполи, калибар је 155 mm, а дужина цеви је изузетно велика за осамдесе-

Наравно, томе је претходила неопходна оптимизација, а вероватно је и процењено да је важније обезбедити велик борбени комплет, како би се омогућило што самосталније ватрено дејство на релативно великим удаљеностима од места базирања, у садејству са специјализованим возилом за превоз додатне муниције.

Заиста, на G6 обезбеђен је одличан борбени комплет од 47 пројектила, од којих је већина разорних, а носе се и запаљиви, осветљавајући и димни пројектили, који су у складу са стандардима НАТО-а. Борбени комплет може да се попуни за 10 минута. Основни, разорни пројектили опремљени су гасогенератором, чиме се не нарушава прецизност као у случају примене ракетног мотора. Највећи дomet са таквом муницијом је 39.600 m, али се применом најновијег комби-

Самоекрећна хаубица G5, а иза ње G6

нованог V-LAP пројектила (Velocity-enhanced Long-range Artillery Projectile) постиже домет од чак 52.500 метара. Пре гађања са возила се спуштају четири хидраулична стабилизатора, који подижу возило од земље и нивелишу га. Стабилизатори се налазе у два пара – један пар је позади, а други испред точкова средње осовине.

Стандардна опрема подразумева помоћни агрегат за обезбеђење електричне струје када возило мирује, чиме се штеди на гориву и смањује инфрацрвени одраз. Возило има компјутеризовани систем за гађање, аутоматски систем пуњења, клима-уређај, серво-управљање и централну регулацију притиска у гумама. Основна конструкција је од челика за балистичку заштиту, са највећом дебелином од 23 mm, што уз закошење даје еквивалент заштите од пробојне муниције руских тешких митраљеза КПВ калибра 14,5 милиметара. Са осталих страна, оклоп штити од пробојне стрељачке муниције калибра 7,62 mm и парчади артиљеријских пројектила.

Такође, возило остаје оператив-но у случају детонације противтенковске мине испод било ког точка, а

сами точкови, односно гуме, нерањивог су типа. Такве гуме имају умектач, који обезбеђује довољну удаљеност од тла чак и у случају оштећења и издувавања пнеуматика. Уграђен је аутоматски систем за гашење пожара, биолошку и хемијски заштиту, али не и нуклеарну, јер је процењено да нуклеарна претња није присутна.

Врло важна карактеристика једног точкаша јесте покретљивост. Наиме, са турбодизел-мотором са ваздушним хлађењем снаге 391 kW (525 KS)

T6 – купола G6 на шелу тенка T72

ПОКРЕТЉИВОСТ

Врло важна карактеристика једног точкаша јесте покретљивост. Наиме, са турбодизел-мотором са ваздушним хлађењем снаге 391 kW (525 KS) постиже се максимална брзина на асфалтном путу од 85 km/h, што је знатно више него код гусеничара, док је брзина у теренској возњи од 30 km/h. Са резервом горива од 700 литара, аутономија на путу је чак 700 km, а у теренској возњи 350 километара. Возило савладава успон од 60%, нагиб 30%, вертикалну препреку 0,45 m, ров дужине једног метра и водене препреке дубине једног метра.

постиге се максимална брзина на асфалтном путу од 85 km/h, што је знатно више него код гусеничара, док је брзина у теренској возњи од 30 km/h. Са резервом горива од 700 литара, аутономија на путу је чак 700 km, а у теренској возњи 350 километара. Возило савладава успон од 60%, нагиб 30%, вертикалну препреку 0,45 m, ров дужине једног метра и водене препреке дубине једног метра.

По тим карактеристикама, као и по специфичном притиску на тло, точкаш у сваком случају заостаје за гусеничарем. Мада, такође треба знати да корисници тих самоходних хаубица имају релативно суву климу, те поменути недостаци нису критични.

Варијанте

Прве две варијанте које су Јужноафриканци, додуше неуспешно, пласирали на међународно тржите користиле су две основне компоненте G6 – тело и куполу. На телу G6 уграђена је британска купола компаније „GEC – Marconi Marksman“, намењена за противваздушну одбрану,

распрострањеност тих тенкова, представљало занимљиву понуду оним државама које су намеравале да повуку део Т-72, у светлу општег смањења бројчаног стања наоружања и војне опреме након краја хладног рата. Ипак, управо је та тенденција погодила и хладноратовске суперсиле, те су и САД и СССР, а после Русија, као и друге земље наследнице СССР-а, обилато продавале своје војне вишкове. Ти вишкови, као и релаксирана ситуација у свету, значили су и неуспех спо-

ОДЛИКЕ

Самоходна хаубица G6 користи формулу погона 6x6. Дужина тела је чак 9,2 m, а дужина са хаубицом напред 10,4 m, ширина 3,5 m, висина 3,4 m, а маса чак 47 тона. Возило је подељено у три одељења: управно је напред, између предњих точкова налази се кабина возача, између предњих и средњих точкова је погонско одељење, а борбено је позади. Хаубица се налази у масивној куполи, калибар је 155 mm, а дужина цеви је изузетно велика за осамдесете године прошлог века – 45 калибара. На G6 је обезбеђен одличан борбени комплет – од 47 пројектила, од којих је већина разорних, а носе се и запаљиви, осветљавајући и димни пројектили. Борбени комплет може да се попуни за 10 минута. Основни, разорни пројектили опремљени су гасогенератором. Највећи домет са таквом муницијом је 39.600 m, а са применом најновијег комбинованог V-LAP пројектила постиже домет од чак 52.500 метара.

менутих пројеката базираних на самоходној хаубици G6.

Општи напредак на пољу артиљеријских средстава рефлектован је повећањем домета применом дужих цеви – од 52 калибра. Светлост дана угледали су моћни конкуренти, попут немачке самоходне хаубице PzH2000 или шведске Archer, те су и Јужноафриканци морали да одрже корак. Најједноставније решење била је уградња хаубице дуге цеви, а одбрана је управо цев сада већ стандардне дужине 52 калибра. Нова самоходна хаубица добила је ознаку G6-52. Први пут се појавила 2003. године, а њена првобитна варијанта имала је стандардну барутну комору запремине 23 литара. Ипак, Јужноафриканци нису се тиме задовољили и отишли су корак даље, уградивши модификовану хаубицу са повећаном барутном комором на 25 литара (G6-52L). Остале карактеристике су задржане, укључујући и могућност испаљивања спектра муниције, која је била на располагању код основне верзије.

У првом плану муниција Denel 155 mm, а десно сегментширано ђуњење

Међутим, повећани су домети. Код верзије G6-52, са пројектилом са гасогенератором, постигнут је домет од 42 km, а код G6-52L чак 50 километара. Применом муниције V-LAP домети су 58 km за G6-52, односно, чак 73 km код G6-52L. Поред повећаног домета, остварен је напредак и у броју пројектила који могу различитим трајекторијама истовремено пасти на циљ – пет, односно чак шест код G6-52 и G6-52L респективно – са највећим дометом 25 km у том моду.

Ти резултати су међу најбољим на свету у овом тренутку. Иначе, брзина гађања такође је повећана са 4–6, на осам пројектила у минути, што је такође на нивоу најефикаснијих конкурената. Поред тога, обезбеђена је и могућност испаљивања америчке GPS навођене муниције M982 Excalibur, чија се прецизност погађања мери у метрима и већ је обилато испробана у борбеним условима.

Код верзија G6-52 и G6-52L посада је смањена на 3–5 са шест код G6. То смањење је такође важно јер се остварује знатна рационализација у људству, смањује се ризик од губитака и снижавају се трошкови. Такође, побољшано је вешање, те је највећа брзина у теренској вожњи повећана на чак 70 km/h, чиме је и у том погледу постигнута предност у односу на одговарајуће гусеничаре.

Посебно је занимљиво то што ће се варијанте G6-52 и G6-52L нудити двоструко – као нова возила, али и као модернизација постојећих. Док се проводе испитивања, очекују иностраног купца. Велик је вероватноћа да ће чим прође криза богатих земаља корисница G6, попут Уједињених Арапских Емирата и Омана (услед релативно ниске цене нафте), та средства бити модернизована.

Самоходна хаубица G6 одличан је пример успешног развоја економски прихватљивог и домаћим условима добро прилагођеног средства, које је постигло изванредну међународну репутацију и комерцијални успех. ■

Др Себастиан БАЛОШ

АВИОН И ХИДРОАВИОН

РОБУСНИ

Једна од легенди светске авиације јесте ДХЦ-2 „бивер“ у стотинама примерака. Од 1954. до 1974. године „бивер“ је био најпродаванији авион у свету.

Канадским властима и приватним корисницима били су потребни авиони прилагођени за летове између изолованих насеља у пространим северним областима. За такав посао био је потребан изузетно поуздан авион са снажним мотором, у који ће пилоти имати поверење. Подразумевало се да такав авион може да се лако прилагоди различитим подлогама и да полети са точковима са земље чак и када би „писта“ била неравна ледина. Уместо точкова авиону су за канадска пространства за полетање са снега и леда биле потребне скије, а пловци су били решење за летове између стотина језера окружених густим шумама. Кратка стаза полетања и слетања (STOL) подразумевала се као једна од важних одлика.

Такав авион је у првим годинама после Другог светског рата понудила фирма „Де Хевиланд Канада“ (De Havilland Canada). Њен пројекат ДХЦ-2 „бивер“ Мк 1 (Beaver – дабар) био је висококрилац снажне конструкције, погоњен деветцилиндричним звездастим мотором „Прет енд Витни“ (Pratt&Whitney) Р-985, снаге 450 КС, којих је у великим количинама било у резервама преосталим после рата. У кабини је било места за пилота и до седам путника или терет. Први прототип полетео је 16. августа 1947. године.

Производни бум

Иако је од почетка добро ишла продаја авиона, прави производни бум створиле су наредне године у САД, уговорене 1951. године. Изра-

ђено је 974 комада авиона за везу и превоз људи и лаких терета, који су носили интерну војну ознаку L-20 у основној варијанти за везу, и L-20B за школске авионе (од 1962. U-6A односно TU-6A). Американци су користили „бивере“ већ у Корејском рату, затим током дугогодишњег рата у Вијетнаму.

Паралелно, текла је производња за цивилне и војне кориснике. Ратна искуства имали су прилику да стекну и пилоти „бивера“ авиације КоВ Велике Британије, у којој је летело 46 комада. Британци су „бивере“ користили и у увек немирном Јемену 1967. године – као лаке бомбардере са осам бомби од 25 фунти.

Пред крај серијске производње су из фабричких хала излазили авиони „турбо бивер“ Мк 3 са турбоелисним мотором РТ6А-6, снаге 578 КС. До маја 1968. године израђено је

БИВЕР

ер” из 1947. године, који и даље лети

вери” на пловцима коришћени су под југословенским ознакама.

1.692 „бивера”, од којих још лете стотине примерака.

На Јадранском мору

Одржавање везе, извиђање и превоз људи и лаких терета били су основни задаци 122. хидроескадриле у бази Дивуље у бившој Југославији. У њеном саставу 1954. године биле су две амфибије „шорт силанд” (Short Sealand) и четири двоседа „аеро-2Х”. У то време одлучено је да се ескадрила појача новом техником па су наручени тада врло популарни „бивери”. Осим тога, наручени су сетови металних пловака EDO 4580, америчке производње, а и конвенционални точкови, па су авиони могли лако да се конвертују из хидроавиона у авион и обратно. Набавка је проведена по комерцијалној линији преко државног предузећа „Југоимпорт”.

Два авиона, фабричких бројева 584 и 587, израђена су 8. марта 1954. и имала су у Канади три пробна лета – први авион један час и 45 минута налета, а други један час и 25 минута налета. На авионе су уграђене радиостанице STR-9X (115-145 MHz) бри-

танског порекла, које су педесетих година биле стандардни уређаји на борбеним и помоћним авионима, а и радио-комас T-19/ARC-5, америчког порекла.

Авиони су превезени бродом у дрвеним сандуцима и примљени су 28. јула 1954. у хидробази Дивуље, где су после монтирања изведени пробни летови. Уврштени су у евиденцију ЈРВ под ознакама 0671 и 0672 у саставу 122. авио-хидроескадриле за везу.

Рутински задаци за пилоте „бивера” били су превоз старешина Ратне морнарице дуж Јадранског мора, затим медицинска евакуација са острва и задаци за потребе обуке бродске противавионске артиљерије. Два „бивера” учествовала су у потрази за миноловцем М 303, који је потонуо 31. маја 1955. под ударима снажне буре у Сенском каналу. У том највећем бродолому ЈРМ страдало је 26 официра, подофицира, питомаца и морнара, а авиони су данима трагали за телима настрадалих морнара.

Накнадно, био је примљен трећи „бивер”, фабрички број 887, који је у евиденцију ЈРВ и ПВО уведен 30. јуна 1956. као 0673. За разлику од прва два авиона, тај је монтиран у Заводу број 170 на аеродрому Земун и пробне летове имао је на точковима.

Сва три „бивера” летела су у 122. ескадрили врло динамично. Статистика показује да су само за првих десет месеци 1961. године имали 807 часова налета, а 1962. године 702 часа налета. Поузданост авиона показала се у летовима по узбурканом мору и разним околностима, које

„Бивер” марша 1955. године међу бродовима у ријечној луци (МЦ „Одбрана”)

ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Погонска група:

- мотор „Прет енд Витни восп џуниор“ (Pratt & Whitney Wasp Junior) R- 985-AN3, снаге 331 kW (450 KS)
- резервоар за гориво.....363 l

Димензије:

- размах крила.....14,64 m
- дужина.....9,86 m
- висина.....3,30 m
- површина крила.....23,225 m²

Маса:

- празан.....1.404 kg
- нормална у полетању.....2.043 kg
- максимална у полетању.....2.309 kg

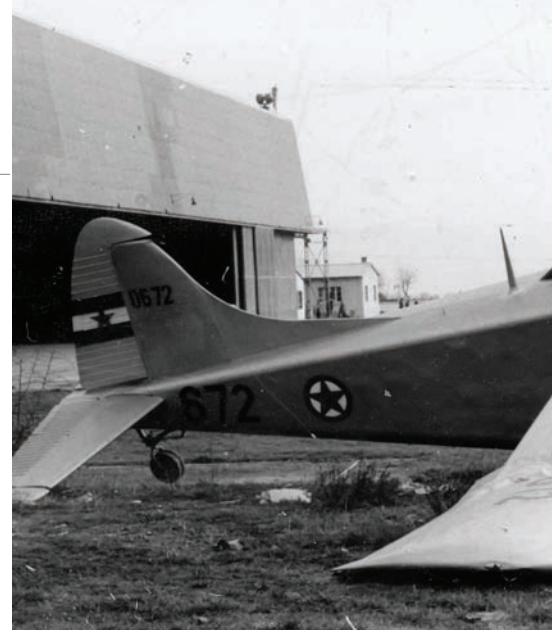
Перформансе:

- максимална брзина на висини 1.525 m..... 262 km/h
- брзина крстарења..... 220 km/h
- практични врхунац лета.....5.340 m
- долет.....944 km
- Носивост..... седам путника или 680 kg терета

су биле искушење и за посаду и за авион. Пет резервних мотора R-985-AN1/6 за „бивере“ су почетком шездесетих година изузети за одржавање хеликоптера С-51, који су у то време имали проблема са честим отказима мотора. На обе летелице коришћени су практично идентични мотори породице R-985, у различитима подваријантима, па су ти мотори са „бивера“ лако уграђени на С-51.

Први „бивер“ 0671 уништен је у удесу 8. априла 1963. на пробном

лету после генералног ремонта проведеног у заводу „Змај“. Пилотима, мајору Милану Ловренчићу и капетану прве класе Томиславу Бренку, после узлета са аеродрома Плесо, авион се током пењеања нагнуо на десно крило. Када је авион достигао висину од око осам метара уз десни нагиб од 60 до 70°, пилот је потиснуо палицу од себе и под углом од око 60° ударио у земљу мотором и десним крилом. Авион се закренуо, прешао

15 метара и ударио десним точком о полетно-слетну стазу (ПСС), прешао још 30 метара и поново ударио десним крилом о ПСС.

Бренко је задобио ишчашење десног ручног и десног скочног зглоба и повреду браде, а Ловренчић прелом чашнице десног колена. На авиону су оштећени предњи део, пилотска и путничка кабина. Уништен је мотор, а и десна нога стајног трапа. На крилу је штета процењена на 80 одсто. Оштећење у целини било је 50 одсто, али је процењено да је рентабилна поправка, уз набавку резервних делова. Накнадно, 1. септембра 1964. авион је расходован и предат у музеј.

Основни узрок удеса био је површан рад у ВТРЗ „Змај“. Један радник обратно је монтирао покретни ланац пилотске палице за пренос

СУДБИНА АВИОНА 0672

Авион 0672 претрпео је тежак удес 21. јануара 1960. године. Пилот мајор Јанез Кавчић, командир 122. хидроескадриле, и техничар летач старији водник Мирослав Максимовић били су на прелету авиона са аеродрома Плесо на Земуник и касније за Сињ. Планирано је да авион на прелету користи точкове, а да се касније растави и пребаци камионом до хидробазе Дивуље и постави на пловке. Пре полетања са Земуника пилот није узео податке о метеоролошкој ситуацији па се код аеродрома Сињ суочио са маглom висине до 350 метара, уз хоризонталну видљивост на земљи од око 100 метара. Пилот је одлучио да слети у Дивуље

Лом „бивера“ 0672
21. јануара 1960. године

команди на крилца. Све се завршило строгим јавним укором одговорног радника и укором његовог колеге, задуженог за контролу завршних радова на авиону.

Хеликоптери против авиона

Први хеликоптери С-51 ушли су у 122. ескадрилу још 1955. године, али ограничене перформансе те летелице нису угрозиле значај „бивера“, који су били најпоузданије средство за превоз изнад мора. Са доласком јачег С-55 примат су преузеле летелице са ротором, јер су могле да полете и слете са малих терена на острвима и приобалном појасу, и које нису зависиле, као хидроавиони, од стања мора. Ипак, пилотима „бивера“ остало је и даље доста задатака посебно превоза. Како је у бази Дивуље од 1968. године постало тесно, јер су из

на кратку писту на коју никада није слетао „бивер“ са точковима. Надлетео је базу и махнуо крилима па су на земљи схватили шта намерава да учини и очистили су писту.

Кавчић је пристао на око 40 km од почетка писте и након двадесетак метара почео је са кочењем. Када је проценио да, због кратке и влажне писте, неће моћи да заустави авион до препрека у продужетку, покушао је да скене у страну и у траверзи ударио у гомилу камења. Поломили су се точкови и десно крило и оштећени су елиса и змај авиона. Авион 0672 поправљен је у Дивуљама уз помоћ завода „Змај“ и наставио је да лети.

По бејонским површинама хидробазе Дивуље авион је премештан до навоза „Људском снагом“ и осигуран на подвозак са шочковима (МЦ „Огбрана“)

Мостара пристигли С-55, сви летачи обједињени су у 784. противподморничкој хеликоптерској ескадрили, у којој су „бивери“ ушли у састав 3. авијацијског одељења. Пред крај године „бивери“ су пренумерисани, и 0672 и 0673 су постали 70101 и 70102.

Пилоти тих летелица имали су „лабудову песму“ на великој интервидовској вежби „Подгора-72“, на којој су превозили поморске диверзанте 82. поморског центра. По истеку двадесет година од набавке, одлучено је да се повуку из наоружања. Служба „бивера“ у ЈРВ и ПВО завршена је 25. септембра 1974. решењем савезног секретара за народну одбрану о расходу два авиона и мотора. Образложење за тај акт било је да су авиони „застарели и неподобни за ЈНА“.

Један авион преименован је у музејски експонат и сада се налази на отвореном простору поред зграде музеја на аеродрому „Никола Тесла“ у Београду. Змај другог авиона и резервни делови претворени су у фурду. Мотор са тог авиона и три резервна мотора и њихови резервни делови продати су ЈАТ-у за одржавање пољопривредних авиона Г-164А „аг-кет“ (Ag-Cat), који су користили исте моторе R-985. На музејски „бивер“ стављени су мотор и елиса са истрошеним ресурсом.

Сећања ради, треба рећи да су три „бивера“ под југословенским ознакама имала налет од 7.914 часова и 24 минута. ■

Александар РАДИЋ

На вежби 15. јула 1961. авионом 0672 требало је да се превезу руководиоци ЈРМ на острво Ластово, затим на Корчулу, те да се врате у хидробазу Дивуље. После слетања у луци Убли на Ластову, посада је везала авион уз обалу у исто време када се у луци налазила пениша за воду ПВ-14. Командант гарнизона наредио је команданту брода да не сме да покрене брод пре полетања авиона, али је овај одлучио другачије. При маневру брод је крмом ударио у леви хоризонтални стабилизатор „бивера“, одгурнуо га и прамцем оштетио лево крило. Командант брода кажњен је са 30 дана притвора.

Два авиона „бивер“ 0672 и 0673 полетела су 29. јуна 1968. на задатак

превоза путника по маршрути Пула–Зларин–Дивуље. Пилоту капетану прве класе Голубовићу на авиону 0672 потпуно је отказао мотор и он је принудно слетео јужно од острва Муртер. Наишао је један рибарски брод чију је посаду Голубовић замолио да отегли авион у најближу луку Језера на Муртеру. Одатле је војни брод отеглио авион до луке Шибеник, где је преноћио и после замене мотора прелетео назад у Дивуље.

Занимљиво је да је авион 0672 (70101), иако је једном преживео тешки квар, имао највећи налет од сва три „бивера“ – чак 5.520 часова.

МИРИС ЕКСТРЕМИЗМА НА БАЛКАНУ

МАЈОР ДР МИЛОВАН СУБОТИЋ,
НАУЧНИ САРАДНИК ИНСТИТУТА ЗА
СТРАТЕГИЈСКА ИСТРАЖИВАЊА

Трагајући за суштином исламистичког екстремизма на тлу Босне и Херцеговине и Републике Србије, као и на њихову сличност и евентуалне разлике, мајор др Милован Суботић сагледао је, кроз однос политике и религије, основна појашњења о исламу као најмлађој монотеистичкој религији, те семену нетолеранције која неминовно покреће екстремистичка размишљања и испољавања, савремени екстремизам инспирисан исламским учењем и његов утицај на успостављање и ширење политичког насиља у Босни и Херцеговини и Србији.

Највеће државе свеџа сложиле су се да су исламистички екстремисти „ојасности број један у свећу“. Какав је њо нејријашељ који је најерао Русе и Американце да, ѿрви ѿући ѿосле Другог свећског раџа, удруже оружје?

– Друга половина 20. века наговестила је повратак религиозности, односно, њене интерпретације, на велика врата, док је прва декада 21. века недвосмислено показала њен разорни потенцијал. Тачно је да је већ изванредан број година исламистички финансиран екстремизам, као и његово исходиште у виду терористичких чињења милитантних исламиста, препознат као једна од највећих претњи по савремену безбедност. Ипак, потребан је опрез када се говори о „удруженом оружју Руса и Американаца“ против ове несумњиве пошасте савременог света. Околност да су се две војне суперсиле активно војно укључиле у сиријски сукобу више

Доласком муџахедина из исламских држава на простор Босне и Херцеговине почетком деведесетих година прошлог века, на Балканском полуострву постављени су значајнији темељи исламистичког тероризма, који је, испрва, био окренут углавном против српског аутохтоног становништва, док ће у будућности вероватно бити усмерен против Запада и савременог начина живота

говори о важности проблема, него о некој синхронизованој, поготово удруженој акцији. Интереси које САД и Руска Федерација имају у Сирији су све осим комплементарни.

Ваша књига „Екстремизам ѿог окриљем религије“ говори о ојасностиима које религија носи када ѿређе у сѿрасѿ. Како се ѿо, и зашѿо, дешава?

– Различити типови испољавања религиозности, уколико су праћени наглашеним интензитетом ангажовања религиј-

Снимео Горан СТАНКОВИЋ

оптимистичних закључака да ће откривање истина о човековој природи и друштвеном амбијенту његовог битисања само по себи потиснути инстинктивно-иррационалну компоненту у човековом понашању.

Дакле, страст је свакако један од „сапутника“ екстремизма на путу према крајњој станици до које сви „путници“ или, боље речено, већина њих на срећу не стиже – тероризму.

Терористички акти у Њујорку, ња недавно у Паризу и Исламбуну, лако могу заједнички навесити на сумњичаво загледање сваког муслимана без разлике. Ко су екстремисти, како их препознају, како не бисмо отишли у крајност да све припаднике исламске вере смајрамо отасним?

– Увек потенцирам на различитостима између ислама, као најмање монотеистичке религије, и исламизма, као његове политичке интерпретације. Иако постоје примери из којих се надањују све три абрахамске религије, који нам показују изван екстремистички потенцијал, у суштини, религиозни људи на религију гледају као на смирај, праштање и љубав. Нажалост, сведоци смо да живимо у времену у којем је опет „модерно“ бити религиозан. Та околност одлучујуће утиче на то да је религија постала сјајан параван за пропирење идеја које су све само не поуке о уважавању плурализма, толеранције, неговања различитости и слично.

Чињеница је да на исламистички екстремизам с правом треба гледати као на парадигматски облик верског екстремизма данашњице, али је исто тако

ских осећања, могу прерасти у страст и фанатизам. У таквим случајевима испољавање религиозности прати нетрпељивост, чак и онда када би било разумно претпоставити да ће етичка доктрина и социјална филозофија тих религија учинити њихове привидне следбенике трпељивима. Ако бисмо претпоставили да је реч о елементарним или примитивним религијским страстима, те да се оне могу кориговати и оплемени-ти сазнањима до којих нас доводи наука, очигледно бисмо упали у замку. Стога је иницијално нужно уздржавати се од

чињеница да је свакако знатно већи број људи који практикују ислам, а припадају такозваном социјално-конектованом слоју људи с екстремистичким преференцијалима.

Важно је напоменути да, када је реч о исламистичком екстремизму, лаици имају свог „фоторобота“ – то је човек између двадесет и тридесет пет година, тамног тена и очију, обавезно дуге и неуредне браде и одевен у „трочетвртинске панталоне“. Овакво виђење екстремисте широм отвара врата људима с нормалним физиономијама да на миру кују планове

о екстремизацији друштва. Оно за шта апсолутно можемо бити сигурни јесте то да је базни индикатор екстремизма емоционално деструктурирана личност. На ту темељну базу лако се касније нижу фактори попут неизвесне будућности, лоше материјалне ситуације, те тај и такав човек постаје лака мета за врвовање од сад већ етаблираних, верски инспирисаних екстремистичких мрежа.

Балкан је једно од месџа које је „производило“ штерористџе. Многи светџски ѓознаџи штерористџи ѓочели су свој крвави ѓуџ у Босни и Херцеговини ѓоком деведесетџих година ѓрошлог века. Ви сџе човек ѓога ѓла. Да ли ѓа Ваша географска датост ѓаје могућност дубљег разумевања екстремизма у БиХ?

– Када је реч о исламистичком екстремизму, он је у бившој централној југословенској републици показао сав свој потенцијал. Од толерантног босанског ислама, преко панисламистичких залагања, до провале отвореног екстремизма и на крају огољеног тероризма које су припадници „светих ратника“ одреда Ел Муџахид спроводили у дело. Терористичка организација Ал Каида Осаме бин Ладена била је присутна за време грађанског рата у Босни и Херцеговини од 1992. до 1995. године, као и касније. Чланови Ал Каиде, који су волшебно постали симпатизери нове организације познате под називом Исламска држава, били су, а и данас су, распорџени као терористи или „спавачи“.

„Географска датост“, као предност у разумевању феномена, јесте као двоструки мач – и помаже и одмаже. Помаже у смислу да нико од вас не разуме боље кућу у којој је рођен, а одмаже у мери у којој га ка тој истој кући вежу емоције, а емоције су ретко савезник разума.

Испраживали сџе и исламистџички екстремизам на Косову и Метохији. Ако га ѓоредџте с оним у БиХ, где су сличностџи, а где разлике?

– Када је реч о делу истраживања које се односи на исламистичку компоненту екстремизма на тлу Србије (подручје Санџака – Рашке области и Косова и Метохије), може се извести закључак да су у много чему примери Санџака и Босне и Херцеговине комплементарни, али би се могла уочити и одређена дистинкција у односу на Косово и Метохију.

Наиме, за многе у муслиманском свету, ислам у источној Европи представљао је 1999. године праведну и свету борбу (џихад) ОВК против Срба као „осведочених непријатеља балканских муслимана“, иако ОВК није имала никаквог интереса да изгледа као „муслиманска војска“. Њен избор усмеравао се и ограничавао на увлачење Американаца у сукоб. И даље, у борби да што већи број релевантних држава модерног света званично призна косовску независност, косовским Албанцима очајнички је потребна управо западна подршка. Очигледно је да такву врсту подршке, нарочито у утицајним међународним форумима, они не могу добити, поготово од подељеног исламског света. Током истраживања схватио сам да им је лекција из предратне, ратне и постдејтонске Босне била врло поучна.

Чињеница је да је ислам нераскидиви део албанског идентитета, но за разлику од Бошњака, косовским Албанцима није био потребан ислам као фактор препознавања националне припадности. Албанци су посебан народ, у првом реду због њиховог особеног језика, а не због верског наслеђа.

Колико данас екстремизам ѓредсџавља ѓреџњу нашој ѓолиџичкој заједници?

– Опречни су подаци који говоре о броју исламиста који су, на овај или онај начин, били или су и даље ангажовани на сиријском ратишту, а који су грађани наше земље. Говори се о цифрама од пар стотина, па чак и више хиљада. Мислим да не би требало да се водимо само цифрама, посебно имајући у виду да је недавни масакр у Паризу извело свега девет људи.

Екстремизам је као претња препознат и у *Сџраџеџију националне безбедностџи Републике Србије*. Посебно верски екстремизам, као и распиривање националне и верске мржње, нетрпељивости и искључивости, који имају корене у сукобима из деведесетих на етничкој и верској основи. Као такви, они представљају значајну претњу националним интересима Србије.

Сџварностџи ѓоказује да војска и ѓолиџија нису довољна одбрана од екстремизма и штероризма као изазова безбедностџи. Али сигурно ѓостџоји начин да се друштво некако зашџџи...

– Изазови екстремизма, поготово у раним фазама, захтевају ангажовање такозваног корпуса превентивних мера, док се у случајевима потенцијалне или реалне терористичке претње ангажује репресивни апарат друштва. Из војног угла посматрано, опасност од терористичких дејстава спада у групу невојних изазова и претњи. У случају наступања терористичких опасности, војне снаге могу се, у начелу, ангажовати извођењем две врсте операција – превентивно размештање снага и противтерористичке операције.

Ипак, од суштинског значаја за свако друштво, поготово за друштва која се већ скоро тридесет година налазе у скоро егземпларским условима за успостављање и етаблирање екстремистичких идеја, јесте прича о превенцији. Наиме, промовисање толеранције, прихватање различитости и уопште плурализма, и у приватном и у ширем друштвеном дискурсу, представљају пут који нас води ка сигурнијем и срећнијем друштву. ■

Снежана ЂОКИЋ

МИСИЈА НАТО-а У ЕГЕЈСКОМ МОРУ

НА ТАЛАСИМА КРИЗЕ

У намери да се стане на пут рутама кријумчарења миграната у Грчку и Европу, ратни бродови Алијансе упловили су средином фебруара у немирне воде Егејског мора

Само неколико дана након што су немачка канцеларка Ангела Меркел и турски премијер Ахмет Давутоглу, суочени са све већим изазовима у решавању мигрантске кризе, најавили да ће тражити помоћ НАТО-а, врховни командант снага Алијансе генерал Филип Бридлав издао је наређење да три ратна брода поморских снага започну патролирање Егејским морем у грчким и турским територијалним водама. Реч је, наиме, о првој интервенцији Северноатлантског савеза од почетка мигрантске кризе, с којом се до сада борила Европска унија, а распоређивање ратних бродова у Егејском мору требало би да спречи банде кријумчара које превозе избеглице у Европу.

Политичка одлука – војни одговор

– У року краћем од два дана донета је политичка одлука, а војни одговор уследио је одмах, па је сада мисија у том подручју оперативна – истакао је генерал Бридлав, додајући да ће пет бодова спроводити извиђање, праћење и надзор илегалних прелазака у Егејском мору и делити информације тако да полицијске службе и агенције за спровођење закона Турске и Грчке могу одмах да делују.

Како је том приликом речено, о свему ће бити обавештавана Агенција за границе Европске уније – Фронтекс, а бродови Алијансе вршиће мониторинг, као и евентуалне операције спасавања, али неће пресретати избеглице.

Висока представница Уније за спољну политику и безбедност Федерика Могерини и европски комесар за миграције Димитрис Аврамопулос поздравили су договор Фронтекса и НАТО-а. Могерини и Аврамопулос су у заједничком саопштењу оценили да одлука Алијансе да помогне у спровођењу извиђања, осматрања и контроле илегалних прелазака Егејског мора представља „важан допринос међународ-

ним напорима да се сузбију кријумчарење и незаконите миграције у Егејском мору у контексту избегличке кризе”.

Део Медитерана између Грчке и Турске кључна је област преко које кријумчари превозе десетине хиљада миграната ка земљама Европске уније. Упркос брзој реакцији снага НАТО-а, операција у Егејском мору неубичајена је и представља потпуно нову врсту мисије, а може се рећи да је управо то један од разлога од што је у светској јавности наишла на опречне реакције.

Опречна мишљења о ефикасности

Одговор Алијансе на мигрантску кризу наишао је на критику хуманитараца, али и оних који су забринуте за практичне аспекте таквог војног ангажмана. Аргументи који се најчешће наводе јесу да ће војна акција преусмерити или редуковати избегличке руте, што ће довести до непотребне људске патње. Други критичари сматрају да ће операција веома мало или чак нимало одвратити кријумчаре, или ће их у појединим случајевима и охрабрити.

Разлози за сумњу јесу разумљиви, имајући у виду да је реч о новој мисији НАТО-а и да су правила ангажовања у фази развоја, као и процедуре и поступци за спасавање људи на мору. Такође, планирају се и механизми за утврђивање и разликовање економских од политичких избеглица. Оно што је за сада сигурно и што се према речима генералног секретара НАТО-а Јенса Столтенберга не доводи у питање, јесте да бродови Алијансе неће учествовати у заустављању избеглица, јер ће се усмерити на разбијање мрежа кријумчара људи путем обавештајног рада и надзора, као и разменом података с грчким и турским обалским стражама и Фронтексом.

Иако је упловљавање НАТО-а у таласе мигрантске кризе у Европи њихов први ангажман, поморске операције за праћење токова миграната те организације нису новина. Наиме, 2014. године Европска унија оформила је „Операцију Тритон“ у приобалним водама Италије, а годину касније и „Операцију Софија“ у централном Медитерану. Поменути ангажовања била су усмерена на борбу против кријумчарења људи између Либије и јужне Европе, а њихова ефикасност била је предмет расправе.

Иако нова мисија у Егејском мору има ограничења, несумњива предност, у односу на досадашње акције Уније, јесте способност за деловање у територијалним водама из којих пут Европе полазе бродови са избеглицама. ■

Б. МИЉИЋ

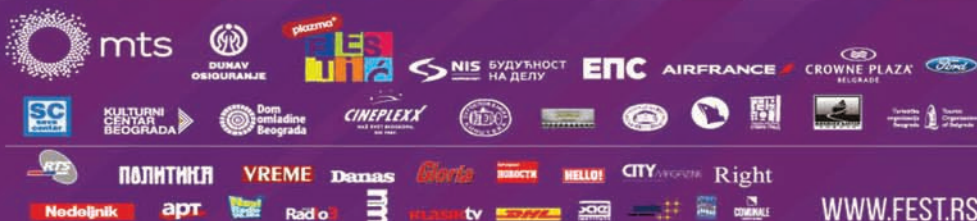

44

MEĐUNARODNI FILMSKI FESTIVAL
INTERNATIONAL FILM FESTIVAL
26. FEBRUAR - 6. MART 2016
FEBRUARY 26 - MARCH 06

BRIŠE
GRANICE

Пресликавање стварности

Током десет фестивалских и једанаестог постФЕСТум дана имали смо прилике да погледамо сто десет премијерних филмова, подељених у дванаест програмских целина, више од двадесет дебија, деветнаест домаћих остварења, рекордан број редитељки, све то у седам биоскопа, једном ресторану, позоришту и концертној сали. Статистички гледано, Фест заиста помера или, како овогодишњи слоган поручује, *Брише границе*.

Отворен пасош, у њему печати: Италија, Француска, Енглеска, Ирска, Данска, Србија, Русија, САД, Индија, Јапан, Етиопија... Лупили су их Паоло Сорентино, браћа Џоел и Итан Коен, Томас Винтерберг, Вуди Ален, Џон Мектирнан, Олег Новковић... Слоган овогодишњег Феста је „Брише границе“. И то је оно што филм ради. Води нас где никада нисмо били, у дане када се још нисмо родили или, пак, у сасвим нову слику познатог места и времена. То је путовање које траје у просеку сто двадесет минута, а одредиште је живот, вредан да се преточи у причу, да се у њој препознамо или изгубимо, али извесно вратимо богатији.

Још неколико покрића има овогодишњи слоган. Фест је увек био и фини одговор на тренутак у коме живимо, а најактуелнија тема данашњице су миграције.

„Наша жеља је била да пошаљемо поруку да уметност брише границе уместо да се бави бодљикавим жицама и поделама. Фест то ради тако што у госте доводи најзначајније уметнике из целог света, оне којима је уметност животни мото и који кроз њу сагледавају време у коме живимо“, објаснио је на конференцији за новинаре Владан Вукосављевић, председник одбора Феста и градски секретар за културу.

Постоји и програмска целина која је од прошле године део Феста, а зове се – Границе. Реч је о филмовима који су непредвидиви, који померају естетске, тематске и жанровске кодексе у савременој кинематографији, те тако преиспитују и бришу границе очекивања.

Фест је и дословно померио своје границе, те су се на овом прелазу из фебруара у март фестивалски филмови приказивали и у Новом Саду, Крагујевцу, Подгорици и Будви.

СВЕТ НА БАЛКАНУ

У крај фебруара сместе се две филмске светковине: Фест и додела Оскара. Преклопе се временски, али и по репертоару. На програму Феста увек се нађу номиновани и награђени оскарровски филмови. Често су то и филмови за које се прве распродају филмске дворане. Ове године били смо у прилици да погледамо „Под лупом“, „Собу“, „Данкињу“, „Бруклин“, „Керол“...

Победнички филм у националној селекцији – „Влажност“

Одговор на време у коме живимо

Испрва је тешко пронаћи заједничку црту за сто десет филмова. Но тема која провејава у већини њих јесте борба за бољи, или макар подношљивији живот. У центру пажње је појединац који живи покорно и по инерцији, а онда се у неком тренутку ипак буди, „преузима ствари у своје руке и улогу епизодисте мења за ону главну“ – Југослав Пантелић, уметнички директор 44. Феста, филмском метафором објашњава ту егзистенцијалну борбу.

Јасно је, тај појединац смо сви ми. На великом платну испреплићу се стварност и фикција, па се лако поистоветимо са ликовима. У филму „Трамбо“ главни лик је чувени холивудски сценариста Далтон Трамбо, који је због политичких убеђења завршио на црној листи одбора за анти-меричке активности. У једном тренутку он каже да идеје за своје сценарије углавном пресликава из живота. И то је оно што сценаристи и редитељи раде – инспирацију за

филмове траже у стварности која их окружује. Тако на Фесту нису могле да изостану ни доминантне актуелне теме као што су мигрантска, економска и међуљудска криза, приказане у остварењима „Медитеран“ Џонаса Карпињана, „Бруклин“ Џона Кроулија, „Распрскавање“ Луке Гуадањина, „99 Домова“ Рамина Бахранија, „Дипан“ Жака Одијара, „Отаџбина“ Олега Новковића, „Звиздан“ Далибора Матанића...

И баш та горка тематика која је окрзнула скоро сваки филм, избрисала је границе између њих, између такозваних малих и великих продукција, филмова који ће dospети у биоскопе и оних за које је Фест ретка прилика да буду виђени. Тако смо на Фесту били у прилици да погледамо оскарсовске наслове: „Под лупом“, „Собу“, „Данкињу“, „Бруклин“, „Керол“, али и велики број филмова из малих кинематографија Вијетнама, Гватемале, Уједињених Арапских Емирата, Етиопије, Албаније...

Екипа филма „Влажност“ на додели београдског Победника

Суптилно мешање у живот

Од прошле године Фест је такмичарски фестивал, с три целине – Српски филм, Главни такмичарски програм и Границе. У оквиру сваке бирају се најбољи у својој категорији: филм, режија, сценарио, глумац и глумица. Поред главних награда, додељују се и различита специјална признања.

Београдски победник за најбољи филм у Главном такмичарском програму додељен је америчком филму „Дневник једне тинејџерке“ у режији Мариел Хелер, за најбољи филм у националној селекцији проглашена је „Влажност“ Николе Љуце, а у Границама је победио „Лудо“ индијског редитеља Каушика Мухарџија.

„Влажност“ је филм који је и отворио овогодишњи Фест. То је дебитантски играни филм Николе Љуце.

Дневник једне тинејџерке – најбољи филм у Главном такмичарском програму

БАЛКАН У СВЕТУ

На овогодишњем Фесту нашло се неколико регионалних филмова који су своје премијере имали на престижним светским фестивалима. Филм „Влажност“ Николе Љуце светску премијеру имао је на Берлинару, „Добра жена“ Мирјане Карановић премијерно је приказана на чувеном фестивалу Санденс, „Ти мене носиш“ Ивоне Јуке био је црногорски, а „Звиздан“ Далибора Матанића хрватски кандидат за Оскара.

Сцена из филма „Ошацибина“, редитеља Олега Новковића

„На Фесту 2001. године приказана су два мени веома битна филма. ‘Плес у тами’ на отварању и ‘Магнолија’ на затварању. Та два филма била су преломна да и ја почнем да се бавим режијом. Они су у мени изазвали онај посебан осећај који човеку да смисао – знао сам ко сам и шта желим од живота. И то се десило управо на Фесту. Од тада је било још доста филмова који су ме формирали, на том истом Фесту, у салама Сава центра и ДКЦ. И онда 2014. године завршавам снимање свог првог дугометражног филма баш испред тог Сава центра, и схватам да су ме Ларс Фон Трир и Пол Томас Андерсон посредно и довели ту. Сад знам да ће мој филм отворити Фест, да ћу ја са својом екипом моћи да се поклоним посетиоцима и верној публици у том центру и да ће одатле да започне живот нашег филма. Осећај среће и захвалности је дубљи и комплекснији него што може да се опише речима“, објаснио је Љуца како се Фест суптилно умешао у његов живот.

Свако ко из године у годину прати Фест може да разуме о чему Љуца говори, јер то је фестивал који нам свима, па макар и на кратко, промени и обогати живот. ■

Драгана БАЊАКТАРЕВИЋ

ИЗЛАЗАК ИЗ БИОСКОПА

Фест је ове године изашао и ван биоскопских дворана. У Народном позоришту приказана је најновија екранизација „Магбета“, у простору УК „Пароброд“ били смо у прилици да погледамо документарни филм „Џенис“ о Џенис Џоплин редитељке Ејми Берг, а у ресторану „Комунале“ и да презалогацимо уз филм „Нома, гурманска бајка“, редитеља Пјера Дешампса.

РОВОВСКА БОРБА

Војвода Живојин Мишић са штабом Прве армије

Српске трупе, с вером у Бога и победу, дошле су у додир с непријатељем. Од пре три дана наше трупе у Моглени потишују с успехом бугарске предње делове ка граничном фронту. Борбе се продужују, наши губици су незнатни!”

Тако је стајало у званичном српском извештају, билтену бр. 1 Врховне команде од 28. јула 1916, првом откако је српска војска још у пролеће посела ратне положаје на Солунском фронту. За српске војнике била је то дуго очекивана и радосна вест да су, најзад, отпочеле борбе на Солунском фронту, иако је тек предстојало освајање Кајмакчалане, неосвојиве бугарске тврђаве утврђене са неколико линија жичаних препрека и ровова и брањене снажном хаубичком и брдском артиљеријом.

Солунски фронт се крајем лета 1916. године протезао од Орфанског залива Мраморног мора на истоку до албанске границе на западу и ишао је преко високих планинских врхова. Фронт је запосела савезничка војска коју су чиниле француска Источна војска, Енглески експедициони корпус, две руске стрељачке бригаде и српска војска распоређена у

центру Солунског фронта. Главни савезнички командант на Солунском фронту био је генерал Сарај.

Српска војска је у свом саставу имала три армије: командант Прве армије (Моравска и Вардарска дивизија) био је пуковник Петар Бојовић, Другом армијом (Тимочка и Шумадијска дивизија) командовао је војвода Степа Степановић, док се на челу Треће армије (Дунавска и Дринска дивизија) налазио генерал Павле Јуришић Штурм. Српску војску чинили су још и Коњичка дивизија, Добровољци Војводе Вука, Летећи жандармеријски одред Бабунског и седам француско-српских ескадрила.

Гранични фронт према Кајмакчалану држала је армија војводе Степе.

Судар се одлаже

Први напад на непријатеља, уз снажну топовску ватру француске и српске артиљерије, требало је да изведу две армије, војводе Степе и пуковника Бојовића. Када се очекивала офанзива српских дивизија већих обима генерал Сарај

У борбама од 17. до 27. августа српска војска је имала 907 мртвих, 3.270 рањених и 730 несталих војника, тако да су губици износили 4.907 људи. Највише губитака имала је храбра Дунавска дивизија која је зауставила офанзиву непријатеља.

одложио је напад. Разлог је био неразумљив нашим командантима, а онда је од Сараја стигло објашњење да француска тешка артиљерија није благовремено запосела положаје код Љубичастих висова и Црвеног брега, јер те положаје француска 122. колонијална дивизија није успела да освоји.

У жељи да напад што пре почне Врховна команда и генерал Сарај прихватили су предлог пуковника Михајла Филиповића, команданта Моравске дивизије, да српски војници замене 122. колонијалну дивизију. Борбе су кратко трајале јер су Бугари, обавештени да на њих иду српске трупе, брзо побегли са својих положаја, доминантни за постављање француске артиљерије. Тада је и Дринској дивизији наређено да крене према бугарским положајима на Кајмакчалану и то на два одсека, десним на коту 1850, а левим до села Горничево.

Велику помоћ непријатељу пружала је немачка авијација која је непрекидно надлетала положаје српске војске. У једном таквом ваздушном нападу, српски војници оборили су немачки авион и заробили оба пилота. Један од заробљених био је начелник штаба немачке XI дивизије, те је Врховна команда о томе обавестила генерала Сараја. Било је то прво обарање немачког авиона и заробљавање њихових официра на Солунском фронту.

Борбени занос обухватио је све војнике Тимочке дивизије, па је војвода Степа 8. августа захтевао од Врховне команде директиву за напад. Уместо тога, војводи Степи наређено је да Шумадијска дивизија настави даље утврђивање, а „почетак акције јавиће се благовремено”.

Иако је српској војсци наређено апсолутно уздржавање од борбених акција, војници нису могли а да не одговарају на немачке и бугарске провокације, па су са много жара одбијали сва њихова пушкарања. Зато је командант француске 122. легионарске дивизије предложио да бар Моравска дивизија под борбом крене даље, али је генерал Сарај и то одбацио.

Ипак, наређење да се пређе у одсудан напад на целом нашем и савезничком фронту издато је, не без упорног српског притиска, 14. августа, па је Врховна команда одлучила да Моравска дивизија изведе главни удар према простору Ветерник – Голо Било, уз дејства њене дивизијске артиљерије и помоћ две хаубичке и две брд-

ске батерије. Шумадијска дивизија се тада јаче груписала, те је војвода Степа наредио да и Тимочка дивизија буде спремна за главни удар.

Истовремено, са Ветерника и Доброг поља отпочела је и општа офанзива бугарских и немачких снага, али је, снажним одговором српске пешадије, убрзо заустављена. Бугарска I армија, са придодатим деловима 101. дивизије из XI немачке армије, намеравала је да овлада западном обалом Островског језера, јужним падинама Кајмакчалана и масивом планине Нице, како би извела продор у солунску равницу. Зато је њихов главни напад изведен са положаја Кајмакчалан – Старков гроб на српске дивизије Треће армије, Дринску и Дунавску.

Сваки пут када су Бугари покушавали против продор, били су заустављени од наших јединица. У раним јутарњим часовима седам немачких авиона надлетало је положаје Шумадијске и Тимочке дивизије и бомбардовало војнике док су из ровова журишали на Бугаре.

У исто време јак одред бугарске коњице напао је Добровољачки одред Војводе Вука код Арменхора у близини Флорине, па је командант Треће армије генерал Штурм наредио Дринској дивизији да напада непријатеља на ширем простору села Горничево. За то време војнике Дринске дивизије тукла је јака топовска ватра брдске артиљерије са Кајмакчалана.

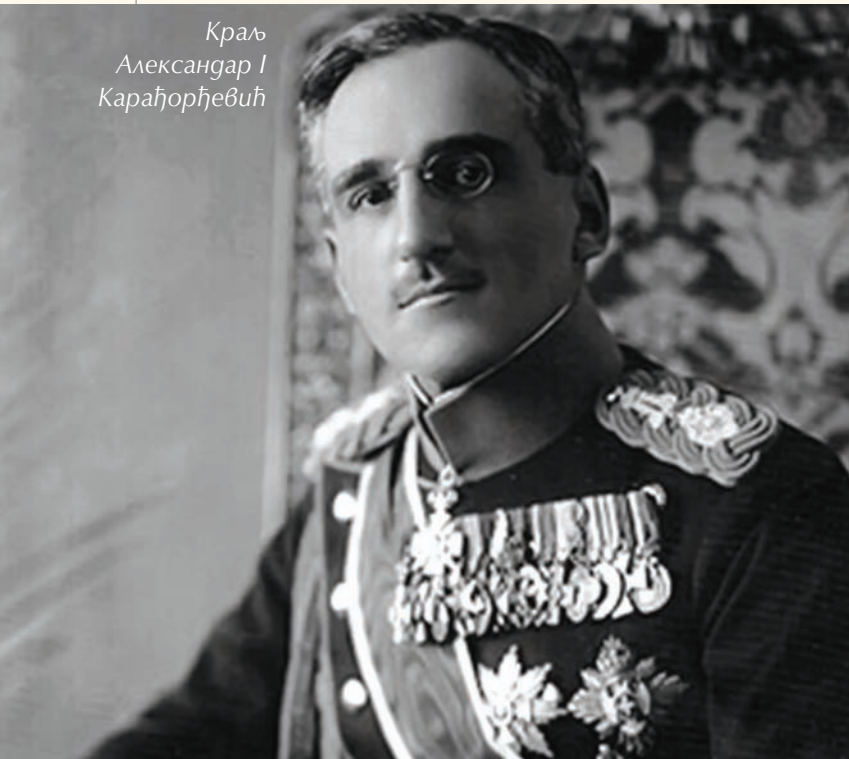
У 10 часова 17. августа пилоти српско-француске ескадриле први пут су бомбардовале Битољ, у коме су се налазиле бугарске и немачке резервне трупе, уз извињање пута према Флорини. Извештаји пилота који су стизали у току целог дана Врховној команди указивали су да непријатељ и даље групише јаче снаге око Кајмакчалана, као и да две хаубице непрестано и прецизно туку војнике Дринске дивизије, те је командант, пуковник Крста Смиљанић затражио помоћ артиљерије Дунавске дивизије, за такозвано контрабатирање.

Већ од 5 часова 18. августа бугарске јединице нападе су Дунавску дивизију, прво коњичким ескадроном, а затим јаком пешадијом код села Врбени, а око поднева и преко граничног фронта, па је командант, пуковник Миливој Анђелковић наредио нашој артиљерији да туче бугарске топовске положаје. Тај артиљеријски двобој трајао је све до мрака.

Војвода Степа Степановић

Краљ
Александар I
Карађорђевић

ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИК НА ФРОНТУ

Када је Трећој армији наређено да изабере командно место с кога би врховни командант српске војске, престолонаследник Александар пратио борбена дејства, генерал Штурм одговорио је Врховној команди: „Изабрато место за бивак Врховног Команданта, с обзиром на садању ситуацију, апсолутно је неподесно. Од синоћ непријатељ дејствује једним дугачким тешким оруђем (хаубица, п. а.) и туче целу позадину положаја а у стању је да на далеко пребаци и изабрато место. Исто тучена и сва она места, која су могли ући у комбинацију за један евентуални бивак врховног Команданта. Ескадрон Краљеве Гарде јутрос је овде приспео и задржао сам га у позадини положаја!”

Када је официрска коњичка патрола известила да су Бугари рано 18. августа запалили оближњи српски манастир Св. Арханђела, командант Моравске дивизије пуковник Стеван Миловановић једва је успео да обузда војнике да без наређења крену у потеру.

Због слабијег успеха Дунавске дивизије, чије лево крило су потиснуле јаче бугарске снаге, Врховна команда упутила јој је 18. августа оштро упозорење: „Треба бити врло обазрив у нападу Дунавском дивизијом. Нападати само онда, када је сигуран успех, иначе се држати одбране на подеснијим положајима!”

Преоптерећена Дунавска дивизија

Како је фронт Дунавске дивизије био веома развучен и износио више од 25 километара у помоћ јој је послата једна бригада Вардарске дивизије: „Ово је и сувише велики фронт за држање и одсудну одбрану са слабом снагом

ове дивизије” – стајало је у наређењу Врховне команде 19. августа.

У подне тог дана бугарска војска напала је са седам пукова пешадије, 10 ескадрона коњице и 12 батерија на осетљивим местима војнике Дунавске дивизије. Податке о снази непријатеља командант дивизије пуковник Анђелковић је сазнао испитујући око двадесетак заробљених бугарских војника и два официра. С обзиром на добро организовану одбрану Анђелковић је коњички дивизион послао да протера Бугаре са станице у Флорини и ослободи Добровољачки одред који је био у обручу.

Око 18 часова пуковник Анђелковић је обавестио команданта Треће армије да је ситуација на његовом фронту повољна: „Наша артиљерија врло успешно туче непријатељску пешадију. Коњички дивизион налази се на левом крилу испод Флорине. Кота 950 у нашим је рукама!”

На фронту ка Горничеву непријатељ је уз губитке заустављен унакрсном ватром српске артиљерије, а пешадијски 7. пук Дунавске дивизије заузео је још једну бугарску „неосвојиву тврђаву” – коту 1480. На многим висовима бугарски војници одступали су остављајући топове.

У српском званичном извештају Врховне команде за 19. август наведено је да су наше трупе целог дана водиле успешне борбе уз непријатељеве губитке. После новоосвојених положаја, у нападу су наши војници наилазили на бугарске војнике изгинуле дан раније:

„По прикупљеним податцима Бугари су пре два дана претрпели у Моглени огромне губитке и то: преко 400 погинулих и око 600 рањених. Сем тога ми смо заробили једног вишег официра, једног кадета и 43 бугарска војника. Непријатељ је у свом бекству побацао много пушака и осталог материјала. Један бугарски коњички ескадрон, који је јуришао на нашу батерију, потпуно је уништен од оближње чете Добровољачког одреда; командант ескадрона је погинуо. Наши губици су несравњено мањи!”

И 20. августа војници две наше дивизије, Дунавске и Дринске, одбијали су нападе јачих бугарских и немачких снага. Уз артиљерију од укупно 12 батерија, бугарска пешадија је са положаја Старковог гроба заустављена тек на 800 метара од храбрих Дринаца, док се на Дунавску дивизију поново сручило око седам пешадијских пукова. Наши војници морали су да се повуку са Малка Нице и да Бугарима поново препусте коту 950.

Тада је у помоћ Трећој армији, односно Дунавској и Дринској дивизији, генерал Сарај упутио једну француску бригаду из 122. колонијалне дивизије са тешком артиљеријом, као и један руски пешадијски батаљон добро наоружан митраљезима, док је наша врховна команда одмах послала у помоћ и други део Вардарске дивизије.

У страшним борбама војници Дунавске дивизије заузели су две доминантне коте бугарских положаја, док су артиљерци Дринске дивизије отпочели директно да туку по положајима на Кајмакчалану. Захваљујући прецизној топовској ватри наша пешадија померила се за два километра ближе бугарским положајима.

Борбе су се распламсале и код Вардарске и Моравске дивизије Прве армије. Тобције Моравске дивизије потпо-

могли су прецизном ватром француској 122. легионарској дивизији да заузме неколико висова.

Пуковник Миловановић, командант Моравске дивизије, поднео је следећи извештај о сарадњи са Французима: „У опште, самим теренским односима, ова дивизија упућена је на најтешњу заједницу са француским трупима које се налазе на десној обали Вардара... Тачно у 6. час. јутра артиљерија ове дивизије отворила је ватру на поједине тачке непријатељских положаја и успела да открије све ватрене положаје немачких и бугарских топова... Командант 122. дивизије генерал Рено, који је наредио напад у 16. час. похвалио је наш рад, тако су имали мање губитака него што су планирали!”

Тога дана и Шумадијска дивизија имала је успеха: одбила је напад Бугара на источној коси Ветерника захваљујући прецизној ватри њене брдске артиљерије. Иначе, на линију Голо Било – Ветерник изведен је најснажнији удар противника. Војници Тимочке дивизије примакли су се врло близу непријатељским рововима на југоисточној

известно је да је у Дунавској дивизији утрошена сва муниција: „Данас, 22. августа у подне ова команда није могла да прими онолико муниције, колико је утрошено, а после подне све до сада из слагалишта није примљен ниједан артиљериски метак... У батеријама има само још по један мањи број метака, а у муницијској колони немам ни једног артилер. метка. Међутим, осећа се груписање непријатељских пешадијских делова код с. Зборског!”

У току ноћи 26/27. августа Бугари су извели још три неуспела напада, после чега су одустали од даље офанзиве, с обзиром на то да је српска војска – која је изненадила и немачко и бугарско руководство – пружила снажан отпор у бици код Горничева.

У борбама од 17. до 27. августа српска војска је имала 907 мртвих, 3.270 рањених и 730 несталих војника, односно губици износе 4.907 људи. Највише губитака имала је храбра Дунавска дивизија која је зауставила офанзиву непријатеља.

Пре него што је уследила офанзива српске војске, врховни командант српске војске краљ Александар обишао је све положаје и официрима Треће армије одржао дуг говор, у коме је на крају рекао:

„Доста је било славе, сад треба штедети животе!”

После Горничевске битке охрабрена овим успесима, српска војска преузела је офанзиву која ће трајати 17 дана, од 28. августа до 14. септембра. Ускоро су уследила и нова постављења и организацијске промене.

На чело Прве армије – која је из долине Вардара пребачена на лево крило Солунског фронта – постављен је војвода Живојин Мишић, који је имао три дивизије: Моравску, Вардарску и Коњичку, ојачану еска-

падени Доброг Поља, а свим тим дејствима непосредно је командовао војвода Степа.

На правцу Горничева непријатељ је био у рововима на 800 метара далеко од српских војника, а када је престала ватра артиљерије, бугарски војници кренули су у напад. Када су се приближили, српски војници дочекали су их бајонетима и одбили назад. Пао је мрак, па су обустављена даља дејства, мада су наши војници били спремни да их гоне до њихових ровова.

Како је на фронту Дунавске дивизије настала тешка ситуација, то је командант Прве армије хитно затражио да током ноћи у помоћ дође једна бригада Вардарске дивизије и један хаубички дивизион до Острова. Због целодневне артиљеријске ватре пуковник Анђелковић

дроном коњице Краљеве гарде. Врховна команда формирала је Одред пуковника Душана Васића од једног пука, затим добровољаца, који су чинили Одред Војводе Вука и Батаљон Срба добровољаца, једног дивизиона армијске коњице и две батерије топова. На положајима јужно од ње генерал Сарај је образовао Француско-руску армију, са француским командантом генералом Кордонијем.

Управо 28. августа Румунија је објавила рат Аустроугарској и мобилисала војску. За офанзиву је одредила 400.000, а за заштиту границе с Бугарском 142.000 војника. Руски Добруцки корпус, у коме се налазила и 1. српска добровољачка дивизија, одмах је упућен на бугарску границу. ■

(Насћавак у следећем броју)

Пуковник Милован Миловановић

КАРАТИСТКИЊА СА МЕДИЦИНСКОГ ФАКУЛТЕТА ВМА

Двострука светска шампионка у катама кадеткиња Милица Станковић доказала је да се посвећеност и упорност на крају увек исплате. С једнаким жаром с којим је освајала медаље у последњих 16 година, шармантна Сурдуличанка учи и полаже испите како би постала докторка и остварила још један животни сан.

Још од средње школе Милица Станковић знала је да ће медицина бити њен животни избор. Сасвим случајно наишла је на конкурс за Медицински факултет ВМА и, водећи се мишљу да тамо цене спорт и борбени дух, одлучила да окуша срећу. За четири године, колико уз бели мантил носи и маскирну униформу, још се ниједном није покајала. Успела је да се прилагоди начину живота у интернату, усклађујући своје обавезе с сатницом Војне академије. Да је могуће наћи времена за све, Милица је доказала тако што је две године заредом освојила најсјајније одличје на светском првенству, успевајући да просек својих студија на медицини задржи на 9,7.

ПОЧЕЦИ У „ТАНДЕНУ“

Као и већина малишана, и Милица је експериментисала са спортовима у родној Сурдулици, тражећи онај који највише одговара њеном духу и темпераменту. А када је открила карате, њена потрага била је завршена.

– Са непуних седам година почела сам да тренирам карате, који је врло брзо постао део мог живота. На прва такмичења кренула сам с осам година и већ тада почела да освајам медаље – сећа се Милица својих почетака у том спорту, додајући да јој је прво велико признање стигло само две године након што је обукла кимоно, када је осво-

БЕЛИ МАНТИЛ

22. Светско
првенство у
караџеу,
Република Пољска,
Даброва Горица,
октобар 2014.
године

— ЦРНИ ПОЈАС

јила прво место на државном такмичењу у Лесковцу. Од тада је уз свој клуб „Танден“ и тренера, заставника прве класе Србољуба Митића, обишла готово читаву Европу, доносећи признања са сваког наступа.

Почетак њене каријере обележили су, као и већини спортиста, скромни услови тренирања – скученост, сале без адекватне опреме, вентилације... Ипак, Милицу, као ни бројне њене пријатеље, то није поколебало. Напротив, то им је био мотив више за тријумф.

Фокусирана само на победу и потпуно посвећена каратеу, Милица је 2013. и 2014. године остварила свој сан – освојила је прво место у катама у категорији сениорки. А онда исти успех поновила и наредне године, доказујући да злато из 2013. није било случајност.

– Први пут сам постала светска шампионка 2013. године у Новом Саду, а други пут у Добровој гори у Пољској. Била сам одушевљена организацијом и атмосфером. Ипак, најјачи утисак био је свирање српске химне и подизање заставе у част моје победе – присећа се Милица својих најлепших спортских тренутака.

СПАРТАНСКА ДИСЦИПЛИНА

За њу и све њене обавезе дан од 24 часа чини се прекратак, нарочито уколико се узме у обзир да кадетски начин живота има строгу сатницу. Како би све зацртане циљеве и остварила, Милица се довија на различите начине.

– Устајемо у шест сати, а већ у наредних 20 минута сви смо постројени на писти за јутарње вежбање. Када нема увешбавања стројевог корака, претпостављене старешине пуштају ме да одрадим јутарњи тренинг, трчање, пливање или вежбе – каже двострука светска шампионка у катама и додаје да само тако може да приушти два тренинга дневно. И тако минимум шест дана у недељи.

Како би своју форму одржала на високом нивоу и била припремљена за предстојећа такмичења, Милица понекад

ОЦЕНЕ ЖИРИЈА

Свако такмичење из каратеа у просеку траје три дана, а такмичари су распоређени у неколико група. У првом кругу обично иде „избацивање“, а у другом две такмичарке изводе кате и жири их оцењује. Затим иде рангирање и проглашавање победника. Зависно од нивоа такмичења и организације, учесници могу да прођу између два и пет кругова. Она са највише бодова осваја прво место.

РЕКРЕАТИВЦИ, ИПАК, ЗДРАВИЈИ

Милица са колегиницом тренутно ради на научном раду који се бави утицајем физичке активности на кардиоваскуларни систем.

– Према подацима, смртност професионалних спортиста и оних који се уопште не баве спортом је готово једнака, док најбоље резултате бележе рекреативци – каже Милица, коју чак ни то није поколебало у намери да се каратеом бави докле год буде могла да стоји на ногама.

остане и мало дуже него што би требало на тренингу, па прескочи доручак. После постројавања за дизање заставе и јутарње смотре одлази са колегама на ВМА, где током пре поднева има предавања и вежбе. Затим следе ручак и, по плану Војне академије, сат и по заслуженог одмора. Али не и за Милицу.

– И пре него што сам уписала Медицински факултет знала сам да он тражи много одрицања, а први на списку нашли су се одмор и сан – наводи будућа докторка, објашњавајући да одмах после ручка хвата књигу у руке како би за сваки колоквијум и испит била спремна.

Готово свако вече посвећено је каратеу, некада у спортском центру на Војној академији, а некад у „Пиониру“, где јој друштво прави каратиста Александар Величковић с којим вежба и по неколико сати. Онда назад на Академију, мало дружења са колегиницама и колегама, још једно прелиставање белешки са наставе и спавање.

КАРАТЕ КАО ЖИВОТНА ФИЛОЗОФИЈА

Док је била млађа, Милица је била посвећена унапређењу вештине, трудећи се да овлада свим потезима које су јој тренери задавали. Данас је ситуација мало другачија.

– Сви искусни каратисти разликују две врсте каратеа – такмичарски и филозофски, онај који утиче на психу и унутрашње биће. Такмичарски је својствен млађим спортистима, којима је једини циљ вежбање, подизање нивоа обучености и освајање медаља. Овај други долази некако с годинама. Време које посветите каратеу утиче на ваш целокупни живот. Учите технике правилног дисања, смиривање духа, правилно усмеравање унутрашње енергије и активирање сваког мишића. То се мора осетити – открива Милица, напомињући да је пред њом још много посла.

Самодисциплина је, каже она, једна од ствари које је из каратеа пренела у свој свакодневни живот. Раздвојити битно од небитног, фокусирати се на оно што радиш и дати максимум у сваком тренутку, Милици је постала животна мантра.

– Такмичење је тестирање целогодишњег тренирања и процена сопственог напретка. Сада учим да будем фокусирана само на тренинг и да сваки потез изведем савршено. Без обзира на то колико сте спремни, успех на такми-

НАУЧНИЦИ И СПОРТИСТИ

Последњих година влада велико интересовање за Војну гимназију, Војну академију и Медицински факултет ВМА, па у редове војних високообразовних институција стижу најбољи основци и средњошколци. Осим сјајних резултата постигнутих „на папиру“, многи од њих су професионални спортисти или врло активни рекреативци, те Милица није усамљен случај. Многи кадети Универзитета одбране освајају медаље на државним, међународним и светским такмичењима.

чењу никад није загарантован, јер сви такмичари долазе максимално припремљени, па о победнику одлучују нијансе – каже Милица и додаје да је уз карате филозофију постигла психичку зрелост и трему свела на минимум, успевајући да постулате каратеа пренесе и у свакодневни живот. Управо зато, каже она, успева да одржи савршену концентрацију на предавањима и приликом учења, а трему на испитима и колоквијумима готово да и нема.

ВЕГЕТЕРИЈАНАЦ У ВОЈНИЧКОЈ МЕНЗИ

Љубав према спорту Милици су усадили родитељи – отац кошаркаш и мајка која се цео живот бави спортом рекреативно. Осим тога, од њих је наследила и навику да се здраво храни и води рачуна о сваком залогу, што је, барем у војничком свету, прави изазов.

– Трудим се да у току дана уносим што више сировог воћа и поврћа, најчешће у облику шејкова које сама правим, и барем једну шаку орашастих плодова како би унела што више витамина и минерала. С обзиром на то да сам вегетаријанац, покушавам да имам разноврсну исхрану како би унела довољну количину протеина – прича Милица, свесна да је здрава исхрана један од кључних фактора за постизање добрих резултата у спорту.

Ипак, она није тражила никакав посебан режим исхране, свесна својих права и обавеза на које је пристала када је обукла униформу. Управо зато се довија на различите начине како би се што здравије хранила и била спремна за такмичења која јој предстоје.

– Ових дана почела сам озбиљне припреме за предстојеће европско такмичење у Немачкој. С обзиром на то да тренутно имам црни појас – први дан, радим и на освајању другог дана, како би у наредним годинама стигла до максималног, десетог дана – каже Милица, која због тога готово сваког викенда иде у родну Сурдулицу како би вежбала са својим тренером.

Од првог дана бављења каратеом Милици подршку пружају родитељи, сестра и пријатељи. На Академији је наишла на разумевање колега за њен „згуснут“ распоред, па се они с којима се Милица дружи прилагођавају њеним обавезама.

Миличин успех није дошао сам од себе. Требало је много времена, упорности и одрицања да би се стигло до двоструког злата. Иако не спада у скупе спортове, родитељи младе лекарке годинама улагали су знатна средства у њен напредак – опрема, припреме, такмичења... Ипак, Милица верује да ће се ствари променити након Олимпијских игара у Рију, после којих ће и карате бити уврштен у олимпијске спортове. То ће, убеђена је, подићи свест о каратеу и привући спонзоре у клубове. ■

Мирјана КРСТОВИЋ
Снимео Јово МАМУЛА

ДУГОПРУГАШИ НА ПРИПРЕМАМА У СЛОВЕНИЈИ

Министарство одбране и делегације Републике Словеније при CISM-и организовали су билатерални тренинг камп „Ајшевица 2016“ за чланове атлетских репрезентација Републике Словеније и Србије од 2. до 11. марта.

Атлетичари дугопругаши – мајор Александар Нешевски, капетан Блажо Максимовић, поручник Невена Јовановић, разводници Наташа Ђулафић, Мирослав Марковић и војни службеник Ивана Петровић, под вођством потпуковника Ненада Милосављевића и тренера старијег водника прве класе Горана Чегара – искористили су вишедневни боравак у Словенији да се с колегама из те земље припреме за учешће на Светском војном првенству у марафону, које ће се одржати 2. октобра у Торину.

У идеалним условима и сјајном амбијенту за тренирање које пружају Нова Горица и околина, српски атлетичари и њихов тренер стекли су увид у тренутно стање форме репрезентативца, које у овој години чекају мнобројна домаћа и међународна такмичења.

Током боравка у Ајшевици, српске војне репрезентативце обишао је шеф делегације Републике Словеније при CISM-и потпуковник Јуре Велепец, који је спортистима пожелио добродошлицу и успешан рад. ■

ЗИМСКИ ТРЕНИНГ КАМП НА КОПАОНИКУ

На 51. спортском полигону Копачник у периоду од 2. до 16. марта одржан је 5. CISM зимски тренинг камп „Копачник 2016“, на коме је учествовало десет српских војних репрезентативаца у скијању.

Прву недељу на Копачнику осам скијаша у алпским и два у нордијским дисциплинама искористили су за подизање форме, док су викенд и почетак друге недеље обележила такмичења која су послужила за тестирање припремљености репрезентације Војске Србије.

Наши репрезентативци су, у сарадњи са Скијашким савезом Србије, организовали више такмичења током боравка на Копачнику, од којих је најважније било регионално војно такмичење у слалому и велеслалому, на којем поред наше репрезентације учествује и репрезентација оружаних снага Словеније.

У раду тренинг кампа учествовали су чланови скијашке репрезентације Министарства одбране и Војске Србије, који се припремају за учешће на 3. зимским светским војним играма, које ће бити одржане наредне године у руском граду Сочију. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

објављује

ЈАВНИ КОНКУРС

за доделу средстава за учешће у финансирању програма рада удружења који се заснивају на пројектима и активностима од значаја за одбрану у 2016. години

Расписује се јавни конкурс за финансирање програма рада удружења који се заснивају на пројектима и активностима од значаја за одбрану у 2016. години.

Удружење које конкурише треба да испуњава следеће критеријуме:

– **основни критеријуми:**

- 1) да је удружење основано у складу са прописима којима је уређено оснивање удружења и да је уписано у прописани регистар на територији Републике Србије,
- 2) да удружење има усвојен годишњи план рада који обухвата програме и активности у областима од значаја за одбрану,
- 3) да удружење има усвојени извештај о наменском утрошку средстава, односно о финансијском пословању у претходној години.

– **посебни критеријуми:**

- 1) да је годишњи програм рада удружења заснован на областима из делатности паodobранства, једриличарства, ронилаштва, радио-аматерства, спелеологије, алпинизма и планинарења, извиђаштва и културне делатности,
- 2) да се пројекти и активности удружења из тачке 1) односе на прописане мере заштите и спасавања људи, материјалних добара и животне средине, односно на вредновање, чување и развијање војних традиција.

Приоритет у финансирању имаће пројекти и активности удружења која:

- могу да демонстрирају капацитете за вођење пројеката и програма активности са адекватним референцама,
- реализацијом пројектних или програмских активности могу да обезбеде мерљиве резултате у односу на предложене трошкове и
- имају висок степен успешности у реализацији предвиђених пројектних активности.

Средства за реализацију финансирања пројеката и активности из става 1. овог јавног конкурса обезбеђена су у буџету Републике Србије (конто 481 – Дотације невладиним организацијама) у укупном износу од 4.750.000,00 динара.

Средства се додељују за пројекте/програме који ће се реализовати најкасније до 31. 10. 2016. године.

Предлагач пројекта/програма обавезан је да достави следећу документацију:

1. списак приложене документације,
2. попуњен образац пријаве на конкурс,
3. попуњен образац предлога програма/пројекта,
4. попуњен образац буџета програма/пројекта,
5. попуњен образац наративног буџета пројекта,

6. оверену фотокопију извода из статута удружења у коме је утврђено да се циљеви удружења остварују у области у којој се програм реализује,
 7. доказ о ликвидности удружења односно извештај о завршном рачуну за претходну годину (биланс стања и биланс успеха за претходну годину, са доказом да је извештај поднет Агенцији за привредне регистре) и
 8. оверену копију одлуке надлежног органа удружења о усвајању програма рада за текућу годину.
- Свака страница конкурсне документације мора бити нумерисана.

Уколико удружења конкуришу пројектом, треба да буде написан на рачуну, потписан и оверен од овлашћеног лица.

Уколико удружења конкуришу за финансирање програмских активности, те активности морају се приказати по месецима (ако се програм остварује сваког месеца), према очекиваним резултатима и детаљним описом, уз што приближније спецификарање активности тако да се на основу описа могу проценити трошкови активности и навести процењен број циљне групе/корисника активности. Такође, обавезно је и навести локацију на којој се одвијају програмске активности, као и податке ко ће, када и како прикупљати кључне информације о томе да ли се активности спроводе по плану и да ли су постигнути очекивани резултати.

Пријаву за учешће на јавном конкурсном подноси овлашћено лице удружења и оно је одговорно за све податке из пријаве. Пријава ће бити одбачена уколико се утврди нетачност података садржаних у њој.

Критеријуми за оцену предложених пројеката:

- раније коришћена средства буџета Републике Србије за финансирање активности удружења,
- ако су коришћена буџетска средства, да ли су испуњене уговорне обавезе,
- актуелност и одрживост ранијих програма и пројеката,
- капацитет носиоца пројекта, предложене квалификације и референце пројектног тима усклађене са предложеним циљевима, резултатима и активностима пројекта,
- да ли носилац пројекта има обезбеђено адекватно партнерство или суфинансирање,
- релевантност програма или пројекта за остваривање циљева дефинисаних конкурсом,
- усклађеност планираних активности са циљевима и очекиваним резултатима и циљном групом,
- разрађеност и изводљивост плана реализације програма или пројекта,
- развојна, институционална и финансијска одрживост пројекта,
- значај промене која се очекује након примене пројекта,
- економска оправданост предлога буџета у односу на циљ и пројектне активности,
- прецизно и детаљно приказан наративни буџет пројекта који објашњава усклађеност предвиђеног трошка са пројектним активностима и
- промоција, то јест публицитет који се огледа у начину информисања циљне групе и шире јавности о програму или пројекту.

Пријаве са предлозима пројеката или активности од значаја за одбрану достављају се поштом препоручено на адресу: **Управа за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране, Немањина бр. 15, 11000 Београд** или лично или куриром, на адресу: **Управа за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране, Немањина бр. 15, заграда 5, улаз А, спрат IV, канцеларија 417 до 15.30 часова.**

На коверти обавезно написати назив и адресу подносиоца пријаве и назив пројекта, са напоменом:

„За Конкурс за доделу средстава за учешће у финансирању програма рада удружења који се заснивају на пројектима и активностима од значаја за одбрану у 2016. години – НЕ ОТВАРАТИ“.

Рок за подношење пријаве са предлогом програма/пројекта на овај конкурс је, без обзира да ли се предаје на пошти или лично, 15 дана од дана објављивања јавног конкурса.

Пријава се сматра благовременом ако је предата најкасније до 30. 3. 2016. године, ако се предаје на пошти, односно ако се предаје куриром или лично у канцеларији 417 Управе за традицију, стандард и ветеране до 30. 3. 2016. године до 15.30 часова.

Конкурсна документација може се преузети са интернет странице Министарства одбране www.mod.gov.rs.

Након истека рока, све пристигле пријаве са документацијом биће достављене комисији за доделу средстава за учешће у финансирању програма рада удружења грађана који се заснивају на активностима од значаја за одбрану у 2016. години (у даљем тексту: комисија) на отварање и разматрање.

Комисија ће у поступку који је затворен за јавност, размотрити пристигле пријаве и на основу наведених критеријума утврдити листу вредновања и рангирања пријављених пројекта/програма.

На основу листе вредновања и рангирања пријављених програма/пројекта, комисија ће утврдити предлог одлуке за учешће у финансирању пројекта/програма у 2016. години.

Одлуку о избору пројекта/програма који ће бити финансирани из одређених средстава доноси министар одбране, на предлог комисије, и она ће бити објављена на интернет страници www.mod.gov.rs најкасније до 9. 5. 2016. године.

Министарство одбране закључиће уговоре са удружењима којима су на основу јавног конкурса одобрена средства, којима се уређују права, обавезе и одговорности уговорних страна, начин реализације пројекта и активности од значаја за одбрану и начин извештавања о утрошеним средствима.

У случају да се не доделе сва расположива средства по овом конкурс, нови конкурс биће расписан најкасније до 1. 6. 2016. године.

За сва питања заинтересовани се могу обратити путем електронске поште на адресу utsv@mod.gov.rs или на број телефона: **011/32 01 689**, лице за контакт је Дана Марковић. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ Управа за кадрове

продужава

КОНКУРС

за пријем кандидата из грађанства за ученике
Средње стручне војне школе

Због повећаног интересовања кандидата за пријем лица из грађанства у војне школе у школској 2016/2017. години, конкурс за пријем кандидата из грађанства за ученике првог разреда Средње стручне војне школе (смер Ратно ваздухопловство и противваздухопловна одбрана и смер Јединице за електронска дејства), продужава се за 10 дана, и биће отворен до 25. марта 2016. године.

Услови конкурса, начин конкурисања и поступак спровођења конкурса остају исти као у конкурс објављеном 1. фебруара 2016. године.

АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ ЗА СВЕ ТИПОВЕ ВОЗИЛА

БЕЗ ЖИРАНТА
УЧЕШЋА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ ЗА
ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
ПУТЕМ
АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ

PLANETBIKE

КОТИК д.о.о

Панчево,
Жарка Зрењанина бр.14
Тел: 013/344-321
Моб:062/297-945
Факс: 013/345-930
E-mail: kotikdoo@gmail.com

Mega
favorit

НАПОМЕНА:

· ОБРАЗАЦ АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ
ДОСТАВЉАМО:
ПОШТОМ / ЕЛЕКТРОНСКОМ ПОШТОМ
· МОГУЋА ОРГАНИЗОВАНА ИСПОРУКА ПО ДОГОВОРУ.

У нашем широком асортиману се налазе:

бицикли, кациге, резервни делови, пратећа опрема,
аутомобилске гуме, акумулатори, моторна уља,
аутоделови за сва возила свих реномираних произвођача,
програм „Villager“, косилице, тримери, моторне тестере,
електрични ручни алат, рачунари и рачунарска опрема,
бела техника и телевизори...

Медија Центар „Одбрана“

Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3201-079, Факс: 011/3241-258

Маркетинг: 011/3201-765
marketing@odbrana.mod.gov.rs

Претплата: 011/3201-995
pretplata@odbrana.mod.gov.rs

Продаја: 011/3241-254
komercijala@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

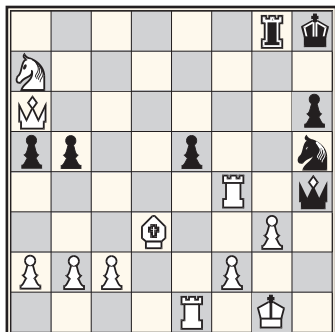
e-mail: medijacentar@mod.gov.rs

СЈАЈНА ПОБЕДА ДУШАНА МАРЈАНА

Мајстор FIDE, мајстор дописног шаха, међународни судија и дугогодишњи секретар Шаховског савеза Војводине Душан Марјан на ДАН ШАХА 2015. године напунио је 80 година. Двоструки је шампион Новог Сада (1962. и 1963. године), па са 34. првенства Новог Сада доносимо сјајну победу над Јовом Беквалацем.

Јова Беквалац – Душан Марјан 0:1
34. Првенство Новог Сада 1962. године
Сицилијанска одбрана

Позиција:

Бели: Kg1, Da6, Te1, Tf4, Ld3, Sa7
пешаци: a2, b2, c2, f2, g3
(11 фигура)

Црни: Kh8, Dh4, Tg8, Sh5,
пешаци: a5, c5, e5, h6
(8 фигура)

(1) e4 c5 (2) Sf3 Sc6 (3) d4 cxd4 (4) Sxd4 e6
(5) Sxc6 bxc6 (6) Ld3 d5! (7) 0-0 Sf6 (8) Lg5
h6 (9) Lxf6 Dxf6 (10) Sc3 Ld6 (11) exd5 exd5
(12) Te1+ Le6 (13) Dg4 h5! (14) Da4 0-0
(15) Dxc6 Tfd8 (16) Te3 h4! (црни игра хра-
бро и користи лош положај беле даме)
(17) Tae1 Df4 (18) g3 Dh6 (19) Sb5 hxg3
(20) hxg3 Tac8! (21) Da6 Lc5! (22) Tf3 Lb6
(23) Sxa7 Lg4! (24) Tf4

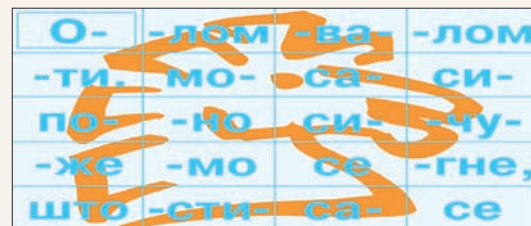
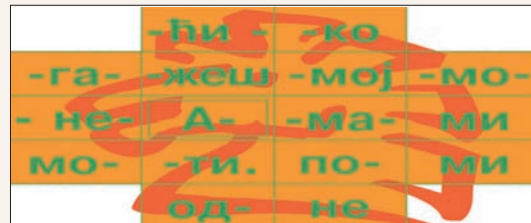
(види дијаграм)

(24) ...Txc2! (гром из ведрa неба! Сјајна жртва која разара позицију белог, јер бели не сме да узме топа пошто би после Lxf2+ изгубио даму) (25) Da4 g5!
(26) Te8+ Kg7 (27) Lxc2 gxf4 (28) Txd8 Lxf2+!! (29) Kxf2 Dh2+ (30) Kf1 De2+ (31) Kg1 De1+ (32) Kg2 f3+ бели предаје пред матом.

Коњићеви скокови

Крените од обележених поља, као скакач у шаху, по путањи у облику слова Г, тако да добијете две народне пословице.

КОЊИЋЕВИ СКОКОВИ

Решење судоку – водоравно: 6-5, 1, 3, 4-9-2, 7-5-6, 4-2, 6, 1, 1, 7-3, 8, 2-7-9, 1-8, 6-4-3, 3, 9-2, 7, 5, 8, 6-4, 3-9-6, 5-4-1, 8, 3, 5-9.

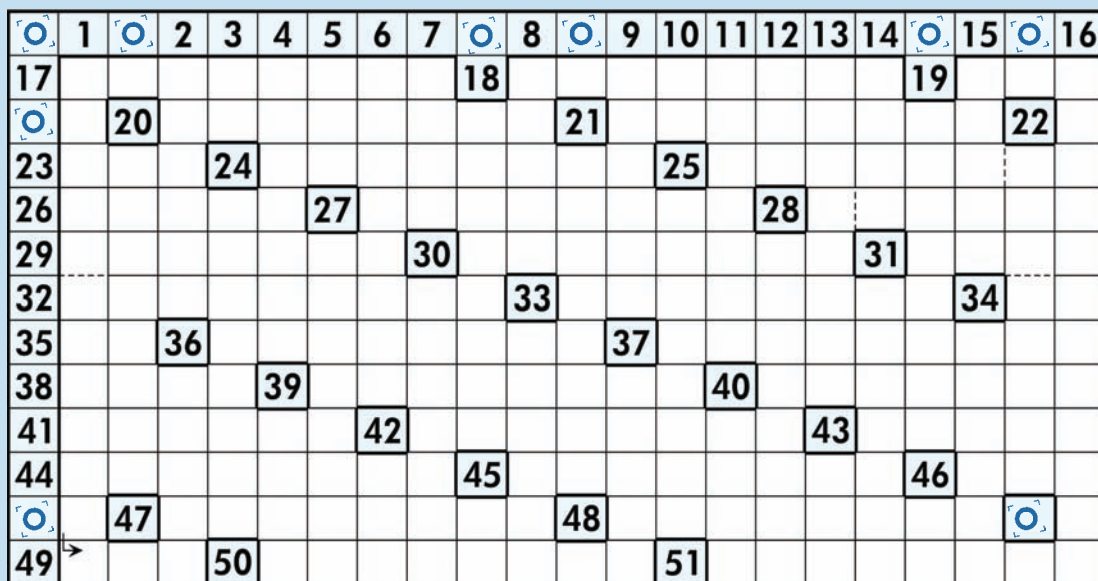
РЕШЕЊЕ ШАХОВСКИХ ПРОБЛЕМА
ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА:

Проблем број 1: – (1) Sf1! – претња (2) Se3 мат – (1)... Sxc5 (Sd6, Sb5, Se6...) (2). Sc7 мат (Sb6 мат, Dc6 мат, Sb6 мат...)

Проблем број 2: – (1) Ld6! – претња (2) De5 мат – (1)...(Sf5 Sf7f5, Ke4, Txf4+) (2). Se6 мат (Se2 мат, Dxd5 мат, Dxf4 мат)

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЂОКИЋ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: Коплаоник, порезати, ШУП, р, радирири, асасинат, л, ИТЕ, Бродерик, натикача, Јадар, нитити се, аналог, умарати, Отац и син, Паби, механичар, Чајетина, ај, чр, Катарина, Ана Карина, Алша, Ири-канал, латерит, Ратник, зачинити, Аресо, енигла-та, иницијал, нар, њ, Раиконен, тамариск, к, Ева, Намибгија, Анастаза.

ВОДОРАВНО:

17. Обешењак, 18. Печена глина, 19. Место код Ђаковице (преметнуто ЗУЈ), 20. Патке које роне, 21. Писмени рад из неке области (лат.), 23. Југословенска народна армија (скр.), 24. Онај који оговара неког, 25. Спајати се лепком, 26. Проналазач динамита, Алфред, 27. Велика вратна артерија, 28. Ирски писац, Френк, 29. Рашчлањивање, 30. Човек обузет еротоманијом, 31. Мишићно ткиво тела, 32. Апликативни глагол (лингв.), 33. Украсити, закитити, 34. Кошаркашки клуб (скр.), 35. К, према, 36. Бивша италијанска тенисерка, Катја, 37. Тромесечеје (лат.), 38. Солунско спортско друштво, 39. Писац ироничног стила, 40. Слободан простор, чистац, 41. Славни филозоф и математичар, Рене, 42. Специјалитет са роштиља, 43. Навала, нападање, 44. Еластична материја, 45. Борци у арени (лат.), 46. Расставни везник, 47. Који је у стању мировања, 48. Опојно средство, 49. Женско име одмила, 50. Килава женска особа, 51. Детаљно анализирање (фиг.).

УСПРАВНО:

1. Установа МО и ВС која обележава свој дан 18. марта, 2. Шпански писац, Фернандо, 3. Необучен, 4. Онако велики, 5. Лигашки (скр.), 6. Узрочник додатних издатака (екон.), 7. Култна „Лада“, 8. Владавина насиља, 9. Елоквентна, 10. Ауто-ознака Алексинца, 11. Зидарски висак, 12. И једна и друга, 13. Називи географских места, 14. Аријел одмила (обрнуто од КИРА), 15. Шумске сове ушаре, 16. Ловокрадице, 18. Царства, 19. Научник који се бави атомистиком, 20. Ситна штампарска слова, 21. Атонична особа, 22. Спортски ТВ канал, 24. Елиптичан, 25. Доктринарно учење, 27. Накитити, 28. Становници Атике, 30. Врста глине, 31. Чинити тесним, 33. Нишанске справе, 34. Наука о типовима, 36. Еквадорски писац, Хорхе (обрнуто АСАКИ), 37. Аленова именећиња, 39. Мали рт, 40. Центар за алтернативно решавање сукоба (скр.), 42. Град у Немачкој, 43. Установа ВС која обележава свој дан 22. марта, 45. Авенија (скр.), 46. Иницијали сликара Рјепина.

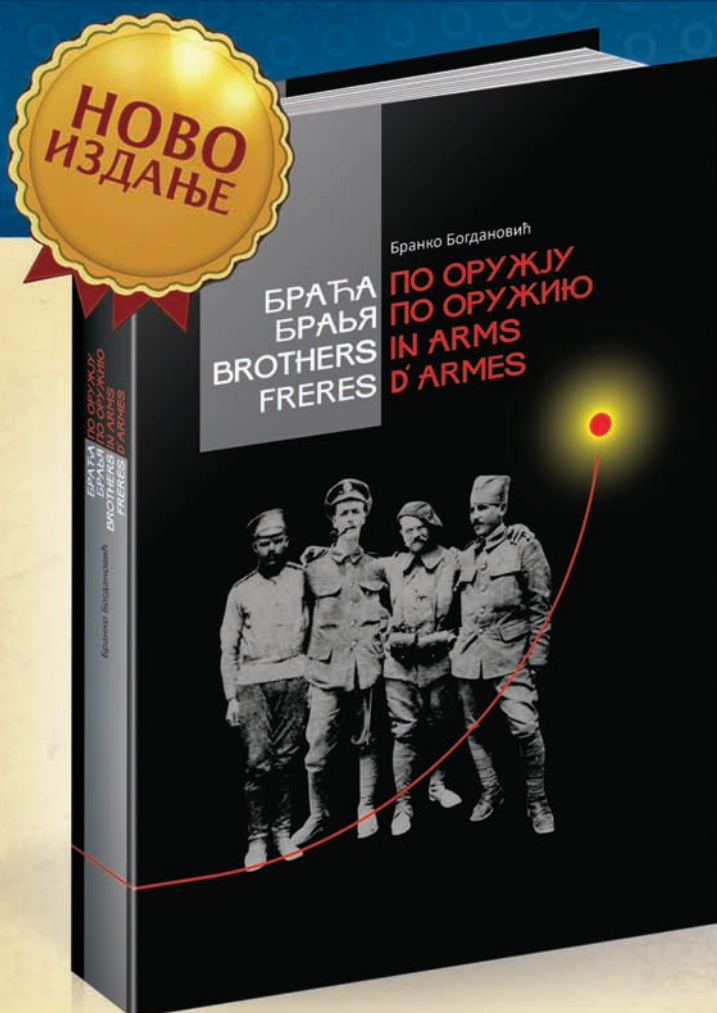

ВЕЛИКИ РАТ СРБИЈЕ КЊИГА 33

Владо Стругар, Милић Ф. Петровић
Тврди повез, ф. 16x23, 652 стр.
шифра: 111313; цена: 1.045,00 динара;
са попустом: 731,50 динара

Књига 33 је последња из едиције Велики рат Србије за ослобођење и уједињење Срба, Хрвата и Словенаца, у издању Главног ђенералштаба, штампане у Београду у Штампарској радионици Министарства војске и морнарице. Едиција је настала у периоду од 1924. до 1937. године и садржи историјску грађу насталу у ратним јединицама српске војске током Првог светског рата. Документи који се објављују у овој едицији прате рад српске, односно југословенске Врховне команде током Првог светског рата, све до 5. маја 1920. године. Књига 33 до сада није објављивана.

МЕМОРИЈАЛНИ ЦЕНТАР
ОДБРАНА

БРАЋА ПО ОРУЖЈУ

Бранко Богдановић
Тврди повез, ф. 23x31, 568 стр.
шифра: 111330; цена: 3.575,00 динара;
са попустом: 2.502,50 динара

Књига се бави Првим светским ратом, као великом темом не само српске и руске националне историје, већ и историје Европе у целини. Поред организовања српске војске и њеног наоружања, као и српског начина ратовања у Првом светском рату, монографија доноси и мноштво нових чињеница о руском присуству на Балкану у том времену, али и присуству других савезничких мисија, пре свега француских и енглеских. Књига је преведена и на руски, француски и енглески језик и илустрована великим бројем фотографија.

МЕМОРИЈАЛНИ ЦЕНТАР
ОДБРАНА

СНИММО ЖАРКО СКОКО

ОДБРАНА

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ

БРОЈ 140

МИТ О ЈУНАКУ

ПРОИЗВОД ДУШЕ

ПИШЕ СРЂАН СТАРЧЕВИЋ

МИТ О ЈУНАКУ

Политички мит је реална политичка снага чији су корени у култури и традицији народа. Понављање митских образаца је, заправо, оживљавање и појачавање оних елемената традиције који одговарају емоционалном стању, духовном расположењу и потребама народа. У друштвима чија је култура богата епским мотивима, мит о јунаку лако може постати доминантан облик политичког мита. Неспорно је да дељено историјско искуство и ликови националних хероја формирају понашање појединца у друштвеној заједници.

Невероватно звучи да је човечанство од 3200. године пре нове ере до данас живело у миру само тристотинак година. Током преосталих векова вођено је четрнаест хиљада петсто тринаест ратова, у којима је изгинуло 3,6 милијарди људи. Мада је употреба силе у односима држава забрањена нормама међународног права и премда „сви унутрашњи правни системи забрањују употребу силе против (владиних) органа који обезбеђују принудно извршење права“, ратови се још догађају. Професор Ђуро Шушњић каже да не би било ратова када не би било нечег ратничког дубоко у нама.

Људи вероватно не би могли да поднесу истину о страхотама ратовања када не би стварали величанствену слику хероја. Мит о јунаку изражава сва надања једног народа у победу над омраженим непријатељем. Митски јунак постаје морални узор и извор снаге. Његове особине импонују аудиторијуму који, углавном, некритички и готово хипнотички, слуша приче и песме о јуначким подвизима. Група се неретко поистовећује са јунаком, коме придаје оне особине које сматра неопходним одговором на егзистенцијалне изазове стварности. Јунак покреће на акцију, али може стварати и привид, за самопоштовање, често, тако потребне борбе.

Ахилов тријумф, Ахилејон (Крф)

„И митологија и наука проширују људске домете.“ Али, нажалост, дубе и поноре за људске падове.

Питање јунака и јуначења посебно је занимљиво на просторима Балкана. Рат, та зла коб балканских народа, учинио је да поимање јунака на овим просторима буде лишено многих моралних обзира. Питање добра и зла овде је везано за припадност групи. Злотвор може бити јунак ако је припадник једне групе и нитков ако је у противничком табору. Такав вредносни суд доноси се без довољног, а често и без икаквог, удубљивања у моралне особине појединца.

Српски народ је своје јунаке увек опевао у епским песмама. Њихов живот, захваћен поезијом и изражен десетерцем, надилазио је стварност у сваком погледу. Хиперболизацији су подлегли време, простор, људски живот и снага. Кроз епску поезију значајан простор српске културе запосели су јунаци и јуначки подвизи.

Политички практичари, владари и владоци, али и челници много мањих друштвених структура од државних, могу искористити природну људску потребу за јунаком да у тешким временима кризе осигурају своју неприкосновену власт и користи које из те и такве власти проистичу. У кризним ситуацијама маса постаје отворена за све сугестије; тада јој се као јунаци надљудских особина могу понудити и осредњи или исподпросечни људи. Наполеон је за свог начелника штаба, маршала Бертјеа,

говорио да је гусан коме је он дао орловска крила. Чини нам се да се орловска крила често дају људима који нису способни за лет.

На Балкану и у Србији готово увек је постојала, или се стварала, велика потреба за јунацима, коју је власт, често, потхрањивала националистичком и ратоборном реториком. Као јунаци, народу су наметани људи без значајнијих личних квалитета. Једини њихов квалитет била је оданост режиму.

У новије време, јунаци постају и људи које су, као узоре храбрости и спремности на саможртвовање, наметали медији. Све личности које своју херојску ауру дугују не сопственим или свеопштим моралним вредностима, већ наметнутим вредностима режима у коме живе, можемо да сматрамо наметнутим, али и злоупотребљеним јунацима.

Антрополошке претпоставке

Од када је осећање идентитета са космосом заменио свешћу о властитој посебности, човек покушава да одгнетне тајну и смисао свог постојања, проникне у суштину свог бића и открије одредиште до ког воде мутни и неумитни токови историје. Највећи умови човечанства успевали су да, тек понегде, наслуте истине о човеку које су им се чиниле толико велике да су их преводили у дефини-

ције човека. Но, појам човека не да се обухватити дефиницијом и омеђити речима.

Достојевски каже да је појам човека „исувише широк“. Износећи једну истину о човеку, изостављамо све друге које јесу или могу бити. Можда човек не може да замисли и искаже целовиту истину о себи зато што је биће које није самом себи узрок, па не познаје тајну властитог постања и почетка, а ипак се непрекидно развија, мења и открива нове могућности, не знајући свој коначни циљ, хоризонте укинуге историје, тачку на којој ће његов развој стати. Ипак, човек неуморно тежи да „упозна себе самог“. Вероватно је најдубље у човекову суштину заронио Ђуро Шушњић, који каже: „Ако се уопште захтева нека дефиниција човека, онда се једино треба рећи: човек је биће које трага за неутуђеним смислом свога живота или, што је исто, за својим рационалним и хуманим могућностима.“

Једна од симболичких форми у којој се покушавају наћи одговори на питања о човеку јесте мит. Први митови, по мишљењу многих антрополога, објашњавали су свет и представљају „поглед на свет преднаучних друштава“. „У митовима налазимо неуморна настојања човека да освести свет око себе и сопствено место у њему, као једино живо биће способно за свесну делатну и културну праксу и као субјект који свему око себе и у себи тежи да одреди вредност и смисао.“

МИТ О ЈУНАКУ

Филозофи и социолози, који су се бавили митом и митском перцепцијом света, слажу се да је реч о праоснови и извору културног развоја човека. Али, када је реч о значају мита и митологије за човека данашњице и савремену људску заједницу, мишљења су подељена. Условно бисмо могли та мишљења поделити на статичка и динамичка. Статичка разматрања мит повезују са интелектуалним стањем које је „особено за менталитет деце и урођеника“ (Тејлор и Ланг) и не прави разлику између људског (друштвеног) и природног. Судаћи на основу таквих ставова, могло би се закључити да у модерном свету само деца и заостала племена у земљама трећег света из мита црпе животне сокове. Ту се не могу наћи објашњења савремених митова, па ни оних политичких, који су битно утицали на судбину света.

Динамичко посматрање мита, пак, уважава могућност његовог обнављања као прогресивне или регресивне снаге и оставља отворену опцију стварања новог или новог тумачења старог мита. Ту се мит схвата као прича о прошлости која има значај за садашњост.

Многи умни људи у миту налазе есенцијалне мисли заједничке свим људима у свим културама, те стога мит сматрају кључем тешких двери, које логос није успео да отвори, иза којих се налази суштина човека. О томе упечатљиво пише Иво Андрић: „Узалудно је и погрешно тражити смисао у безначајним, а привидно тако важним догађајима који се дешавају око нас, него га треба тражити у оним наслагама које столећа стварају око неколико главних легенди човечанства. Те насlage стално, иако све мање верно, понављају облик оног зрнца истине око којег се слажу, и тако га преносе кроз столећа... Има неколико основних легенди човечанства које показују, или бар осветљавају пут који смо превалили, ако не и циљ којем идемо.“

У Шелинговом погледу на свет централно место заузима принцип духовног универзализма, односно органско јединство свих духовних облика. Пошто је у миту нашао елементе филозофије, поезије, религије и науке, он га је уздигао изнад осталих духовних облика и сматрао исконском праматеријом или супстанцом уметности. По Шелинговом мишљењу, у миту се налазе решења свих филозофских и практичних проблема, али и „последњих тајни живота“. М. Елијаде сматра да су у миту садржане вечне и универзалне категорије, пред којима постоји основно јединство људи, и супротставља митску раван историјској, то јест научној, у којој обитавају случајни и пролазни догађаји. Митови су, по Елијадеовом мишље-

њу, праобрасци чије понављање омогућава повратак космичком времену божанских и херојских дела „стваралачке снаге и обиља“. Он повратак миту тумачи као историјски напредак, прогрес омогућен ослобађањем људске стваралачке енергије.

У филозофском опусу Артура Шопенхауера, обојеном антрополошким и историјским песимизмом, у ком је наглашена ирационална страна човековог бића, мит се појми као израз воље и нагона. Схватање овог филозофа да је свет човекова опредмећена представа, полазиште је нових тумачења старих митова и основа за настанак нових митова.

Потреба за пројекцијом друштва

Супротно честим схватањима о миту као покушају примитивног човека да објасни, њему недокучив, физис природних појава, Диркем, а затим и Касирер, мит доводе у везу са човековим друштвеним животом. Мит настаје из неодољиве потребе човека за пројекцијом друштва и друштвених односа на природу; тако „посредством мита природа постаје фантастична слика човековог друштвеног света, рефлексни и инверзни облик његове сопствене друштвене организације и односа у њој“. Димезил ово схватање развија до краја тврдећи да је хијерархији и поретку богова у митовима индоевропских народа претходило класно раслојавање и успостављање хијерархије људи на земљи.

Стварање митова и митска перцепција света није дело свести усамљене и изоловане јединке. Читава заједница или социјална група ствара мит. Он је дело и део колективне свести. Постоји мишљење да без вере (мита, религије) људско друштво не би опстало. По том схватању друштвена интеграција не може почивати на разуму, јер он води асоцијалним облицима понашања – егоизму и егоцентризму. Кохезију групе може појачати само удруживање емоција кроз веровање.

Ма колико да су снажне емоције које га прате, мит је део човекових практичних активности. Он „изражава колективну вољу групе у погледу неке ствари од непосредног практичног значаја; а његово казивање је нормално повезано са веома јаким емотивним узбуђењем, које се појављује кадгод индивидуа утопи свој идентитет у групу којој припада“. Управо та практична усмереност мита доводи до прожимања и преклапања митолошке и политичке сфере, до симбиозе мита и политике која омогућава миту да „преживи“ упркос развоју науке, а политици даје моћ манипулације и легитимизације.

Социјални, па тако и политички митови су митске приче о људској заједници, њеном пореклу, поретку, суштинским друштвеним

Артур Шопенхауер

Фридрих Вилхелм Јозеф Шелинг

променама, тешким кризама, херојским подвизима и јунацима, мудрим избавитељима и великим вођама. Оне не морају да буду истините, мада понеку истину и могу изрећи, али својом снагом утичу на емоције, мишљење и поступке људи. У њих се верује, иако је њихов садржај често нелогичан, апсурдан, па и гротескан. На тим причама почивају уверења људи о друштвеној заједници, њеном поретку, социјалној структури, политичкој моћи и ауторитету, хијерархији и сл. „Свако друштво има своју митологију која описује његове корене и чини светим његове норме.“

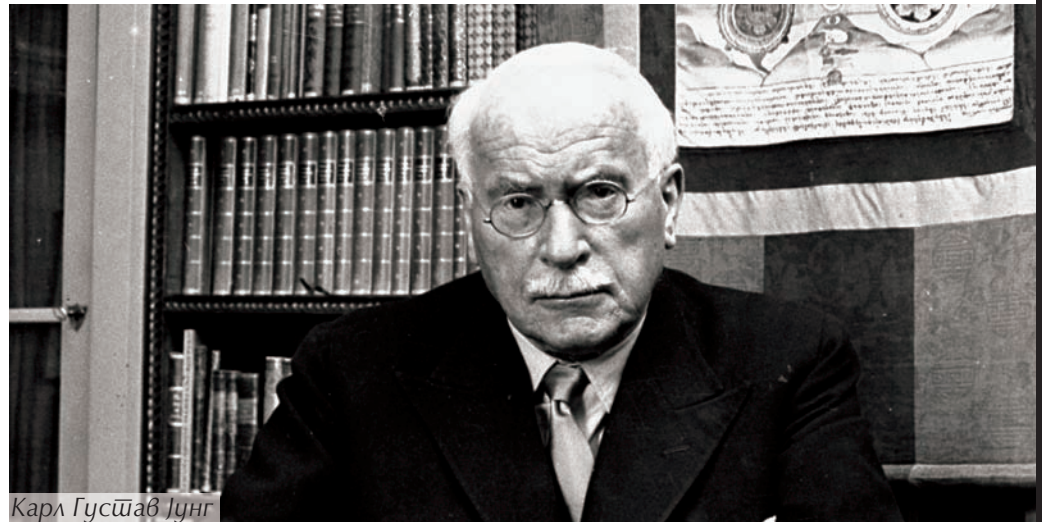
У многим друштвима мит има улогу „инструмената идентификације, оријентације, легитимизације, интеграције, улогу средства комуницирања и разрешавања конфликта“. Сваки поредак доводи се у везу са неким митом који га оправдава. Без мита о настанку заједнице њена стабилност била би пољуљана.

Ко би поштовао законе када иза њих не би стајао свети ауторитет и космичка правда?! Власт добија свету легитимност тек када се митом повеже са „натприродним претком одговорним за постанак групе или за неке кључне догађаје митолошке историје“. Митови и „симболи освештавају власт“ која се радо огрће плаштом прошлости, јер тако изгледа да траје од давнина и да чува све врлине предака. Фридрих и Бжежински стога кажу да је мит „типична прича која се бави прошлим догађајима, дајући им посебно значење и важност за садашњост и тиме појачава ауторитет оних који су у датој заједници на власти“.

Политички мит не би био могућ да је човек увек и само рационално биће. Митом се испољава ирационално и несвесно. Италијански политички мислилац Гаetano Моска у свом учењу о елитама тврди да за успостављање владавине није довољно поседовати главне ресурсе политичке моћи. Огољена моћ мора се непрекидно трошити на савладавање отпора подјармљених. Зато свака владајућа мањина (елита) тежи да оправда свој владајући положај ослањајући се на неки универзални принцип, тј. „политичку формулу“. Та политичка формула је ирационално начело које повезује прошлост и садашњост, традицију и модерност, обичајне и савремене облике друштвених (нарочито политичких) односа. Разматрајући разлоге због којих су политичке формуле прихватљиве за људе, мада су у суштини нереалне, Моска истиче да је човек по природи склон илузијама и маштању, те да више верује у оно што жели него у оно што јесте. Ова особина човека, сматра Моска, толико је јака да ниједна политичка формула не може да буде оспорена док се не развије и не прихвати нова политичка формула. Други разлог снажног уплива

ирационалног у политику, који наводи овај мислилац, јесте потреба људи да улепшавају истину о сопственом друштвеном положају. Наиме, човеку је лакше да свој потчињени положај тумачи као последицу учествовања у божјој вољи, суверенитету државе, интересима нације него да призна сопствену немоћ да се супротстави добро организованој владајућој елити. Управо је тај расед између рационалног и ирационалног, стварног и жељеног, свесног и несвесног у човеку, плодно тле за политичке митове. Зато Фридрих каже: „Ограниченом људском духу неопходан је мит за сврхе овладавања ситуацијама; ако би све требало радити на рационалан начин, ништа се не би могло урадити, а најмање од тога у политици.“

Јунгова теорија о колективним несвесним снагама осветљава психолошку страну мита. По Јунговом схватању, колективно несвесно обухвата исконске тежње и иску-

Карл Густав Јунг

ства људског рода и формира се у дугом процесу понављања тих првобитних колективних искустава. Обликујући се у одговарајуће образце – архетипове, колективно несвесно постаје дубоки, давнашњи, детерминишући слој нагонских снага људске заједнице. Јунг архетипове дефинише као „потенцијална својства и традицијом формиране предиспозиције које су културом потиснуте, али које се на индиректан начин манифестују у сну или митовима“. Овај психоаналитичар мит тумачи као фантастичну представу архетипова и пројекцију унутрашње колективне драме људи на спољне објекте. Потискивањем колективног несвесног његова активност се не укида, напротив, личност само губи контролу над потиснутим садржајем, чија провала у свест изазива последице које иду од индивидуалних психоза до масовних хистерија. Злоупотреба архетипова за политичке циљева, сматра Јунг, увек се окреће против самих људи.

О снази политичког мита писао је и Сорел. Сматрајући да се пожртвованост и храброст људи у побунама, устанцима и револуцијама не може објаснити категоријама корисног, овај мислилац истиче да способност за делање и хероизам, која покреће историју, лежи у снази за мит. Велики ентузијазам и визија која покреће на

МИТ О ЈУНАКУ

акцију, по Сорелу, могу проистећи само из мита, а не из логичког резонувања. Мит је та витална снага непосредног и интензивног живота, моћна полуга мобилизације и усмеравања маса.

Симптом кризе

Мит о јунаку настаје или се обнавља у тешким историјским временима, када је угрожен опстанак заједнице (групе) или се њен положај драматично погоршава. Након фаталних пораза и колективног осујећења које прети да поништи све „емотивне и вредносне значајности“ што из припадности заједници – групи проистичу, увек се јавља потреба „за хероизмом као средством компензације и очувања самопоштовања“. Пошто у миту постоји тенденција стапања дела и целине, јунак постаје основа за групну идентификацију. Јунак (део) изражава све особине групе (целине), а група присваја све особине јунака. Ова карактеристика мита даје групи илузију „диференцијалне евалуативне предности“ у односу на друге групе, најчешће оне које изазивају фрустрацију.

Понекад је потреба за компензацијом толико јака да се приче о јуначким делима постављају на пијадестал највиших истина, ма колико бајковите и немогуће биле. Митски јунак може да буде потпуно измишљен, али и историјска личност којој се придају фантастичне способности. Често се и о савременицима испредају легенде. Порицање логичности мита и указивање на несклад са историјским чињеницама не умањује његову употребу и снагу. У мит се верује, а пространства вере не мере се аршином логике. На делу је митска прича која одговара емоционалним потребама, жељама и очекивањима аудиторијума.

Да би се појавио мит о јунаку неопходно је да постоји неко реално или политички конструисано зло. Херој се увек бори против зла. Принцип зла у древним митовима о јунацима могао је бити приказан у облику аждаја и других фантастичних бића; у политичким митовима, он иде под руку са појмом непријатеља. И што је непријатељ бројнији, јачи и моћнији, то је извесније да га само јунак митских способности може победити.

Уколико у једном друштву преовлађује некритички однос према традицији и постоји тенденција њене инструментализације у политичке сврхе, опчињеност прошлости лако може постати подлога за политички успон митотворца. Када власт осети потребу за историјским упориштем и наводи „светле примере славне историје“, најчешће је реч о митологизованој историји, из које се бришу сви елементи који не иду у прилог оних који владају.

У друштву које се припрема за рат, објективна казивања о прошлости, сатканој од победа и пораза, успона и падова, ратничких врлина и кукавичлука, уступају место митској причи која на ту и такву историју баца сасвим нову светлост. Из прошлости заједнице израњају само величанствени тренуци славе, пркос предака, понос ратника и слава јунака. „Из фонда објективних научних, филозофских и историјских сазнања, у митске приче уносе се само они појединачни елементи који служе појачавању уверљивости митских фабула.“

Зигфрид убија змију

Ипак, занос који изазива мит није само дело политичких практичара и манипулатора. Он не би био могућ да митска свест није специфично људска. Човек заиста осећа потребу за митским, магијским и мистичним, нарочито у временима великих криза, напетости и ишчекивања, када страх индивидуе „гура у стадо“.

Политички мит је реална политичка снага чији су корени у култури и традицији народа. Понављање митских образаца је, заправо, оживљавање и појачавање оних елемената традиције који одговарају емоционалном стању, духовном расположењу и потребама народа.

У друштвима чија је култура богата епским мотивима, мит о јунаку лако може постати доминантан облик политичког мита. Неспорно је да дељено историјско искуство и ликови националних хероја формирају понашање појединаца у друштвеној заједници. Велики епови, и уопште епско стваралаштво, пошто улазе у васпитни и образовни систем, непрекидно утичу на нове нараштаје. Еп „делује на људске ставове узорима чија вредност није објективно-научна, већ морално-антрополошка“. Витез је, наизглед, добар узор. Међутим, политичка (зло)употреба епа и мита врлине витезова користи као параван за насиље, злочин и погубне одлуке. Када је друштвена ситуација претећа, нагон за одржањем избије на површину и народ постане отворен за све сугестије, свет се може доживљавати као

Албрехт Дирер – „Витез, Смрт и Ђаво“

МИТ О ЈУНАКУ

поприште епопеје. Таква перцепција света може да запречи пут садашњег и будућег развоја датог друштва, јер узалуд троши његову енергију и ресурсе на оно што „нит је било, нити може бити.“ Милан Матић примећује да се „неретко догађа да нека заједница или друштво највише заостају управо у ономе што у својој прошлости највише уздижу и величају; у оном, дакле, што је митски мотив њиховог историјског самољубља“.

Јунак у српској епици

Заметак епских десетераца представљају ратничке песме, певане у најдубљој старини, још у времену дивљаштва. Постепено, елементи тих древних ратничких песама, али и митова, легенди и бајки, због људске потребе да чува помен на судбоносне догађаје и значајне људе (посебно на храбре ратнике) и да им придаје фантастичне особине, стапали су се у нов песнички израз – епску песму.

Не зна се поуздано када су на нашим просторима почеле да се певају епске песме, али први записи о епском стваралаштву Срба датирају из 16. века. Претпоставља се да су, као и код других народа, епске песме настале много раније, пре доба феудализма, но остале су у мрачним ходницима прошлости до којих памћење не досеже, заборављене. Епске песме које данас знамо настајале су у периоду после освајачких похода Турака на Балкан, а свој коначни облик и смисао добиле су у временима сужањства. Вук Караџић тврди „да су Србли и прије Косова имали и јунач-

Милош Обилић

Чесма Девеи Југовића, манастир Трноша

ких пјесама од старине, но будући да је она премјена тако силно ударила у народ, да су готово све заборавили што је било донде, па само оданде почели наново приповиједати и пјевати“. Можда је брутално насиље „кадро да створи просторне празнине, избрише стара сећања и промени менталне категорије и веровања“.

Пуни развој епског народног стваралаштва у вези је са изједначавањем положаја свих припадника српског

народа у односу према освајачу. Порази Отоманске империје, заустављање њеног освајачког продора у Европу и сужавање султанове државе након неуспешних ратова довели су до декаденције до тада ефикасног спахијског система. У време свог успона, Турска је показала отвореност према свим способним људима који су прихватили пророкову веру. Тако је било који лојални султанов поданик могао да ступи у државну службу и постане чак и вели-

ки везир. На нижим лествицама друштвене хијерархије слободни сељаци, сеоски кнезови и владари појединих области чинили су слој који се везао за турску управу и, наспрот раји, био њено упориште. Опадање турске моћи у односу на европске државе (Аустрију, Русију и Млетачку) довело је до драматичног погоршања положаја становништва у покореним земљама, па и у Србији. Зулуми нису погодили само обесправљене, већ је и до тада привилеговани слој домаћег становништва претваран у рају. Како је

МИТ О ЈУНАКУ

Муса Кесеџија и Марко Краљевић

моћ Турске слабила, репресија централне власти, али и одметнутих локалних господара, непрекидно је јачала, сејући страх и жањући мржњу. То је за последицу имало уједињење народа против туђина.

Мит важнији од историје

Ипак, победа над омраженим непријатељем се још није могла добити на бојном пољу, те је као компензација за реалну немоћ послужила епска песма. Осећање инфериорности могло се надокнадити само фиктивним творевинама, а потреба за јунаком, у временима доминације маште над стварношћу, задовољена је стварањем јунака митских способности у епским песмама. Изражавајући колективну жељу народа за ослобођењем, мит је постао важнији од историје. Тек када схватимо значај мита за групну идентификацију и егзистенцију заједнице, можемо разумети како је Марко Краљевић у предањима и епским песмама многоструко надвисио не само своју историјску улогу, него и историјски далеко значајније личности.

Заостајање у техничком, технолошком и културном развоју удалило је Балкан од штампарске пресе, парних машина, железнице и других епохалних открића, толико важних за развој земље. „Митолошком односу према природи ништа није сметало. У томе погледу наш човек с краја 18. и почетка 19. века мало се разликовао од својих врло далеких предака. И да је то доиста био нужан услов и за нашу епску поезију – најјасније се види из тога што се она касније ... са продирањем капитализма и технике, врло брзо гасила...” И духовни развој српског народа заустављен је на разини на којој је индивидуа нераздновојно уједињена са групом, те мисли и осећа као колектив. Тако и народни певач није изолована индивидуа са аутохтоним изразом, него субјект који, урођен у своје дело, изражава духовно стање народа.

У том времену заустављеног развоја, српско становништво, бавећи се махом екстензивном пољопривредом, живело је у великим, патријархално уређеним породичним задругама. Такве породице почивале су на безусловној покорности и потчињености оцу породице, чији је ауторитет често у историји био ослонац деспотске власти. „Чак кад отац у ванпородичном животу ... има бедан положај и мора да савија кичму, може код куће да наступа као господар и да обавља веома важну функцију: да навикава децу на скромност и послушност”. То је приметак ауторитарности и ауторитарних личности, чијем је развоју погодновало вековно ропство и живот на граници између цивилизација. На просторима где се политика схвата као техника доминације и борба за опстанак, ауторитарности није одолела политичка култура, па ни култура у ширем смислу. В. Становчић примећује да и у народној поезији, на којој су се генерације вековима васпитавале, постоји ауторитарна компонента, мада она није једини садржај народног стваралаштва.

Војвода Момчило

Марко Краљевић

Проучавање насиља и ауторитарности може да нам објасни како је могуће да јунак народних епских песама истовремено поседује племените витешке особине и страшну суровост насилника.

Див-јунак или насилник

Настале у бурним и погибелним временима, народне епске песме повезују славу Немањића и пропадање, косовски мит, слом и бол, хајдучке и ускочке подвиге и радост националног ослобођења, те се, чинећи аутентичну целину, премда се никад нису стопиле у велики еп, преливају преко просторних и временских међа и пониру у све поре српског етноса. У горе поменутим историјским условима, ова народна поезија добија нову димензију – постаје спомен на славу старе државе, нада у ослобођење, извор поноса и морална школа. Мада опевају многе стварне и измишљене догађаје различитог карактера и значаја, срж српске епике увек је јунаштво. Свака народна епска песма је десетерачка прича о јунаку.

Јунак тих песама, певаних уз потресан звук гусли и трепераву светлост огњишне ватре, кандила и свећа, оличење је врхунских моралних квалитета. Он је дивни јунак „без мане и страха“ (М. Ракић), величанствени заштитник немоћних и нејаких, непопустљиви правдољубац, неумољиви џелат тлачитеља и злотвора, бранитељ части жртва, часни заточник заклетве, поштовалац религије и нежни син својих родитеља.

Али, истовремено, поседује и негативне особине. Склон је беспримерној суровости; плаховити насилник и преки мегданџија, рад је кавзи; у тешким ситуацијама издаје морална начела и користи се подвалама и лукавством.

Неки аутори с правом тврде да је српски јунак подељен на личност. У познатој песми Бановић Страхиња Југ Богдан одбија да помогне своме зету у јуначком делу који се тиче, ни мање ни више, него части и слободе његове властите кћери, а на крају песме браћа Југовићи потежу „ноже деветоре“ на сопствену сестру. И највећи витез међу српским јунацима, Милош Обилић, када је пао у руке непријатеља, упушта се у перфидну игру како би убио старицу која је Турцима открила начин на који могу да га заробе.

Ако се претходна два примера могу сматрати изузецима, не може се порећи да су лукавство и насилништво обележили епски пут Марка Краљевића. У лику овог јунака народни песник спаја позитивне и негативне особине; у Марку ври и крв његовог ујака, војводе Момчила, и оца, краља Вукашина. Он је у стању да победи читаву непријатељску војску и „опрашта муке невољнима“ (Јоксим Новић Оточанин), али када му је угрожен опстанак позива помоћ натприродне силе или се служи лукавством. Пријатељ и побратим многих епских хероја, Марко Краљевић не трпи боље јунаке чак ни када су у роду, а да би их погубио спреман је и на срамни злочин. Његова неукроћена сујета је злокобна. Познато је злодело над ковачем који се усудио да каже како је исковао бољу сабљу бољем јунаку. Он који воли и поштује родитеље – спреман је на братоубиство и сестроубиство. Заштитник нејаких – врши страшну освету над женама. Неподмитљив у једној, лаком је у другој песми. Коначно,

Марко Краљевић је у песми „Кћи краља Арапскога” починио можда најгнуснији злочин у нашој епској поезији – убио је девојку која га је спасила ропства, а „разлог” казује стиховима: Она црна, а бијели зуби, / То се мене мучно учинило, / Ја потегох сабљу оковану.

А управо је тај и такав Марко Краљевић архетипски јунак нашег народа. Татјана Поповић пише да је „у усменој традицији балкански народ ... живео имагинарним животом Краљевића Марка. Као што је од њега, турског вазала у султановој служби, направио борца против Турака, тако је себе пренео из реалности ропства у дух активног народног отпора и борбе за правду”.

Извесно је да, у настојању да компензује осећање инфериорности фиктивним творевинама, народ ствара митске јунаке који надмашују историјске личности и реалне људске могућности. Али зашто је народни песник архетипском јунаку приписао и негативне особине, суштински различите и логички неспојиве са јаким моралним тоновима који преовлађују у епци? Тражећи одговор на то питање морамо имати у виду да је време у коме су песме настале обележено насиљем, патњом и борбом за опстанак. Живот у насиљу створио је културу насиља, која релативизује појмове добра и зла условљавајући их припадношћу починиоца (зло)дела одређеној групи, а не самим делом. Насиље се зато не схвата као нешто зло и штетно ако га чини припадник ми-групе. То је разлог зашто се „јунаку ... допушта сваки грех ... сем греха физичког кукавичлука”.

Трпећи зло, народ је прижељкивао освету, желео да узврати истом мером, а неретко се и светио, одричући се хришћанског праштања и подлежући тако репаганизацији. Можда је у нашој епци наслућена и антрополошка истина о нечистоти насиља која се не може лако спрати, јер се она лепи за делатника насиља и шири попут заразе. Бескрајно умножавајући снагу и силу свог јунака, песник је понекад прекорачио границе људскости и тада га довео у положај трагичног самопоништења, јер јунак, као победник који прекорачује границе одбране, постаје жртва нагонске рушилачке силе која „сенчи, опија и замрачује људско постојање”.

У тим условима настао је балкански хомо хероикус, „располућени човек” (Ђ. Шушњић) на међи цивилизација, између маште и стварности, на граници добра и зла. Злоупотреба мита о том и таквом хероју у нашој новијој историји стварала је само илузије о властитој снази и заблуде о сигурној победи, остављајући крваве трагове у подељеном друштву.

Јунаци и јуначење

Историја Срба је историја великих жртава, честих борби и ратова, тешких патњи и скромног живота народа. У том контексту разумљиво је да су до изражаја долазиле „вредности које одговарају војничким врлинама – храброст, пожртвовање, аскетизам”. Непрекидно живећи у рату или опасности од рата, претњи ратом, углав-

МИТ О ЈУНАКУ

ном као последице преклапања интересних сфера великих сила, српски народ био је приморан да развија ратничке способности и културу у којој хероизам има значајну улогу. У оружаним сукобима са царствима која су претендовала на поседовање Балкана, митски јунак био је морални узор, последња узданица и вера у спасење. У људски хероизам полагане су веће наде него у, радо призивану, божју помоћ. Али, у политичкој сфери, од доба националног заноса устаника, преко биолошке катастрофе у светским ратовима до смутног времена распада Југославије, мит о јунаку кориштен је као средство манипулације и потпора ауторитарним режимима.

Мит о јунаку на овим просторима има неколико важних карактеристика. Прво, од преткосовских времена до данас, он је увек опеван у епској песми и баш то десетерачко преувеличавање људи и догађаја чини га неодрживим за масе. У 19. веку епска традиција била је толико снажна да су песници подражавали стил народног певача, а ти покушаји новијих аутора да се приближе народној епској песми као узору и инспирацији били су врло популарни, уврштани су у програме образовних институција и учени су наизуст. Касније су ти садржаји потискивани из образовног система, али су се увек обнављали у тешким ситуацијама. У свакој кризи појављивали су се нови гуслари и певачи да савременом јунаку дају епску величину. То је најчешће била и припрема за насиље. „Пуцање из десетерца претходи пуцању из топова.”

Поштовање митских јунака-предака код Срба обележило је и сферу религиозности, померајући њено тежиште од хришћанског ка паганском. Свеци са оружјем у рукама и свети ратници изузетно су поштовани и радо су слављени. Често се уместо о Христовој вери говори о вери Обилића. Каквом снагом се верује у митског јунака говори податак да је приликом ослобађања Прилепа, родног места Краљевића Марка, у балканским ратовима читава једна бригада српске војске „видела” како њен одлучујући јуриш предводи нико други него

сам Марко Краљевић. У Горском вијенцу јунаци сањају Милоша Обилића и тај „колективни сан ... показује значај оног аспекта реалности који је изван границе рационалног и непосредно видљивог света”.

Иако му се приписују натприродне (или бар натпросечне) особине, јунак се приказује као близак народу. Он је поникао из средине која га сматра херојем, па поседује многе њене особине и навике. Зато и постоји поистовећивање дела и целине, својствено миту.

Мит о јунаку код нас је често праћен и митом о непобедивости. Слава српског оружја из балканских ратова и Првог светског рата узима се као највредније сведочанство ратничких врлина и једини показатељ исхода будућих сукоба. При том се заборавља да српска војска није побеђивала у свим ратовима. Неке истине се не желе сагледати.

Мит о вођи

Јунаку се опраштају све мане, греси и слабости, осим кукавичлука. Њихове негативне особине се прећуткују и заборављају, о томе се у школама не учи. Хајдук се опева као борац против непријатеља, а његово среброљубље је у другом плану. Виђенији Карађорђеви устаници доживљавају се као оснивачи модерне српске државе, но многи су по бахатости превазишли Турке. Титови генерали нису веровали у Бога, али су се понашали као мали богови. У Милошевићево време за узоре младима наметани су криминалци.

Мит о јунаку у политици на овим просторима најчешће иде под руку са митом о вођи. Харизма вође почива углавном на уверењу у његову државничку мудрост, ратничку храброст и војнички таленат. Политичка вештина се не цени ако није подржана ратном вештином, јер су ратовање и политика на Балкану чвршће повезани него у другим деловима Европе.

Шта је све допуштено јуначком вођи најбоље се види на примерима Карађорђа и Јосипа Броза Тита. Ако вођа не поседује нарочити војнички таленат, онда у својој свити има јунаке који га уздижу на положај врховног команданта, а не могу га политички угрозити.

Беле- кула

Карађорђе

Српски јунаци с краја 20. века

Крајем 20. века у тектонским политичким поремећајима нестала је структура биполарног света. Срушен је берлински зид, по националним шавовима попуцао је СССР, распуштен је Варшавски уговор... Велики политички потреси уздрмали су и СФРЈ, али са крвавим епилогом. Подељена комунистичка политичка елита, читаву деценију ослобођена гвоздене песнице у белој рукавици, опијена национализмом и личним користима које из његове експлоатације може стећи, била је спремна да пролије (туђу) крв. Криза која је задесила земљу претворила је народ, који у комунистичком режиму није навикао да носи терет грађанске, већ (једно)партијске одговорности, у масу.

Да би освојио и учврстио власт нови, „демократски“ изабрани самодржац служи се свим средствима, а у богатом асортиману средстава за политичку манипулацију важно место је (увек) припадало миту. Његов политички узлет тесно је повезан са највећим српским митом

– косовским. Поред тога, у употреби су мит о вођи, хероју, српској непобедивости и светској завери.

Јунаке тога доба можемо поделити у неколико група, међу којима су медијски експонирани официри ЈНА, команданти паравојних формација, модерни косовски јунаци и заштитници народа на Косову, хашки јунаци и, најзад, јунаци с ореолом националних вођа.

Познато је да је ЈНА уживала велики углед у народу, те да се у Југославији о њој говорило као о четвртој по снази армији у Европи. На почетку распада СФРЈ, политички подобни високи официри и команданти стратегијских јединица приказивани су у медијима као велики јунаци. Њихова храброст, официрска част и командантска способност уздизане су до звезда, док су камере верно преносиле громогласно командовање јединицама чији команданти често уопште нису били.

Веома брзо, чим је струка почела да даје објективније оцене о ситуацији и опасностима које прете, официри су потиснути и за хероје су понуђени људи чија је прошлост најблаже речено била сумњива, ако не и отворено криминална. Мафијашаи, убице и ратни профитери, обучени у униформе српских војвода из Првог светског рата или четничких војвода, наметани су младим генерацијама као морални узор. То се подудара са временом јачања националистичке реторике, моралне деградације, разарања система вредности и колапса културног живота у Србији.

Мада се војевање тих нових хероја сводило, најчешће, на незакониту трговину, плачкање и свако друго кршење међународног хуманитарног права и обичаја ратовања цивилизованих народа, они су у режимским медијима проглашени „правим Србима.“ Посредством „ружичастог света“ ратни профитери и криминалци приказивани су као људи блиски народу, искрени православци који поштују традицију, добри очеви и „домаћини.“ Морално посрнуће било је потпуно. Почела је „владавина контролисаног хаоса“.

Политика супротстављања онима који (тврде да) представљају међународну заједницу довела је СРЈ у положај одбачене и изоловане земље, „парије“ непожељне у процесима умрежавања, повезивања, интегрисања модерних демократских држава. Заснована на трошним темељима, погрешном тумачењу историје, лошој перцепцији садашњости и визијом будућности обасјаном идеалима који гасну, та политика супротстављања, заоштравајући конфликтне релације са суседима и најмоћнијим земљама света, на самом крају 20. века претворила се у политику сукобљавања. Почело је време јуначења једног режима.

У време оружаног сукоба на Косову и Метохији и војне интервенције Северноатлантског пакта, у Србији је постојала јака потреба за јунаком надреалних ратничких способности, па је њен председник Слободан Милошевић још једном посегао за митским јунацима у војним униформама. Милошевићев режим је тада народу као хероје понудио генерале Војске Југославије, које су грађани, с правом, сматрали браниоцима угроженог народа на

МИТ О ЈУНАКУ

Косову и Метохији. И војни врх је, по мишљењу Љубодрага Стојадиновића, допринео стварању мита о јунаку-вођи, величајући мудрост командовања, иначе војнички неталентованог и не претерано заинтересованог председника Србије. Но, (лажне) приче о победи нису могле да спрече пад једног режима.

Прича о јунацима тадашњег доба не завршава се падом режима. Подела на патриоте и издајнике потресла је Србију још једном, не мањом снагом од оне која је постојала у време распада СФРЈ, када је дошло време да се испуне, међународним уговорима преузете, обавезе према Хашком трибуналу. Политичари који су владали на крилима кризе поново су задобили симпатије масе.

Сви режимски јунаци тог доба поседовали су особине политички (зло)употребљеног српског митског јунака. Били су у вођиној свити и само су вођу слушали, говорило се да су непобедиви, поредили су их са славним прецима, по потреби одлазили су у народ који им је веровао и сматрао себи блиским. О њима се певало у десетерцу, а сви греси и злочини правдани су или порицани. Време освешћивања тек треба да наступи.

Да би поднео живот, човеку је потребан хероизам. У тренуцима незнања људи траже хероја способног да савлада све тешкоће и надвлада кризе. Некада се само у машти може пронаћи лак за реалност. Али се у машти и фантазији често претера и залута. Зато се мит не може означити као само светла или искључиво тамна појава. Истина није у крајностима и не може бити описана једном бојом, која год она била, јер је чини читав спектар најразличитијих нијанси.

ПУТОКАЗ СПАСА

Политички митови често су симптоми кризе, нарочито митови о вођи, спаситељу и јунаку. Решавајући судбоносне загонетке постојања и опстајања, заједница се често окреће прошлости, јер у богатом арсеналу искуства тражи оријентире и путоказе спаса. Али, ако разум не нуди решење или је рационално решење споро, далеко и подразумева велика одрицања, на сцену ступа мит. Када институције правне државе закажу – вођу стављамо изнад закона. Када нас захвати расуло – тражимо уређивача хаоса. Ако страдамо – надамо се спаситељу. Ако нам прети физичко уништење или ропство – опевамо и сањамо хероја.

У смутним временима мит се увлачи у све поре друштва и обухвата га потпуно, без остатка. „Ту постоји само проста захваћеност њиме.“

Јосип Броз

Ослобађање од терета

Мит о јунаку често постаје поуздан и убојит мач што лако лежи у руци владајуће елите и који та елита употребљава за владање масама. Политички злоупотребљен, он је увек параван за насиље и злочине сваке врсте.

Један од најважнијих циљева демократске Србије требало би да буде ослобађање од терета митологизоване историје и укључивање у међународне интеграционе токове. На том путу не треба заборавити потребна и пожељна искуства из прошлости, традицију чија је вредност неспорна. Но традиционализам, мрачно тумачење традиције, конзервиране прошлости и вечите (лажне) самодовољности, треба превазићи. У корист народа и његовог трајања. Суочавање са грешкама из прошлости битан је део хода у бољу будућност.

Али, ни после демократских промена питање квазијунака и лажног јуначења није решено. Ауторитарна политичка култура не може се променити преко ноћи, поготово када за то не постоји политичка воља и национални консензус. Сени прошлости још оптерећују садашњост и мрачне будућност. Да би се уврстила у ред модерних демократија, Србија мора да се ослободи сени квазијунака и учини напор да на здравим моралним темељима изгради систем вредности који ће, подупрт демократском политичком културом, омогућити њен сваковрсан развој.

Тешко је пронаћи праве узорце, изградити солидан систем вредности и инсистирати на моралу у време када је – што је планетарна појава – медијским простором загосподарила индустрија забаве са до сада најперверзнијим подилажењем најнижим људским поривима, и свесном или не толико свесном намером да се човек деградира до нивоа усамљене животиње чија свест, заробљена у виртуелном свету, није способна за стварни друштвени ангажман и политичку акцију, него ради и троши, гласа и не мисли. Тешко је, али је то једини прави пут. ■